

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI BİLİM DALI

GELENEKSEL MİMARİDE EKOLOJİK İLKELERİN
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ: ORMANA KÖYÜ ÖRNEĞİ

Nurseda KILIÇ

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Özlem KARAKUL TÜRK

Konya-2022

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tezi araştırma sürecimin başından sonuna beni destekleyen ve önemli katkılarda bulunan danışmanım Doç. Dr. Özlem KARAKUL'a, her zaman yanımda olan aileme ve desteğini esirgemeyen eşim Yunus Emre KILIÇ'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca alan araştırması kapsamında doğru bilgi kaynaklarına ulaşmamda bana yardımcı olan Ormana Köyü halkına, Ormana Köyü muhtarı Fikret CANBAŞ'a, marangoz ustası Muhsin BAYINDIR'a ve arşiv kaynaklarından yararlanmamı sağlayan Ormana Belediyesi'ne teşekkür ederim.

Nursedâ KILIÇ

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nursedda KILIÇ
	Numarası	174261002008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı / İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Özlem KARAKUL TÜRK
	Tezin Adı	Geleneksel Mimaride Ekolojik İlkelerin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: Ormana Köyü Örneği

ÖZET

21.yüzyılda teknolojik, kültürel ve ekonomik alanda yaşanan gelişmeler toplumsal yaşam ve yapılı çevrelerde değişikliklere neden olmuştur. Hızlı değişim süreci ile artan nüfus yoğunluğu, doğal kaynakların ve enerji kaynaklarının azalmasına neden olmuştur. Yapılı çevrelerde hızlı değişim süreciyle yaşanan köklü değişimlere ve kaynakların tükenmesi eğilimine karşı, değişim sürecinin olumsuz etkilerini en aza indirmek için; çağdaş mimarlık tartışmaları içinde “sürdürülebilir mimarlık” kavramı ortaya çıkmıştır. Literatürde “Sürdürülebilirlik” kavramı daha çok çağdaş mimarlıkla ilişkileri çerçevesinde incelenmiştir; bu kavram son yıllarda yüzyıllardır süren yapı geleneğinin ürünü olan geleneksel mimariyle ilişkileri açısından da incelenmektedir. Geleneksel mimarlık, yaşanan çevrenin koşulları düşünülerek yapı ustalarının bilgi ve becerileri ile tecrübe ettikleri malzeme ve yapı teknikleriyle birlikte inşa edilen yapılardan oluşmaktadır. Son dönemde artan nüfus yoğunluğu, enerji kaynaklarının tükenmesi gibi etkenler yapı maliyetlerinin artmasına sebep olurken; geleneksel mimaride ise yapıım yöntemleri farklılaşsa bile, yakın çevredeki doğal kaynaklar, yapı ustalarının bilgi, becerileri ve yerel malzeme kullanımının bu maliyeti düşürme açısından önemi vurgulanmaktadır. Bu çalışma, geleneksel mimarinin ekolojik ilkelerinin tartışılmasını ve alan çalışması olarak

seçilen Ormana Köyü rneğinde ekolojik ilkelerin sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesini amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında, Ormana Köyü’nde bulunan geleneksel mimarlık ürünleri olan ‘‘Düğmeli Evler’’in ekolojik ilkeleri belirlenerek, yeni yapı ve restorasyonlarda sürdürülebilirliklerine yönelik bir yaklaşım geliştirilecektir.

Çalışmanın yöntemi, literatür araştırması, arşiv araştırması ve alan araştırmasına dayanmaktadır. Bu alışmada Ormana Belediyesi arşivi ve literatür kaynaklarından derleme ve n çalışma yapıldıktan sonra; Ormana Köyü’nde alan araştırması kapsamında mimari tespitler yapılmıştır. Alan araştırması kapsamında, ‘‘mimari belgeleme’’ ve ‘‘fotoğraflı belgeleme’’nin yanı sıra halk bilim yöntemleri de kullanılarak; muhtar ve bir yapı ustasıyla mülakatlar yapılmış; geleneksel mimarının ekolojik yönlerinin tespitine yönelik incelemeler yapılmıştır. Mimari incelemeler kapsamında, geleneksel konutlar arasından seçilen üç yapı, mimari özellikleri ve yapım teknikleri açısından incelenerek planları çizilmiştir. Literatür araştırmasıyla ortaya konulan kuramsal ereve, yapılan mülakatlar ve mimari incelemelerden edinilen bilgiler birlikte değerlendirilerek, Ormana evlerinin ekolojik ilkeleri ortaya konulmaktadır. Bu üç ev, ekolojik ilkeleri açısından karşılaştırılmalı olarak değerlendirilerek, bu ilkelerin yeni yapı ve restorasyonlarda sürdürülebilirliğine yönelik bir tartışma ortaya konulmaktadır. Sonuç olarak, geleneksel mimarının ekolojik ilkelerinin sürdürülebilirliğine ilişkin yaklaşımlar geliştirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Geleneksel mimari, ekolojik mimarlık, Ormana-Düğmeli Evler, sürdürülebilirlik.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Nurseda KILIÇ
	Numarası	174261002008
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı / İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Özlem KARAKUL TÜRK
	Tezin İngilizce Adı	The Evaluation of The Ecological Principles in Traditional Architechure With Regard to Sustainability: The Case of Ormana Village

SUMMARY

In the 21st century, technological, cultural and economic developments have caused changes in social life and built environments. Increasing population density with the rapid change process has led to a decrease in natural and energy resources. To minimize the negative effects of the change process, against the radical changes experienced in the built environments with the rapid change process and the tendency to run out of resources; The concept of “sustainable architecture” has emerged in the contemporary architecture discussions. Although the concept of “sustainability” in the literature is mostly examined within the framework of its relations with contemporary architecture; In recent years, this concept has also been examined in terms of its relations with traditional architecture, which is the product of centuries-old building tradition. Traditional architecture, considering the conditions of the living environment, consists of buildings built with the knowledge and skills of the builders, the materials and construction techniques they have experienced. While factors such as increasing population density and depletion of energy resources cause an increase in construction costs; In traditional architecture, even if the construction methods differ, the importance of the natural resources in the

vicinity, the knowledge and skills of the builders and the use of local materials in terms of reducing this cost is emphasized.

This study aims to discuss the ecological principles of traditional architecture and to evaluate the ecological principles in terms of sustainability in the example of Ormana village selected as a field study. Within the scope of the study, the ecological principles of the traditional architectural products of "Düğmeli evler" in Ormana village will be determined and an approach will be developed for their sustainability in new structures and restorations.

The method of the study is based on the relevant literature and field research, and the inspection of the archives. Following a compilation and preliminary examinations of the archives and the literary resources of the Ormana Municipality, the study puts forward architectural observations of the Ormana Village under the scope of the field research. Alongside "architectural documentation" and "visual documentation" the study includes: interviews with construction experts and district reeves, and observations regarding the ecological aspects of the traditional architecture. Under the scope of the architectural inspections, the technical sketching of the three specimen amongst the traditional residence buildings have been drawn, with a special focus on their architectural features and the techniques employed in their construction. The information gathered from the institutional framework, the interviews and the architectural examinations have been used to establish the ecological principles employed in the construction of the Ormana houses. The three specimen buildings are evaluated comparatively with regards to their ecological principles, in order to put forward a debate about their sustainability within the new climate of construction and renovation. As a result, approaches regarding the sustainability of the ecological principles of traditional architecture have been developed using literature research and field research data.

Keywords: Traditional architecture, ecological architecture, Ormana-Düğmeli Evler, sustainability.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
SUMMARY	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	2
1.2. Araştırma Kapsamı	2
1.3. Araştırmanın Yöntemi	3
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI: GELENEKSEL MİMARİ, EKOLOJİK MİMARİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	4
2.1. Kavramlar ve Tanımlar	4
2.2. Uluslararası Belge ve Yayınlar	8
2.3. Ulusal Çalışmalar	11
2.3.1. Çağdaş Yapı Malzemeleriyle İnşa Edilen Ekolojik Mimari Örnekler ve Tasarım Projeleri	13
2.3.2. Geleneksel Yapı Malzemeleriyle İnşa Edilen Ekolojik Mimari Örnekler	15
2.4. Geleneksel Mimarinin Ekolojik İlkeleri	19
3. ALAN ARAŞTIRMASI: ORMANA KÖYÜ	22
3.1. Tarihçesi	23
3.2. Coğrafi ve İklim Yapısı	23
3.3. Yerleşim Özellikleri	24
3.4. Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler	26

3.5. Koruma Süreci	27
3.6. Ormana Köyü'nde Geleneksel Mimari: Düğmeli Evler	28
3.6.1. Parsel Düzeni/Tipolojisi	30
3.6.2. Mekân Organizasyonu/Plan Tipolojisi	32
3.6.3. Mekânsal Özellikler	34
3.6.4. Yöresel Yapı Malzemeleri	35
3.6.4.1. Taş	35
3.6.4.2. Ahşap	36
3.6.4.3. Sıva	39
3.6.4.4. Kiremit	42
3.6.5. İnşa Süreci	42
3.6.5.1. Temeller	43
3.6.5.2. Duvar ve Döşemeler	43
3.6.5.3. Çatı	52
3.7. Ormana Köyü'nde İncelenen Geleneksel Konutlar	54
3.7.1. Konut 1	54
3.7.2. Konut 2	64
3.7.3. Konut 3	72
3.8. Değişim Süreci: Restorasyonlar ve Yeni Yapılar	80
 4. DEĞERLENDİRME: ORMANA KÖYÜ GELENEKSEL MİMARİSİNİN EKOLOJİK İLKELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	 83
4.1. Ekolojik İlkeler	88
4.1.1. Konut 1'in Ekolojik Özellikleri	88
4.1.2. Konut 2'nin Ekolojik Özellikleri	90
4.1.3. Konut 3'ün Ekolojik Özellikleri	92
4.2. Konutların Ekolojik İlkeler Açısından Karşılaştırılması	93
4.3. Ormana Köyü'ndeki Geleneksel Konutların Ekolojik İlkelerinin Sürdürülebilirliği	94
4.3.1. Yeni Yapılarda Ekolojik İlkelerin Sürdürülebilirliği	95
4.3.2. Restorasyonlarda Ekolojik İlkelerin Sürdürülebilirliği	99
 5. SONUÇ	104

6. KAYNAKÇA.....	107
6.1. İnternet Kaynakları.....	112
7. EKLER	116
7.1. Ek 1: Muhsin Bayındır(52, Marangoz) ile Yapılan Görüşme	116
7.2. Ek 2: Yerel Yapı Terimler Sözlüğü.....	122
7.3. Ek 3: Ormana Kentsel Sit Alanındaki Kültür Varlıkları Listesi	123

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri.....	10
Şekil 2: Masdar Kenti İçin Planlanan Ekolojik Proje Görünümü.....	13
Şekil 3: Masdar Kenti İçin Planlanan Ekolojik Proje Görünümü.....	14
Şekil 4: Astana Kenti İçin Planlanan Ekolojik Proje Görünümü.....	14
Şekil 5: Stockholm Kenti'nin Eski ve Yeni Görünümü	15
Şekil 6: Saman Balyasından Ev	17
Şekil 7: Harran Kerpiç Ev.....	17
Şekil 8: Djenne Büyük Cami	17
Şekil 9: B2 Evi.....	18
Şekil 10: B2 Evi.....	18
Şekil 11: Geleneksel Mimarinin Üretilmesindeki Etkenler	19
Şekil 12: Ahırın Yaşam Mekânına Dönüşümü	21
Şekil 13: İbradı İlçesi	22
Şekil 14: Ormana Köyü	23
Şekil 15: Ormana Köyü	24
Şekil 16: Ormana Hava Fotoğrafı	25
Şekil 17: Saçak Payı Kadar Mesafe	26
Şekil 18: Ormana Köyü Kültür Varlıkları	28
Şekil 19: Ormana Köyü'nde Düğmeli Evler.....	28
Şekil 20: Düğmeli Evlerin Duvar Örgü İnşa Tekniği	29
Şekil 21: Düğmeli Evler'de Duvar İnşa Tekniği	29
Şekil 22: Geleneksel Konutların Sokaktan Görünüşü	31
Şekil 23: Geleneksel Konutlarda Parsel Düzeni Örnekleri.....	31
Şekil 24: Geleneksel Konutta Üst Kat Plan Organizasyonu.....	32
Şekil 25: Geleneksel Konutta Üst Kat Plan Organizasyonu.....	33
Şekil 26: Geleneksel Konutta Zemin Kat Plan Organizasyonu	33
Şekil 27: Taş Duvar Yapım Tekniği	36
Şekil 28: Düğmeli Evlerde Ahşap Kapı ve Pencereleler	37
Şekil 29: Ahşabın Askılık Olarak Kullanımı	38
Şekil 30: Ahşap Tavanlar.....	38
Şekil 31: Duvar Örgüsünde Ahşap Elemanlar	38
Şekil 32: Sıvalı İç Duvar.....	39
Şekil 33: Dış Cephe Sıva Kullanımı	40
Şekil 34: Dış Cephe Sıvasız-Sıvalı Görünümü.....	40
Şekil 35: Dış Cephe Sıvasız ve Sıvalı Görünümü	41
Şekil 36: Bozulan İç Sıva Görünümü	41
Şekil 37: Kiremitin Kullanımı	42
Şekil 38: Ahşap Elemanların Birleştirilmesi İçin Açılan Boşluklar (Kertikler).....	44
Şekil 39: Piştuvanda Açılan Kertik Detayı	44
Şekil 40: Kuru Duvar Tekniği	45
Şekil 41: Düğmeli Ev Modeli	46
Şekil 42: Pencere Detay	46
Şekil 43: Şahnişir Detay	47

Şekil 44: Büyük ve Küçük Taşların Görünümü.....	48
Şekil 45: Duvar Örgü Detayındaki Taş Boyutları	48
Şekil 46: Duvarlarda Taşların Diziliş Biçimi (Üst Görünüş)	49
Şekil 47: Dış Duvardaki Hatıl ve Piştuvan (Ön Görünüşü).....	49
Şekil 48: Dış Duvardaki Hatıl ve Piştuvan Yerleşim Düzeni	50
Şekil 49: Dış Duvardaki Hatıl ve Piştuvan Yerleşim Düzeni	50
Şekil 50: Duvar Yüzeyinde Düğme (Piştuvan) Görünümü	50
Şekil 51: Zemin Kat Tavan Döşemesindeki Merdekler.....	51
Şekil 52: 1. Kat Tavan Süslemesi	52
Şekil 53: Tavan Süslemesi.....	52
Şekil 54: Beşik Çatı	53
Şekil 55: Beşik Çatı	53
Şekil 56: Çalışma Kapsamında İncelenen Konutlar	54
Şekil 57: Konut 1	55
Şekil 58: Şematik Vaziyet Planı	55
Şekil 59: Zemin Kat Planı (1/200 Ölçek)	56
Şekil 60: İncelenen Konutun Sokak Görünümü	56
Şekil 61: Konut 1'in Zemin Kat Şeması.....	57
Şekil 62: Zemin Kat.....	58
Şekil 63: Erzak Deposu.....	58
Şekil 64: Ahırların Giriş Görünümleri.....	59
Şekil 65: 1.Kat Planı (1/200 Ölçek).....	59
Şekil 66: Konut 1'in 1.Kat Şeması.....	60
Şekil 67: Köşk ve Şahnişir.....	61
Şekil 68: Cillenin Girişi	61
Şekil 69: Cille	62
Şekil 70: İçeri.....	63
Şekil 71: İçeri.....	63
Şekil 72: Ayazlık, Abdesthane ve Ayak Yoluna Geçiş	64
Şekil 73: Konut 2	65
Şekil 74: Şematik Vaziyet Planı	65
Şekil 75: Zemin Kat Planı (1/200 Ölçek)	66
Şekil 76: Avlu Cephesi	66
Şekil 77: Konut 2'nin Zemin Kat Şeması	67
Şekil 78: Zemin Katın Restore Edilmiş Hali	68
Şekil 79: Merdiven.....	69
Şekil 80: 1.Kat Planı (1/200 Ölçek).....	69
Şekil 81: Konut 2'nin 1.Kat Şeması.....	70
Şekil 82: Şahnişir	71
Şekil 83: Ayazlık	71
Şekil 84: Ocak ve Niş	72
Şekil 85: Konut 3	72
Şekil 86: Şematik Vaziyet Planı	73
Şekil 87: Zemin Kat Planı (1/200 Ölçek)	73
Şekil 88: Konut 3'ün Zemin Kat Şeması.....	74
Şekil 89: Sokak Görünüşü	75
Şekil 90: Ahır Mekânı.....	76

Şekil 91: Samanlık ve Ahır Kapıları.....	76
Şekil 92: 1.Kat Planı (1/200 Ölçek).....	77
Şekil 93: Konut 3'ün 1.Kat Şeması	78
Şekil 94: Şahnişir Mekânı.....	79
Şekil 95: Köşkten Ayazlığa, İçeriye ve Cilleye Geçiş Mekânı.....	79
Şekil 96: Güğümlük	80
Şekil 97: Harap yapı	81
Şekil 98: Kısmi Yıkılmış Yapı.....	81
Şekil 99: Geleneksel Yapıda Çimento Esaslı Sıva Kullanımları.....	82
Şekil 100: Farklı Malzeme ve Yapım Teknikleri Kullanılarak Geleneksel Yapılara Eklenen Yeni Kütle Eklerinin Görünümü	83
Şekil 101: Tablo 1: Konutların Analizleri	85
Şekil 102: Dış Cephede Kullanılan Malzeme Farklılıkları.....	96
Şekil 103: Yeni Yapı Örneği	97
Şekil 104: Geleneksel Tekniklerle İnşa Edilmiş Yeni Yapı	97
Şekil 105: Geleneksel Tekniklerle İnşa Edilmiş Yeni Yapı	98
Şekil 106: Ormana ve Yakın Çevresindeki Yeni Yapılar	98
Şekil 107: Restorasyon Örneği(Dış Cephe).....	99
Şekil 108: Restorasyon Örneği(Şahnişir, Köşk ve Güğümlük)	99
Şekil 109: Restorasyon Örneği(İçeri)	100
Şekil 110: Yeniçeri Ahmet Ağa Konağı'nın Dış Cephesinin Eski Hali.....	100
Şekil 111: Yeniçeri Ahmet Ağa Konağı Dış Cephesinin Yeni Hali	101
Şekil 112: Merdiven.....	101
Şekil 113: İçeri.....	102
Şekil 114: Ocak.....	102
Şekil 115: Niş ve Dolap	103

KISALTMALAR VE SİMGELER

BM: Birleşmiş Milletler.

ICOMOS: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi,
(International Council on Monuments and Sites).

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, (United Nations
Educational, Scientific and Cultural Organization).

ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı.

1. GİRİŞ

İnsanların yaşadığı çevre ve mekân anlayışı, günümüzde değişen ve sürekli gelişen teknoloji ile yapım yöntemlerine bağlı olarak sürekli değişmektedir. Günümüz teknolojisi kullanılarak çağdaş yaşam koşullarına uygun olarak inşa edilen yeni yapılar, geleneksel mimarinin oluşum sürecindeki faktörlerden bağımsız olarak inşa edilmektedir. İnşa edilen bu yapılar, çağdaş mimarinin oluşum sürecindeki modern ve yenilikçi bir yaklaşımının ürünüdür. Geleneksel mimarinin oluşum sürecinde ise, çevresel faktörlerin o döneme ait izleri görülmektedir.

Foster’a göre(2007, s. 24);

“Binalarımızın tasarımı her zaman, iş yerinde olsun, evde ya da kentlerimizi oluşturan kamusal mekânlar da olsun, çevre koşullarının yaşam kalitemizi doğrudan etkilediği inancını yansıtır. Yaşam kalitemizi etkileyen yalnızca binalar değil; aynı zamanda kentsel tasarımıdır. Fiziksel bağlamdaki endişeler, yerel kültüre ve iklime duyarlı projeler üretilmesine neden duyar.” Foster’ın bu sözü ise; yapıda sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için yukarıda da bahsedilen geleneksel mimarinin oluşum sürecindeki çevresel ve fiziksel faktörleri vurgulamaktadır. Bu bağlamda varlığını günümüze kadar koruyan yapıların sürdürülebilir olması, sadece çağdaş mimari bir anlayışla değil; geleneksel mimarinin oluşum sürecindeki etkenler ile de sağlanabilir olduğu söylenebilmektedir. Günümüzde desteklenen bu düşüncelerin birçok örnekleriyle karşılaşılmaktadır. Özellikle kırsal yerleşmelerde karşılaşılan bu durum yok olmaya başlayan enerji kaynaklarının kullanımının azalmasıyla hem doğal hem de yapay enerji kaynaklarının gelecek nesillere aktarımının uzun yıllar boyunca yapılabilmesi için olanak sağlamaktadır.

Geleneksel mimarinin üreticisi olan yapı ustaları, çevresel, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik ihtiyaçları ele alarak, orada yaşayan halkın beklenti ve değerlerini göz önünde bulundurarak yapılar inşa etmektedir (Karakul, 2015, s. 168). Böylece inşa edilen geleneksel yapı, yerel halkın beklentisini ve ihtiyacını karşılamasıyla birlikte, kullanılan yerel malzemelere kolayca ulaşılması, yapı ustalarının inşaat bilgisi ve meydana getirilen yapının çevresiyle bütünleşik konumu, yapının ekolojik mimarinin birer parçası olmasını sağlamaktadır. Karakul ve Bakırer’in(2018, s. 174),

yapı ustalarının geleneksel mimarinin oluşum sürecindeki rollerini incelediği çalışmalarında;

“Yapıların mekân organizasyonundan, mekânsal özelliklerine, mimari ve dekoratif elemanlarına kadar, geleneksel mimarlığın oluşumunun her aşamasında, yapı ustaları, zihinlerindeki gelenek içinde oluşmuş şemaları kullanarak, yaşayanların gereksinimleri, yöresel kültürel pratik ve anlatımlarla, çevresel verilerin en uygun bir şekilde değerlendirilip, uygun çözümünü geliştirmektedirler.” diyerek geleneksel mimarinin üretim sürecindeki yapı ustalarının önemini belirtmektedir. Yapı inşa edilirken; zaman tasarrufu ve yapım maliyetinin minimum seviyede olması bu gelenekselliğin sürdürülebilir ve ekolojik olması açısından önemlidir.

Bu çalışma kapsamında Ormana Köyü’nün geleneksel mimarisi özelinde incelenen ekolojik ilkeler ve sürdürülebilirlikleri, belirlenen amaç ve yöntemler doğrultusunda incelenecektir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, geleneksel mimarinin ekolojik ilkelerini inceleyerek, alan çalışması olarak seçilen Ormana Köyü örneğinde geleneksel mimarinin ekolojik ilkelerinin, yeni yapı ve restorasyonlarda sürdürülebilirliklerinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, son dönemde artan nüfus yoğunluğu, enerji kaynaklarının tükenmesi gibi etkenlerle artan yapı maliyetlerinin düşürülmesi konusunda, yakın çevredeki doğal kaynaklar ve yerel malzemelerin, yapı ustalarının bilgi, becerileri ile birlikte kullanımının önemi vurgulanmaktadır.

1.2. Araştırma Kapsamı

Ekolojik mimarlık, yapının yapım aşamasında kullanılan her türlü enerjinin minimum seviyesi korunarak; bulunduğu çevreyle uyumlu bir şekilde meydana getirmeye yönelik bir yaklaşımdır. Ekolojik mimarlıkla birlikte son yıllarda iç mimarlık ve mimarlık anlamında en çok araştırılan konulardan biri olan sürdürülebilirlik kavramını incelemeyi amaçlayan bu çalışma, sürdürülebilirliğin sağlanması için yeni teknolojilerin kullanımının yanında, geleneksel mimari tekniklerin kullanımının önemi üzerinde duracaktır.

Geleneksel mimarlık, yaşanan çevrenin belirli kriterlerinin göz önüne alınarak o çevrede yaşayan insanların yüzyıllardır kullandığı malzeme ve yapım teknikleriyle birlikte oluşturulmuştur.

Alan araştırması kapsamındaki Ormana Köyü'nün geleneksel mimarisi olan “Düğmeli Evler”in inceleneceği bu çalışma kapsamında, geleneksel mimaride ekolojik ilkelerin belirlenmesine yönelik yaklaşımlar geliştirilecek ve bu ilkeler yeni yapı ve restorasyonlarda sürdürülebilirlik açısından değerlendirilecektir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın yöntemi, literatür araştırması, arşiv araştırması ve alan araştırmasına dayanmaktadır.

Alan araştırması kapsamında; geleneksel mimarlığın ön plana çıktığı Ormana Köyü'nde yer alan “Düğmeli Evler” incelenmiştir. Özgün mekân kurgusunun, geleneksel yapım tekniğinin ve yerel malzemesinin korunduğu üç geleneksel konut seçilmiştir. Bu konutların farklılıklarının veya benzerliklerinin tespit edilebilmesi amaçlı, alanın üç farklı bölgesinden seçilmesine dikkat edilmiştir. Çalışma kapsamında, Ormana Belediyesi arşivi ve literatür kaynaklarından derleme ve ön çalışma yapıldıktan sonra; Ormana Köyü'nde alan araştırması kapsamında mimari tespitler yapılmıştır. Alan araştırması kapsamında, “mimari belgeleme” ve “fotoğraflı belgeleme”nin yanı sıra halk bilim yöntemleri de kullanılarak; muhtar ve yapı ustasıyla mülakatlar¹ yapılmıştır. Alan araştırması sırasında incelenen geleneksel yapılardan alınan ölçülerin, bilgisayar ortamında iki boyutlu bir çizim programı olan “Autocad” ve üç boyutlu bir çizim programı olan “3D Max” üzerinden çizimleri yapılarak geleneksel yapılara özgü özellikleri ortaya konulmuştur (Yapılan çizimler yazarın kendisine aittir). Ortaya konulan bu özellikler üzerinden, geleneksel mimarinin ekolojik ilkelerinin anlaşılmasına yönelik incelemeler yapılmıştır. Bununla birlikte geleneksel yapılar, literatür araştırmaları sonucu belirlenen ölçütler ile oluşturulan tablo üzerinden değerlendirilmiştir. Aynı zamanda bu yapılar, ekolojik ilkeleri açısından karşılaştırmalı bir şekilde de değerlendirilerek, yeni yapı ve restorasyonlarda sürdürülebilirliklerine yönelik öneriler ortaya konulacaktır.

¹Mülakat soruları büyük ölçüde; Doç.Dr.Özlem KARAKUL tarafından Selçuk Üniversitesi'nde yürütülen “Geleneksel Yapı Ustalarının Bilgi, Beceri ve Davranışlarının Belgeleneşi (Konya ve çevresi)” isimli proje kapsamında hazırlanan sorular kullanılarak oluşturulmuştur (Karakul, 2020).

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI: GELENEKSEL MİMARİ, EKOLOJİK MİMARİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

2.1. Kavramlar ve Tanımlar

Ekoloji, “Doğal çevrede yaşayan canlıları ve bunların canlı ve cansız çevreleri ile olan etkileşimlerini inceleyen bilim dalı” olarak tanımlanmaktadır (Spurgeon, 1997, s. 4).” Kelime anlamı olarak bakıldığında; insan ve çevresiyle olan etkileşimin bu tanım içerisinde var olduğu söylenebilmektedir. Aynı zamanda ‘ekoloji’ kavramı gerek doğal çevre gerek yapılı çevreyle etkileşim içindedir. “Çevre, yaşayan organizmaları çevreleyen tüm dışsal faktörleri belirtirken, ekoloji yaşayan organizmalarla çevre arasındaki ilişkilerin tanımlanmasıdır.” diyen Eraydın(1993, s. 20) da bu düşüncüyü desteklemektedir.

Konut, insanların yaşam biçimini, davranış biçimlerini, çevresel tercihlerini, imgelerini, zaman-mekân ilişkilerini, kullanıcısının özüyle ilgili imgelerini, kendini kanıtlama ve anlatma eğilimini, tasarım, donatım ve biçimi ile bireyin kişilik ve ayrıcalığını belirten insan yaşamıyla kenetlenmiş bir olgudur (Gür, 2000, s. 11). Bu olguyla birlikte, artan nüfus yoğunluğunun ve enerji kaynaklarının bilinçsiz kullanımı gibi ölçütlerinde etkili olduğu çevre bunalımlarına getirilecek çözümlerin kalıcı ve gelecek nesillere bırakılan ortamın aynı sorunlarla karşılaşmamları gereklidir. Dolayısıyla; “‘Yapı ekolojisinde ‘insan-yapı-doğa’ üçgenini incelerken, etkileşimlerin bir bütün olarak ele alınması ön görülür.” diyen Akman(2007, s. 22), bütüncül bir yaklaşım sağlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bütüncül yaklaşım sağlandığında, yaşanan çevrede sürdürülebilirliğin devamlılığı için yukarıda bahsedilen ‘insan-yapı-doğa’ üçgeninin yaşanan çevrede doğru bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda; ‘insan-yapı-doğa’ üçgenin merkezinde yer alan ekolojinin, yapıyla ilişkisi ‘ekolojik mimari’ kavramını ortaya çıkarmıştır.

“Mimari tasarıma ekolojik yaklaşım; yüzyıllardır bölgesel mimari gelenek ve anlayışının günümüz yaşam standartlarına uyarlanmış hali ile tüm canlı yaşam ortamlarını koruyan ve gelişmesine katkıda bulunan bir yapıya sahiptir.”(Kuşçu, 2006, s. 24). Ekolojik mimari ile aynı anlamda kullanılan pek çok kavram arasında, “yeşil mimari” (Utkuğ, 2002), “enerji etkin bina tasarımı” (URL 1), “sürdürülebilir

mimarlık”, vb. kavramlar öne çıkmaktadır. Öne çıkan bu kavramlarla birlikte “Ekolojik Kent” olgusu sürdürülebilirliğin sağlanmasını mümkün kılma aşaması olarak düşünülmüştür. “Ekolojik Kent” olgusu, çevresel sorunlara bazı ilkeler doğrultusunda çözüm bulmaktadır. Çevresel sorunlara çözüm bulmakla birlikte “Ekolojik Kent”in hedefleri için bir alt yapı sağlamaktadır. Bu ilkelerden “*Kültürel evrim ve geleneksel ekolojiye saygı*”(Çetinkaya, 2013, s. 14) ilkesi çalışma kapsamındaki geleneksel mimari olgusunu vurgulamaktadır.

Çetinkaya (2013, s. 14), çalışmasında “Ekolojik Kent” hedeflerini şu şekilde belirlenmiştir:

- Kentin çevre üzerinde etkisinin azalması
- Yenilebilir enerji kaynakları
- En düşük düzeyde atık üretimi
- Geri dönüşümlü malzeme kullanımı
- Ekolojik ayak izinin en aza indirgenmesi

Hedeflerin sağlanmasıyla birlikte gerçekleşen “Ekolojik Kent” söyleminde en önemli kriter kalıcı ve sürdürülebilir olmasıdır.

Kırsal yerleşimden kent yerleşimine göçlerin artmasıyla birlikte kentleşme sürecinin beraberinde getirdiği sorunlar, kentlerin çağdaş yaşama ayak uydurmaya çalışmasından kaynaklanmaktadır. “Ekoloji” kavramının; kentleşme sürecindeki sorunların çözümünde ve kentlerin sürdürülebilirliklerinin sağlanmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilmektedir.

Tosun’a(2017, s. 175) göre; “*Ekoloji, teknoloji ile entegre olarak mekâna yansımakta ve doğa ile uyumlu, ekonomik olarak etkin, sosyal uyum içerisinde alternatif bir kent vizyonunu ortaya çıkarmaktadır.*” Tanımdan ve örneklerden anlaşılacağı üzere “Ekolojik Kent” olgusunun sağlanmasının genellikle teknoloji ile birlikte düşünüldüğü görülmektedir. Sorunlar için çözüm odaklı yaklaşımların teknoloji ile sağlanmasının dışında sürdürülebilirliğin sağlanmasında öncelikli olarak; insanın kent ölçeğindeki geçmiş zamandaki yaşantısı göz önüne alınarak, şu an bulunduğu yaşam standartları ve gelecek zamandaki yaşam standartlarının dengede tutulması için uzun vadeli bir kent bilincinin sağlanması gerekmektedir. Bu kent bilincinin çevreye duyarlı bir şekilde planlanması ve yapıların çevre

bütünlüğünü koruyarak dönemin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi sadece teknoloji ile sağlanmamaktadır. Çalışmanın amaç kısmında da belirtildiği üzere, son dönemde artan nüfus yoğunluğu, enerji kaynaklarının tükenmesi gibi etkenlerle artan yapı maliyetlerinin düşürülmesi konusunda, yakın çevredeki doğal kaynaklar ve yerel malzemelerin, yapı ustalarının bilgi, becerileri ile birlikte kullanımının önemi vurgulanmaktadır. Bu bağlamda geleneksel mimarlığın temelinde bulunan ekolojik unsurlar ön plana çıkmaktadır. İncelenen yayınlar değerlendirildiğinde, geleneksel yapıli çevrede ekolojik unsurların ana maddeleri aşağıdaki gibi açıklanabilir;

- Bütüncül mimari,
- Geleneksel yapım tekniği,
- Yerel malzeme kullanımı,
- Yapı ustalarının bilgi, beceri ve tecrübeleri,
- Ustaların bilgi ve becerilerinin kuşaktan kuşağa aktarılabilmesi.

Söz konusu ekolojinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının, aynı şekilde yukarıda belirtilen unsurların devamlılığıyla mümkün olduğu söylenebilmektedir.

“Ekoloji” kavramıyla birlikte ortaya çıkan “Sürdürülebilirlik” kavramının ise farklı alanlarda farklı anlamları bulunsada, sürdürülebilirlikte önemli olan sağlanan devamlılığın üretkenliğe de sahip olmasıdır (Baysan, 2003, s. 30). “Çevre, ekoloji ve sürdürülebilirlik kavramlarının planlamadaki temel dayanağı, doğayla uyumlu yerleşim alanları yaratmak veya yerleşim alanlarını doğayla uyumlu hale getirerek, devamlılığını sağlayabilmektir.” Selçuk ve Gülersoy(2004, s. 90), bu düşüncayı desteklemektedir. Dolayısıyla sürdürülebilirliği genel çerçevede bir bütün olarak ele aldığımızda yaşam döngüsü içinde yer aldığı söylenebilmektedir. Yaşam döngüsünü etkileyen etkenlerin araştırılıp analizleri yapıldığında “sürdürülebilirlik” algısının “insan-yapı-doğa”² üçgeninde var olduğunu söyleyen Akman(2007, s. 22), bu şekilde devamlılığın gerçekleşeceğini savunmaktadır.

Bilge’ye göre(2007, s. 31);

“Sürdürülebilir planlamada küçük birimlerin oluşturacağı etkinin ağ sistemi içerisindeki bütünde de kararlar ile çelişmesi engellenip doğru etkileşimler

²Akman’ın “Yapı Dergisi”nde kaleme aldığı “Neden Yapıda Ekoloji?” yazısında(2007:22) ; “Yenilenebilir enerji kaynaklarına ve “sürdürülebilirlik” kavramına odaklanmak son derece doğru olmakla birlikte konunun bütünü oluşturumuyor.” diyerek; “Yapı Ekolojisi”nin “insan-yapı-doğa” üçgenindeki etkileşimlerin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır.

kurulmalıdır.” Bilge’nin üzerinde durduğu konu, sürdürülebilirliğin amacına yönelik ilkelerin uygulama sürecinin öncesinde ve sonrasında belirli bir plana uyulması gerektiğidir. Uyulması gereken bu planlanmaların içeriğinde öncelikli olarak üç kriter karşımıza çıkmaktadır; çevreye duyarlılık, konforlu bir yaşam algısı ve düşük enerji tüketiminin sağlanabilmesi. Günümüzde bu bağlamda oluşturulmak istenen sürdürülebilir mekânlar teknolojinin sürekli değişen ve gelişen tutumuyla ilerlemek istenmesinin yanı sıra önemli noktalardan biri; doğal kaynakların korunumu sağlanarak binaların tasarım süreçlerinde, “yapım öncesi, yapım evresi ve yapım sonrası” değerlendirmeler göz önünde bulundurulmasının sağlanmasıdır. Değerlendirmeler ışığında binaların tasarım süreçlerinde, daha az enerji daha az tüketimin sağlanabildiği görülen geleneksel mimarlığa dönüşün belli bir oranda artacağı söylenebilmektedir. Dolayısıyla bu dönüşün nedenleri arasında geleneksel yapım tekniklerinin ve geleneksel yapım sistemlerinin ekolojik açıdan önemli bir husus olduğu ortaya konulmaktadır.

İklimsel özelliklerin etkilediği geleneksel mimarlıkta parsel düzeninden mekân organizasyonuna kadar ilerleyen bir süreçte dikkat edilen birçok unsur(malzeme seçimi, bina formu vs.) aynı zamanda ekolojik tasarımında kriterlerini belirlemektedir (Kuşçu, 2006, s. 25). Kuşçu’nun sözlerindeki kriterler, geleneksel mimarlığın oluşumunda önemli etkileri bulunan kriterlerdir.

Geleneksel yapım tekniklerinde kullanılan yapı malzemelerinin çevresel etkileri de çok önemlidir. Bir yapı malzemesinin veya yapı ürününün hammaddesinin çıkarılmasından işlenmesi, paketlenmesi, taşınması; kullanımı, bakım ve onarımı, ömrünü tamamladıklarında atılması, geri dönüştürülmesi ve yeniden kullanıma hazır hale getirilmesine kadar geçen sürece “yapı malzemelerinin yaşam döngüsü değerlendirmesi” denir (Çelebi ve Aydın, 2001, s. 457–464). Çevresel etkiler ile birlikte “yapı malzemelerinin yaşam döngüsünün” olumlu etkileşimi, “rasyonel ve akılcı yapı çözümlerini” beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla kırsal alanlarda yapı inşalarında kullanılan geleneksel mimari özgün bilimsel bir akla sahiptir (Arpacıoğlu vd., 2016, s. 1).

Geleneksel mimarlığın sürdürülebilirliğinin sağlanması için; geleneksel mimariyi oluşturan ekolojik unsurlar yukarıda ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda kentsel ekolojiye uyumlu, geleneksel mimarının ekolojik unsurlarını göz ardı

etmeyen, kent kimliğini koruyan tasarım ve uygulamalar, alanında uzman ekiplerin değerlendirmelerinde ön planda olan planlama ve uygulama noktasındaki detaylandırmaların önemi tekrar ortaya konulmaktadır.

2.2. Uluslararası Belge ve Yayınlar

“Ekoloji” ve “sürdürülebilirlik” kavramı, son yıllarda uluslararası belgelerde ve pek çok bilimsel yayında tartışılmaktadır.

Uluslararası belgelerde “Sürdürülebilir Gelişme” kavramı ilk olarak doğayı, dünyayı koruma politikasının sunulduğu; 1980 yılında yayımlanan “Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Dünya Koruma Stratejisi” (URL 2) belgesinde kullanılmıştır. Bozlağan(2005, s. 1017), bu stratejinin doğru bir şekilde uygulanabilirliğinin olması için koruma ve geliştirme düşüncelerinin bir arada düşünülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu belgede “sürdürülebilirlik” daha çok ekolojik bir yaklaşım olarak kullanılmıştır. Soussan’a(1992, s. 21-24) göre bu yaklaşımın öne çıkan ölçütleri aşağıdaki gibidir:

- i. Ekolojik süreçlerin korunması
- ii. Kaynakların sürdürülebilir kullanımı
- iii. Genetik çeşitliliğin korunması

Bu bağlamda sürdürülebilirlik kavramının ekoloji ile yakın bir ilişki içerisinde olduğu uluslararası statüde kabul edilmiştir.

“Sürdürülebilirlik” kavramı ilk kez; BM tarafından 1983 yılında kurulan, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun başkanlığını da yürüten Gro Harlem Brundtland başkanlığında hazırlanarak 1987 yılında, yayımlanan ‘Ortak Geleceğimiz’ adlı raporda(UN Documents, 1987); “*Bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin de kendi ihtiyaçlarını karşılamalarından ödün vermeden karşılamak*” şeklinde tanımlanmaktadır (URL 3). Tanımdan da anlaşılacağı üzere sürdürülebilirlik kavramı genel olarak, nesilden nesile aktarımın devamlılığını ifade etmektedir. Nesilden nesile aktarılan yaşam biçimi ve birtakım değer yargılarının meydana getirdiği yapılaşma, kültürel mirasın yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi(ICOMOS), bu yapı taşlarının devamlılığının sağlanabilmesi için ilkelerini ve hedeflerini belirlediği; Washington Tüzüğü’nde (1987) (URL 4) Venedik Tüzüğü’nün devamı niteliğinde kararlar almıştır. Venedik

Tüzüğü'ndeki maddelere ek olarak alınan kararlar ise; 1999'da ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde belirlenmiştir. Alınan yeni karar ve hedeflerde daha çok koruma ve uygulama ilkelerine eklemeler yapılmıştır. Bu eklemeler, ilerleyen süreçte oluşturulacak uluslararası belgelerde nesilden nesle aktarılacak olan “kültürel miras” birikiminin doğru bir şekilde iletilmesini sağlamak amaçlamaktadır. Son yıllarda “Kültürel Miras”ın korunmasında, Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras'ın korunmasını amaçlayan bütüncül yaklaşımlar vurgulanmaktadır.

““Somut olmayan kültürel miras” toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar anlamına gelir.”(UNESCO, 2003). Tanımdaki bu kapsama göre “Kültürel Miras”ın bir ürünü olan geleneksel mimarinin somut ve somut olmayan değerlerinin ekolojik ilkelerin belirlenmesi için değerlendirilmesi gerekmektedir.

Karakul'un(2016, s. 486), geleneksel mimarinin ekolojik verilerini belirlediği çalışmasında geleneksel yapıların ekolojik ilkelerinden biri olan “Geleneksel Yapım Teknikleri”ni, “Somut Olmayan Kültürel Miras” olarak ele aldığı görülmektedir.

Geleneksel çevre ve geleneksel yapının bir bütün içerisinde korunması veya yeniden işlevlendirilmesine dayalı yayınlanan belge ve tüzüklerdeki ilke ve hedefler; o bölgenin yaşam biçimi, coğrafi özellikleri, iklim yapısı ve sosyo-ekonomik özellikleri göz ardı edilmeden belirlenmelidir. Aralık 2017'de 19. ICOMOS Genel Kurulunda kabul edilen “Ahşap Mimari Mirasın Korunması İçin İlkeler” (URL 5) belirlenirken, ahşap malzemenin günümüzde kullanılan yapım tekniklerine bağlı olarak değişiminin, bozulma durumunun olmamasına dikkat edilmesi hususu ön planda tutulmuştur.

Şekil 1: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Kaynak: (URL 7)

“Ekoloji” ve “Sürdürülebilirlik” kavramlarının uluslararası belge ve yayınlar kapsamındaki tarihsel sürecinde; alınan kararlar ve bu kararlar ışığında hedeflenen noktalar, ülke ölçeğinden malzeme ölçeğine kadar geniş bir yelpaze olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yelpazenin en güncel gündem basamağı; Eylül 2015 tarihinde gerçekleşen Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 70. Oturumunda kabul edilen “Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefleri”dir (URL 6) (Şekil 1).

Türkiye’nin de içinde bulunduğu 193 ülkenin imza yetkisiyle kabul edilen “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri”nde 17 temel amaç ve bu amaçlarla ilişkili 169 hedef bulunmaktadır.

Amaçlarının arasındaki “11.Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam” maddesinin hedeflediği (URL 8); şehirleri ve yerleşim yerlerini kapsayıcı, güvenli, güçlü ve sürdürülebilir hale getirme düşüncesidir. Dolayısıyla sürdürülebilir binalar inşa etmek için “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri”ndeki 11. Maddeye uygun olarak; *“Yerel malzemelerin kullanılması, geleneksel üretim uygulamalarının sürekliliği zanaatkarlar ve yerel pratisyenler için işçilik çok önemlidir.”* diyen Karakul(2019, s. 388), geleneksel mimarlığın önemli bir ölçütü olan yapı ustalarının tecrübelerinden ve bilgilerinden yararlanılması gerektiğini vurgulamıştır.

Sürdürülebilir yaşam için; kentsel ölçekte farklılıklara uğramakta olan, malzeme seçimi ve kullanılan yapım teknikleri gibi içerikler kırsal ölçekte yerini,

belirli bir oranda yerel malzemelerin kullanımına ve yapı ustalarının bilgi ve becerilerinin sürekliliğine bırakmıştır. Bu sürekliliğin en önemli unsuru yapı ustalarının uygulamalarının sürekliliği ve usta-çırak ilişkisiyle birlikte bu bilginin nesiller arası aktarımının sağlanmasıdır. Belirli bir tecrübe ve beceriye sahip yapı ustaları, yaşanan çevrenin fiziksel özelliklerini, yaşayan halkın ihtiyaçlarını, geçim kaynaklarını, yaşam tarzlarını ve değerlerini ön planda tutarak geleneksel mimarinin oluşumunda çok önemli bir rol üstlenmişlerdir (Karakul, 2015, s. 168). Dolayısıyla “somut olmayan kültürel miras” unsuru olarak korunması gereken yapı ustalarının bilgi ve becerileri, yöresel çevreyi fiziki olarak etkileyerek “geleneksel mimari” içeriğindeki oluşumları meydana getirmektedir. Böylece özgün bir kimlik kazanan yöresel mekânların yerel malzemelerinden, coğrafi şartlarından, yapı ustalarının beceri ve bilgilerinden gelen birçok özellik analiz edilip, günümüzde edindiğimiz bilgi birikimimize ekleyerek meydana getirilen mekânlar için daha sağlıklı, daha konforlu ve daha az enerji harcayan, insan ve çevre ile daha uyumlu bir mimarinin temelleri atılmaya çalışılmaktadır.

2.3. Ulusal Çalışmalar

Geçmişten günümüze sürekli olarak tanım ve uygulama anlamında değişen “Sürdürülebilir Mimarlık” kavramı; 1970’li yıllarda “Çevresel Tasarım”, 1980’lerde “Yeşil Tasarım”, “1990”larda “Ekolojik Tasarım”, 1990’dan günümüze kadar olan süreçte ise “Sürdürülebilir Tasarım” olarak ele alınmaktadır (Arşan, 2008, s. 21).

“Sürdürülebilir Mimarlık” kavramının farklı adlandırılmasının nedeni olarak, dönemler arasında geçişlerde değişen teknoloji ve yapı tasarımlardaki farklı uygulamalar gösterilebilir. Bu değişen teknoloji ve uygulamalarla birlikte yapılaşma sürecinde hızlanmıştır. *“Bu süreçte yenilenemeyen enerji kaynaklarının hızlı tüketimi, ekosistemi ve canlıların yaşamını tehdit eden bir boyuta ulaşmıştır.”* diyen Ekim(2004, s. 1), hızlanan yapılaşma sürecinde dikkat edilmesi gereken hususlardan bahsetmektedir. İçinde bulunan bu duruma etkili bir çözümün ise; mimarinin ve doğanın bi arada düşünülmesiyle sağlanacağı düşüncesidir. Doğayla uyumlu bir mimari aynı zamanda çevresiyle bir bütün olarak düşünülerek, estetik bir algıyı da beraberinde getirmektedir. Günümüzde bu estetik algının olumsuz yönde etkilendiği bazı yapılanmalarla karşılaşmaktayız. Hızlı kentleşme süreciyle birlikte gelişen

yapım teknolojisinden yararlanılarak ortaya konan yapılarda, çevresiyle uyumlu olmasının dışında daha çok kendi kendine yetebilen bir yapı özelliği taşıma faktörü etkili olmaktadır. Bu şekilde inşa edilen yapılar arasında “Akıllı Binalar” ön plana çıkmaktadır. “Akıllı Binalar” içeriğinde, kendi kendine yetebilme özelliğinin var olabilmesi için, birçok teknoloji odaklı tasarım bulundurmaktadır. Dolayısıyla bu özellik, sürdürülebilir bir gelecek için önemli bir etkiye sahiptir. Ancak bu önemli etkide; *“sınırlayıcı etkenin sadece teknoloji değil doğaya saygılı tasarım ile toplumsal çevre bilinci ve çevrenin korunmasına yönelik kısıtlama ve kanun uygulamalarının ne oranda anlaşıldığı ve uygulandığı”* unutulmamalıdır (Civan, 2006, s. 56).

Değişen dünya düzenine ayak uydurmanın temelinde teknolojinin varlığının yadsınamaz olduğu görülmektedir. Aynı zamanda “Sürdürülebilirlik” kavramının temelinde de varlığından söz ettiren teknolojik gelişmelerin inşa sektörüne olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Olumsuz etkinin ortadan kalkması için çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve bunun da *“tüm gelişimlerin çerçevesinde doğaya dönüşümü ilke edinen, çevreye saygılı, kısacası ekolojik malzemeler ile tasarım anlayışı”*yla birlikte sağlanacağını savunan Bilge (2007, s. 2), bu şekilde gelecek nesillere yaşanabilir bir çevre bırakmanın yolunu göstermektedir.

Bu bağlamda ekolojik malzemelerle gelecek nesillere aktarımın, geleneksel yapım teknikleriyle birleştirilmesi sürdürülebilirlik kriterlerinin uygulanabilirliği yönünden kentsel yaşama da büyük bir etkisi bulunmaktadır (Kuşçu, 2006, s. 21). Sağlanan bu sürdürülebilirlikte geleneksel mimaride kullanılan malzeme ve teknikler, gerek ustaların bilgi ve becerileriyle gerek çevrede yaşayan halkın geleneksel çevreyi koruma bilinciyle varlığını günümüze kadar sürdürmüştür. Çevrede yaşayan halkın yaşam tarzlarının sonucu meydana gelen geleneksel mimaride halkın geleneksel yapı hakkında bilinçli olması oldukça önemli bir noktadır.

Yapılan literatür araştırmaları sonucu, “Ekoloji” ve “Sürdürülebilirlik” kavramlarının karşılaştığı uluslararası belge ve yayınların dışında Dünya’da ve ülkemizde pek çok örnek çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar teorik ya da uygulama ağırlıklı olabilmektedir. Planlama ve uygulama ağırlıklı örneklerden, “Ekoloji” ve “Sürdürülebilirlik” kavramlarının meydana getirdiği “Ekolojik Kent” olgusunun hedeflerine ulaşılmasında; oluşumu planan kentler ve geri dönüşümün

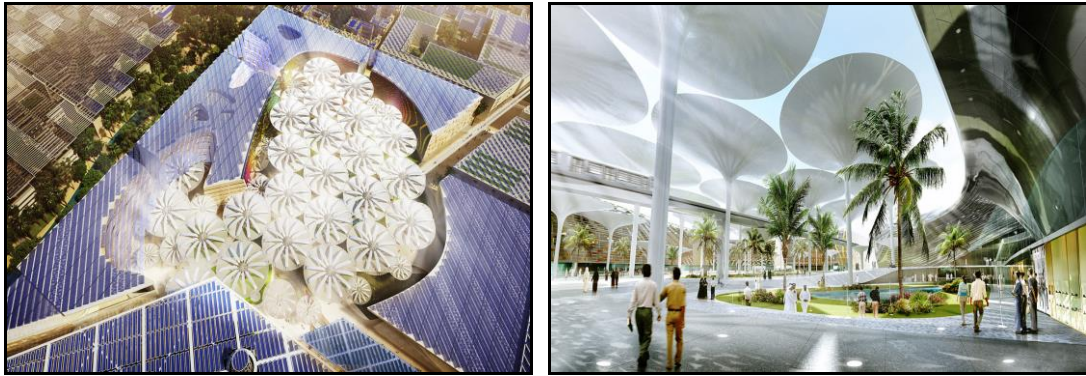
kentler üzerindeki etkisinin vurgulandığı örnekler incelenecektir. İncelenecek örneklerde, yukarıdaki paragraflarda bahsedilen gelişen teknolojinin, yapım üzerindeki etkileri de ele alınacaktır.

2.3.1. Çağdaş Yapı Malzemeleriyle İnşa Edilen Ekolojik Mimari Örnekler ve Tasarım Projeleri

Çalışma kapsamına ve alan araştırması örneğine uygun olarak çağdaş mimarinin ekolojik boyutlarının esas olduğu çalışmalar bu bölüm içerisinde incelenmiştir.

Abu Dabi'ye yaklaşık 17 km uzaklıkta planlanan Masdar Kenti, Dünya'nın ilk ekolojik kenti sayılmaktadır. Ekolojik kent projesinin tamamlanması için 2025 yılı öngörülmüştür. Masdar Kenti'nin gündüz ve gece olarak görünümünden kesitler gösterilmiştir (Şekil 2 ve Şekil 3). Masdar Kenti'nin planlanmasında en önemli iki kriter; sıfır atık ve sıfır karbondur. Sağlanmak istenen kriter hedeflerinde açığa çıkan önemli noktalardan biri de “yenilenebilir enerji kaynakları”nın kullanımudur. Atıklardan enerji üretilecek, bir kısım atıklar bitkiler için gübre haline getirilecek, elektriğin üretilmesi Güneş ve rüzgar enerjisinden sağlanacak, yeşil alanların ve su kaynaklarının şehrin sıcaklığından korunması sağlanacak, ulaşım otomobil kullanılmayacak, toplu ulaşım belirli bir kilometre kısıtlamasının sağlanacağı metro hizmeti ile sağlanacak, kent sıcaklığını aza indirecek bir sistem yaya yollarında kullanılarak sokaklar sadece yayaların olacaktır. Tüm bunların sağlanabilmesi için sürekli gelişmekte olan teknolojinin faydalarından yararlanılmıştır.

Şekil 2: Masdar Kenti İçin Planlanan Ekolojik Proje Görünümü

Kaynak: (URL 9)

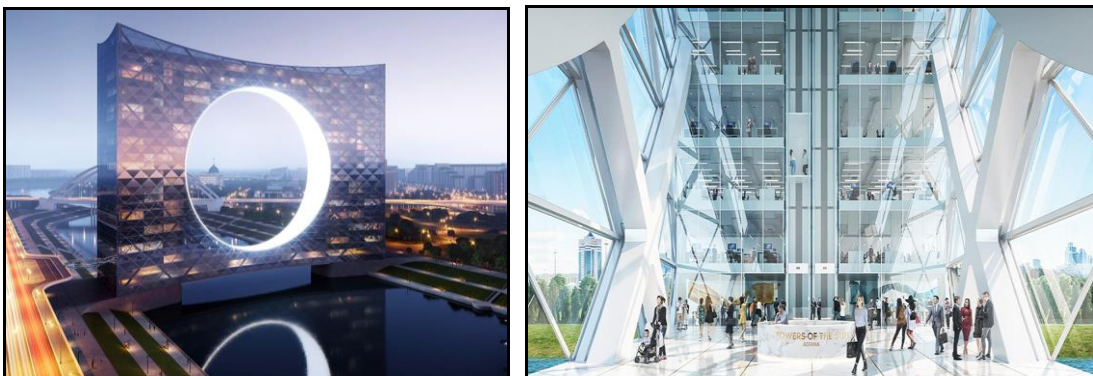
Şekil 3: Masdar Kenti İçin Planlanan Ekolojik Proje Görünümü

Kaynak: (URL 10)

Doğal kaynakları ve coğrafyasıyla önemli bir ülke olan Kazakistan'ın başkenti Astana Kenti, planlanan bir kent özelliği taşımaktadır. Kentin içinden geçen İshim Nehri kenarlarına doğal setler yapılmış ve belirli akslarla ayrılan kent dengeli bir şekilde planlanmıştır. İshim Nehri üzerinde planlanan yapı, hem bir köprü olarak hem de yerleşim alanı ve ticari alanlar olarak kullanımı planlanmaktadır (Şekil 4). Bu yapıda; yapı altında bulunan nehrin akış gücünden faydalanarak hidroelektrik enerjisi üretebilmek, kentte var olan rüzgar etkisini enerjiye dönüştürebilmek, akıllı bina sistemleri ile binada ekolojik olarak dönüşümlerin sağlanmasıyla birlikte binanın verimliliğini artırmak gibi birtakım hedefler amaçlanmaktadır. Bu amaçlanan hedeflerin hayata geçirilmesi, gelişen teknolojiden yararlanan kentsel dönüşüm projeleriyle birlikte olmaktadır.

Şekil 4: Astana Kenti İçin Planlanan Ekolojik Proje Görünümü

Kaynak: (URL 11)

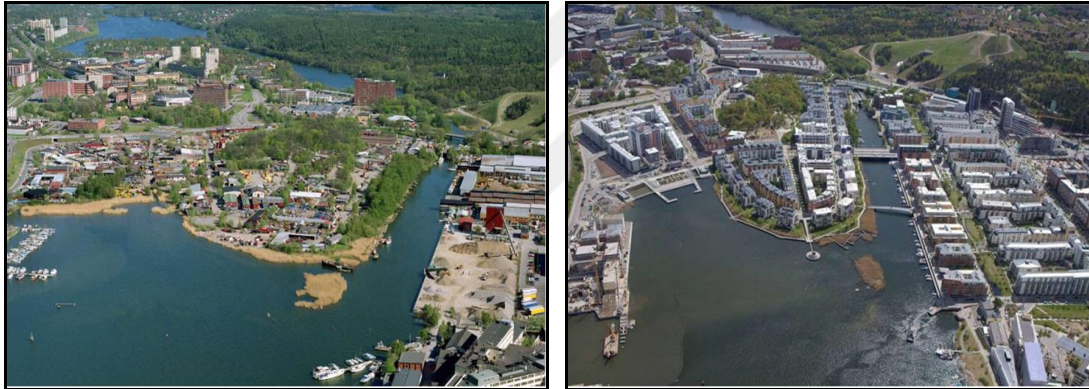
İsveç'in başkenti olan Stockholm, 2010 yılında Avrupa'nın ekolojik başkenti seçilmiştir. Kentte uygulanan kentsel dönüşümünden öncesi ve sonrası Şekil 5'te

gösterilmektedir. Kentte uygulanan kentsel dönüşüm projesinde planan maddeler şu şekildedir (URL 12):

- Otomatik yeraltı atık toplama sistemi,
- Yakıtının kısmen yerel atık toplayıcıları ve su arıtımında kullanılan ısı dönüştürücülerden sağlandığı bölgesel merkezi ısıtma ve soğutma sistemleri,
- Güneş enerjisinden elde edilen sıcak su ve elektrik,
- Evsel kanalizasyon suyu ve atıktan elde edilen biyogaz,
- Yüzey akış sularının toplanması ve filtrelmesi,
- Üç-camlı pencereleri olan verimli binalar.

Bu maddelerin oluşum gösterebilmesi, diğer örneklerde olduğu gibi gelişen teknolojinin sayesinde olmaktadır.

Şekil 5: Stockholm Kenti'nin Eski ve Yeni Görünümü

Kaynak: (URL 13)

2.3.2. Geleneksel Yapı Malzemeleriyle İnşa Edilen Ekolojik Mimari Örnekler

Çalışma kapsamına ve alan araştırması örneklemine uygun olarak geleneksel mimarinin ekolojik boyutlarının esas olduğu çalışmalar ise bu bölüm içerisinde incelenmiştir.

Geleneksel mimarinin ortaya çıkışında tasarım süreçlerini göz önüne alırsak; en önemli etkenin tarihsel süreç içerisinde oluşan yaşam tarzı olduğunu söyleyebiliriz. Bu etkenin ise günümüzde değişen dünya düzenine ayak uydurması gerekmektedir. Bu gerekliliğin olumsuz yönde etkilenmesi farklı çevresel bozulmalara yol açmaktadır.

“Geleneksel yerleşmelerdeki çevresel bozulmaların önlenmesi, eskilerin sağlıklılaştırılması kadar uyumlu yeni dokuların tasarımına da bağlıdır”, diyen Aksoy ve Akpınar(2011, s. 148), “Muğla Evleri” adlı .çalışmalarında kentsel dokunun hala canlılığını koruyor olmasının sebebini, birçok terk edilen yerleşim yerlerine karşılık hala aktif bir şekilde önemli bir geleneksel yerleşim örneği olmasını göstermişlerdir. Aktif yerleşim örneği gösteren bu alanda gelenekselliğin korunması birtakım yasalarla korunurken, yapılaşmanın tamamen ortadan kalkması gibi bir durum söz konusu değildir. Yukarıda da belirtildiği gibi geleneksel mimarinin oluşturduğu geleneksel çevrede yeni oluşum gösteren tasarım ve uygulama süreçlerinin, var olana entegre edilerek, sürdürülmesi gerekmektedir. 1986’da bu düşünceyi destekleyen Ünlü(1986) kitabında, tasarımcıların kültürün özgün kaldığı çevrelerde hem fiziksel hem de sosyo-kültürel çevrenin birlikte analiz edilip değerlendirilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Birlikte değerlendirilen bu maddeler çevrenin sürdürülebilirliğini pozitif yönde etkiler. Örneğin; her topoğrafya farklı farklı iklim türleri barındırmaktadır. Bu iklim türleri, bulunduğu çevrede mimari formun oluşmasında önemli bir rol oynarken; farklı yaşam tarzlarına ve dolayısıyla farklı kültürlerin oluşumuna da neden olmaktadır.

Ekolojik mimarlığın toplumsallaştırılmasına ve toplumun ekolojik yönde dönüşümüne hizmet edebilmesi için tasarlanan ve üretim sürecinin bir atölye çalışması biçiminde olması düşünülen “Saman Balyasından Ev” (Şekil 6); Buğday Ekolojik Yaşam Derneği’nin bünyesinde yapılan İstanbul Cumhuriyetköy’deki deneysel bir çalışmadır. “Saman balyasının bir yapım yöntemi olarak (ekolojik) mimarlığın, topluma indirgendiği söylenebilir.” diyen Sander(2007, s. 38) sebebini ise; saman balyasının “kolay inşa edilmesi, uzmanlık gerektirmemesi, hata kabul eder ve kolay sağlanabilir olması” şeklinde açıklamıştır.

Şekil 6: Saman Balyasından Ev

Kaynak: (URL 14)

Yapı ekolojisiinde; malzemenin yakın çevreden temin edilebilmesi ve kolay inşa edilmesinin sürdürülebilirliğe katkısının ön plana çıktığı başka bir malzeme ise; kerpiçtir. Ülkemizde (Şekil 7) ve Dünya’da (Şekil 8) pek çok kullanım örneği bulunan kerpiç ekonomik bir malzemedir.

Şekil 7: Harran Kerpiç Ev

Kaynak: (URL15)

Şekil 8: Djenne Büyük Cami

Kaynak: (URL 16)

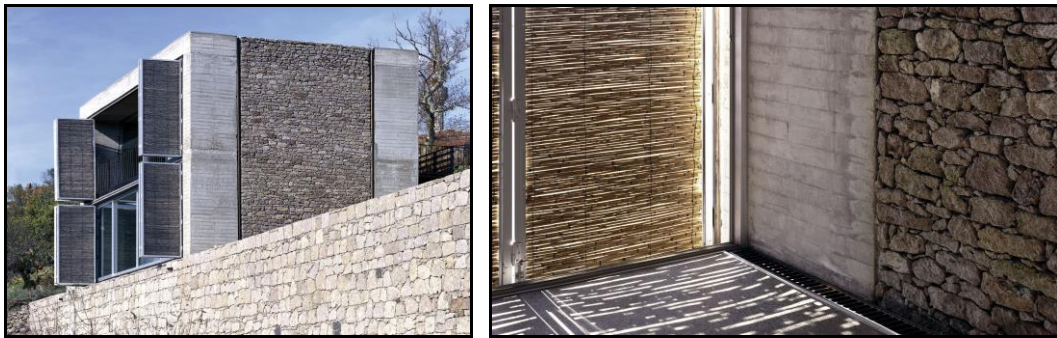
Geleneksel mimaride kullanılan yerel yapı malzemelerinin belli bir ölçüde olan ekolojik etkisinin yanı sıra, yakın çevreden temin edilmesinin sürdürülebilirliğe etkisi yukarıda da söylendiği gibi büyük bir paya sahiptir. Geleneksel yapı malzemeleri kullanılarak yapılan ekolojik proje tasarımlarına bir örnek ise “B2 Evi”dir. Çanakkale’de yer alan projenin yalın ve sade bir tasarımı vardır (Şekil 9 ve Şekil 10). Proje oluşturulurken yapım maliyetinin minimumda olmasına dikkat edilmiştir. Modern bir proje olarak görünen yapıda kullanılan malzemeler yerel, kullanılan teknik ise geleneksel yapım teknikleridir. Böylelikle yalın proje, mimari anlamda çevreyle bir bütünlük sağlamaktadır.

Şekil 9: B2 Evi

Kaynak: (URL 17)

Şekil 10: B2 Evi

Kaynak: (URL 18)

Artan nüfus yoğunluğunda meydana getirilen çevrede yapı ihtiyacını karşılamak adına betonarme yapılar oluşum gösterirken; diğer yandan ekolojik yapılara öncülük eden doğal ve organik malzemelerle oluşum gösteren yapılar minimum seviyede bir enerjiye ihtiyaç duyar. Bu malzemelere ‘toprak’ da eklenebilir. Çünkü dönüşümlü ve üretimi için bir çaba gerektirmeyen bir

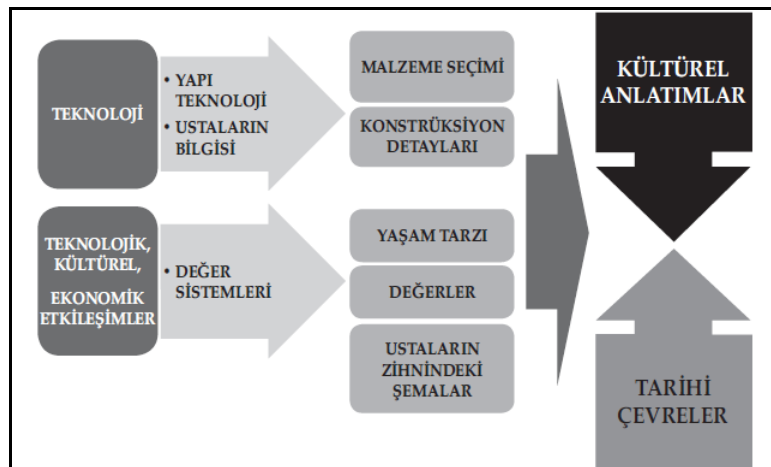
malzemedir. Türkiye’de Toprak Yapı Üretiminde Kullanılan Yönetmelik ve Standartları’na uygun olarak üretilen toprak, bu yönetmelikte ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

2.Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumunda yayınlanan “Antalya İli Akseki İlçesi İlvat Bölgesinde Sürdürülebilir Barınma İçin Konut Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi” adlı bildiride yapılan birtakım inceleme ve analiz ölçütleri göz önüne alınmıştır. Bu bildiride; *“Gerekli ısı, ışık ve havalandırmanın pasif sistem çözümleri ve yönlendirmelerle sağlanması, fiziki, ekolojik ve ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması bağlamında önem arz etmektedir.”* diyen Alim ve Sağiroğlu(2015, s. 83), sürdürülebilirlik için oluşturduğu ölçütlerden yaptığı çıkarımı vurgulamaktadır. Bu çalışma, alan çalışması kapsamında sağlanması gereken kriterlerin kategorileştirilmesi için önemli bir altlık oluşturmaktadır.

2.4. Geleneksel Mimarinin Ekolojik İlkeleri

Geleneksel mimarlık, yaşanan çevrenin kültürel değerleri ve çevresel koşulları göz önüne alınarak o çevrede yaşayan insanların yüzyıllardır kullandığı malzeme ve yapım teknikleriyle birlikte oluşturulmuştur. Geleneksel mimarinin oluşturduğu tarihsel çevre, doğal kaynakların kullanımından, yaşanan çevrenin fiziki koşullarından, yıllarca süre gelen kültürel etkileşimlerden ve geleneksel yapı ustalarının tecrübelerinden etkilenecek belirli bir süreçten geçerek meydana gelmiştir (Karakul, 2014, s. 15) (Şekil 11).

Şekil 11: Geleneksel Mimarinin Üretilmesindeki Etkenler

Kaynak: (Karakul, 2014, s. 19)

Geleneksel mimarlığın ekolojik olarak varlığının en önemli sebeplerinden biri de bulunduğu coğrafyadır. Geleneksel mimarlığın ürünü olan yapılar fiziksel olarak bulunduğu coğrafyadan etkilenmektedir. Etkilenilen coğrafya dışında o coğrafyada yaşayan çevrenin yaşama kültüründe, geleneksel mimarlık ürünü olan yapılara somut etkilerine rastlanmaktadır. Bu bağlamda yaşanan coğrafya ve yaşama kültürünün geleneksel mimarlıktaki ekolojik varlığı göz ardı edilmemelidir.

Karadağ'a(2009, s. 43) göre; *“Kentlerin yaşanabilir ve sürdürülebilir kılınması şüphesiz kentlerdeki mevcut doğal ve beşeri kaynakların daha akılcı kullanımını gerektirir. Bu ise kentin yerleştiği alanın coğrafi çevre değerlendirmesinin(kentsel ekoloji) doğru okunması ve üzerinde gelişen insan etkinliklerinin çevresel duyarlılık esasına uygun kullanımlar geliştirmeleri ile mümkündür.”* Geleneksel mimarlıkta çevresel faktörlerin daha akılcı kullanımlarını, o yöredeki yapı ustalarının tecrübeleriyle birlikte ortaya koydukları bina çözümlemeleriyle ilişkilendirebiliriz.

Geleneksel mimarının ekolojik ilkelerinden biri de yapı malzemeleri ve yapım tekniğiyle ilgilidir. Malzemelerin çevreden kolayca temin edilmesi ise geleneksel yapının maliyetini ekonomik açıdan olumlu yönde etkilemektedir. Aynı zamanda çevreden temin edilen yöresel malzemelerden inşa edilen geleneksel yapı doğayla uyum içerisindedir.

Geleneksel mimarlığın bozulma oranının en az olduğu ve böylece korunarak günümüze kadar sürdürülebilirliğinin en çok sağlanabildiği yerler kırsal alanlardır. Bunun nedeni günümüzde kentleşme sürecinin hız kazanması, beraberinde çağdaş mimarlığa geçişin hızını da artırmaktadır. Çağdaş mimarlığın ivme kazanmasında günümüzün ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ve aynı zamanda sürdürülebilirliğin sağlanması kriterlerinin önemli bir payı vardır. Bu kriterlerin kırsal alanlarda da sağlanması, o çevrenin yapısal ve fiziksel özelliklerinin analizleri yapılarak, hem geleneksel mimarlığın bir ürünü olan yapıların korunumu hem de günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilme durumunun sağlanmasıyla mümkündür. Bu düşünceye örnek olarak; Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Bölümü tarafından 2014-2015 yaz dönemi için düzenlenen staj programına katılan öğrencilerin, “Köyünü Yaşat” projesi kapsamında Bilecik Gölpazarı ilçesine bağlı Tongurlar Köyü’nde yaptıkları dönüşüm projesi gösterilebilir (Şekil 12).

Şekil 12: Ahırın Yaşam Mekânına Dönüşümü

Kaynak: (Arpacıoğlu vd., 2016)

Köyde yapılan tipolojik analizlerden sonra çağdaş yaşamda ihtiyaç duyulan salon ve yaşam alanı ihtiyacı geleneksel yapılarda yeterince karşılanamadığı için evlerin yıkılması ile sonuçlanmaktadır (Arpacıoğlu vd., 2016, s. 4). Bu eksikliklerin giderilmesi için geleneksel yapıya zarar vermek yerine o alanın dönüşümü sağlanarak hem maliyet hem de yapıların korunması adına olumlu yönde bir değişim sağlanmaktadır. Böylelikle geleneksel mimarlığın sürdürülebilirliği de sağlanabilmektedir.

Geleneksel mimarlığın sürdürülebilirliği; o yöreye ait yapılara, yapı tipolojilerine ve zaman zaman evrilen yaşam mekânlarına göre farklılıklar gösteren bir durumdadır. Dolayısıyla yukarıdaki bölümde bahsedilen geleneksel yapıları çevrede belirlenen ekolojik unsurlar, belirli bir plan dahilinde geleneksel mimarinin ekolojinin sınırlarının basit bir belirleyicisi olabilir.

Karakul(2016, s. 69) makalesinde; geleneksel yapıların oluşumunu sağlayan geleneksel mimarinin ekolojik verilerinin somut ilkelerini şu şekilde belirlemiştir:

“1-Bağlamla bütünleşme

2-Rasyonel ve yaratıcı bina çözümleri

a-Yerel malzeme ve geleneksel yapım tekniklerinin kullanımı

b-Doğayı mekâna ve mekânsalsal özelliklere dahil etmek”

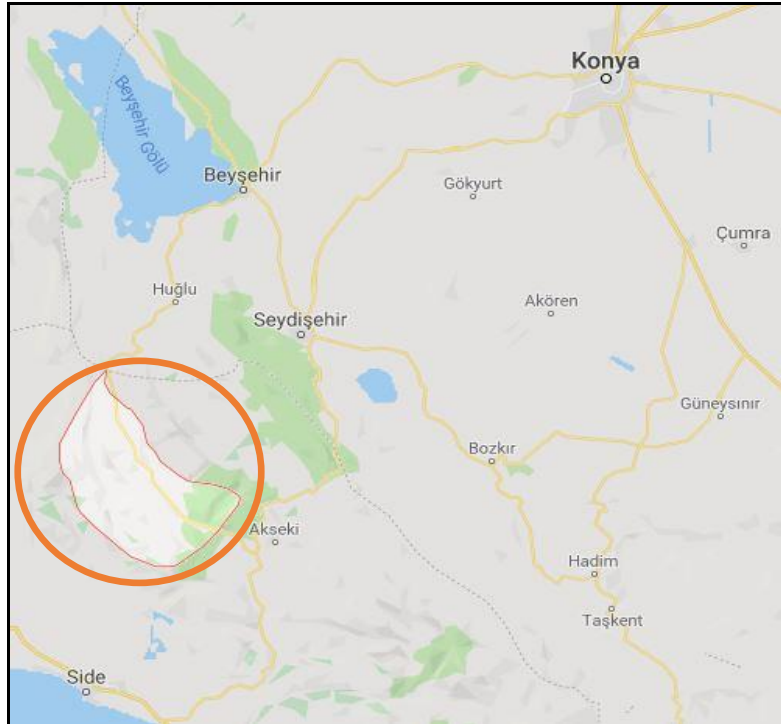
Karakul’un(2016, s. 69) vurguladığı nitelikler, yapının inşası ve insanların yaşamını sürdürmesi için kullanılacak her türlü enerji türünün minimum seviyede tutulmasını sağlamak esastır. Belirlenen ilke ve hedeflerin geleneksel mimarinin

sürdürülebilir olması için önemli bir payı vardır. Bu durum sürdürülebilir bir tasarım anlayışıyla beraber ekolojik planlama süreçlerini de belirlemektedir. Dolayısıyla Karakul'un(2016, s. 69) belirlediği ölçütler, ekolojik ilkeleri belirlemek için bir altlık oluşturmakta ve sürdürülebilirlik için sağlanması gereken kriterlerin kategorileştirilmesi için uygundur. Buradan hareketle bu çalışma, Ormana Köyü'nün geleneksel mimarisinin ekolojik ilkelerini incelemek üzere, literatür araştırması verileri değerlendirilerek oluşturulan çerçeve doğrultusunda, alan araştırması kapsamında örnek yapıları incelemektedir. Daha sonra oluşturulan altlık ile birlikte kategorileştirilen ölçüt ve kriterler değerlendirme bölümü içerisinde incelenecektir.

3. ALAN ARAŞTIRMASI: ORMANA KÖYÜ

Ormana Köyü'nün idari olarak bağlı olduğu İbradı ilçesi, Antalya iline bağlıdır (Şekil 13). Genel olarak engebeli ve taşlık bir arazide bulunan Ormana Köyü yerleşkesinde; yöresel yapı malzemeleri kullanılarak inşa edilmiş olan konutlar, çevre ve yapı bütünlüğüne uyum sağlayarak ortaya çıkan geleneksel mimarisi ile dikkat çekici bir yerleşim örneği göstermektedir (Şekil 14).

Şekil 13: İbradı İlçesi

Kaynak: (URL 19)

Şekil 14: Ormana Köyü

Kaynak: (URL 20)

3.1. Tarihçesi

Bölge, tarihi olarak Pamphylia – Pisidia sınırında kalmakta olup burada üç önemli antik kentin varlığı (Kotenna, Erymna, Etenna) bilinmektedir (Davulcu, 2015, s. 49). Buradaki “Erymna” denilen antik kentin ismi zaten yerleşkenin bugünkü ismi ile benzerlik taşımaktadır. 1990 yılında İbradı ilçe yapılarak Akseki’den ayrılmıştır (URL 21). Dolayısıyla Ormana yerleşkesi ise belde statüsüne ulaşmıştır. Günümüzde köyde yaşanan göçler sebebiyle şu anki nüfusu yaklaşık 500-600³ arasında değişkenlik göstermektedir.

3.2. Coğrafi ve İklim Yapısı

Ormana Köyü, İbradı’ya 3 kilometre, Antalya’ya 165 kilometre uzaklıktadır (URL 22). Ilıman Akdeniz Bölgesinde olmasına karşın, kuzey rüzgarları ile gelen hırçın İç Anadolu iklimi ile karışık, bazen sert bazen yumuşak bir karasal iklim hüküm sürer (URL 23). Bu bilgilerden hareketle geleneksel mimarinin inşasında kullanılan malzemeler, yöresel olmakla beraber iklime uygunluğu açısından da tercih

³Kaynak Kişi: (Fikret Canbaş, Muhtar)

edilmektedir. Coğrafi şartlardan dolayı çoğunlukla hayvancılık ile geçimini sağlayanlar belirli mevsimlerde; 1200-1500 metre yüksekliğindeki yaylalara çıkarlar. Belirli bir dönemlerini burada geçirirlerdi.

Şekil 15: Ormana Köyü

Kaynak: (URL 24)

Coğrafi ve iklim yapısı aynı zamanda yerleşkede çeşitli konut tipleri ve yerleşim düzenlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır (Şekil 15). Geçmişte yaygın olan bitişik nizam şeklindeki yerleşim düzenleri zamanla bölge dışına doğru seyrekleşmektedir. Yerleşim düzenlerinin değişmesinde coğrafi ve iklim yapısının etkilerinin dışında zamanla değişen yaşayış biçimlerinin katkısı da çok fazladır.

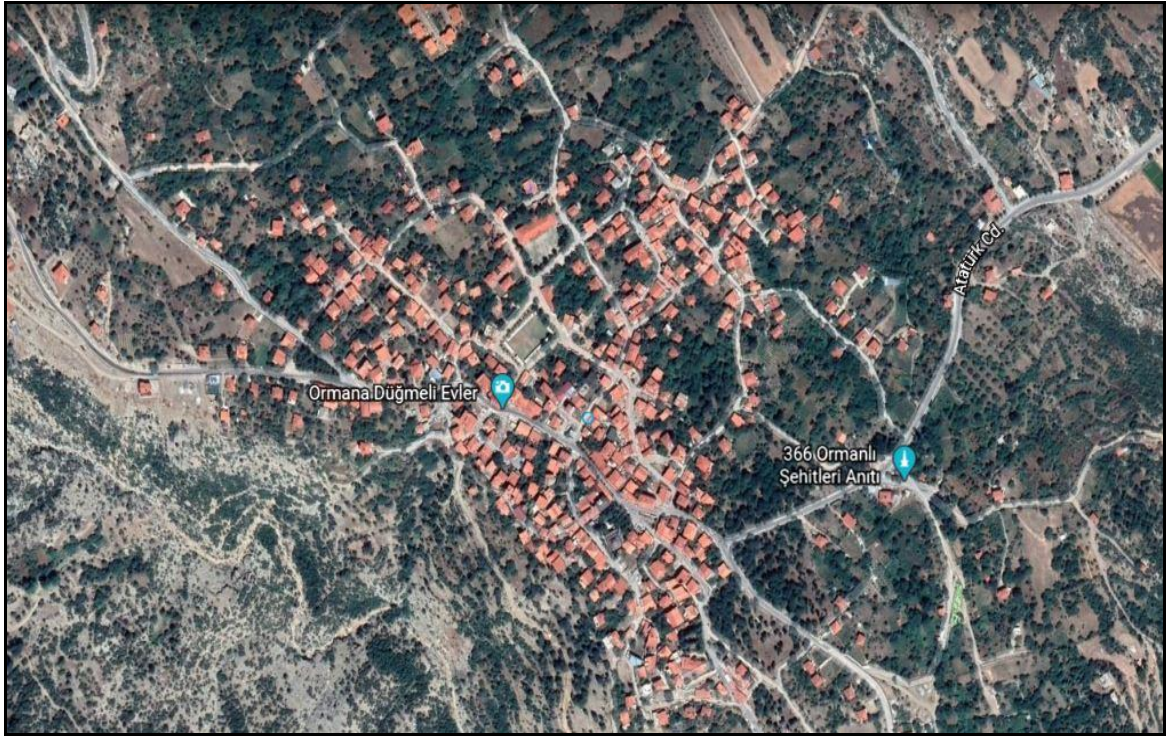
3.3. Yerleşim Özellikleri

Ormana Köyü'nün yerleşim düzeninde geleneksel yapıların, köyün merkezinde genellikle bitişik nizam şeklinde konumlandıkları görülmekteyken; merkezden dışa doğru ise daha seyrek bir yerleşim düzeni görülmektedir. Böylelikle geleneksel

yapıların alan kapsamında yerleşim düzenlerinin, yaşanan coğrafyaya ve fiziki özelliklere bağlı olarak merkezden dışa doğru değiştiği söylenebilmektedir.

Geleneksel yapılar inşa edilirken, birbirlerinin gün ışığını kesmeyecek şekilde konumlandırılması ön planda tutulmuştur.⁴ Böylelikle geleneksel yapıların Güneş'ten maksimum seviyede faydalanmaları sağlanmaktadır. Hava fotoğrafları incelendiğinde de (Şekil 16) Ormana Köyü'nün yerleşiminde; eski dokunun bulunduğu çekirdekten dışa doğru bir seyrekleşme olduğunu görülmektedir. Bu değişimin yanı sıra farklılaşan yaşam biçimi, gelişen yapı teknolojisi ve yapım teknikleri, parsel düzenlerini etkilemenin dışında yapı tipolojilerini de etkilenmektedir.

Şekil 16: Ormana Hava Fotoğrafı

Kaynak: (URL 25)

Tarihsel süreçte, taşıma gücü için kullanılan hayvanların, yapı aralarından geçeceği kadar bir mesafe bırakılmıştır.⁵ Genellikle iki ev arasındaki aralık, çatılardaki saçak payı kadardır. En az 1 metre mesafe bulunmaktadır (Şekil 17).

⁴ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

⁵ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

Şekil 17: Saçak Payı Kadar Mesafe

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

3.4. Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikler

Geçmişte daha fazla nüfus yoğunluğuna sahip bir yerleşim yeri olan Ormana Köyü, zamanla göçlerin meydana gelmesiyle birlikte sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri bu durumdan etkilenmiştir. Göçlerin meydana gelmesi mevsimlere göre de değişiklik göstermektedir. Yaz aylarında nüfusu artarken kış aylarında aynı oranda azalmaktadır. Bu değişkenlik, Ormana Köyü'nde kısıtlı geçim kaynaklarından yararlanmaya çalışan yerel halkın geçimini büyük şehirlerde farklı iş olanaklarına sahip olma fikrinden kaynaklanmaktadır. Ekonomik nedenlerle büyük şehirlere yönelmesiyle birlikte yerleşim yerinin fiziki görünümünde olumlu veya olumsuz değişikliklere neden olmuştur (Davulcu, 2015, s. 54). Bu değişikliklerin yapılmasında maddi olarak destek veren ve yerleşkenin özgün mimari dokusunun bozulmaması için gerekli yaptırımların sağlanması ise yine göç eden Ormana halkı tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Böylece yerleşkede bulunan geleneksel mimari özgün olanı yansıtarak turizm faaliyetlerinde de ön plana çıkmaktadır.

Ormana halkının geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Tarım faaliyetlerinde üzüm yetiştiriciliği ve üzüm pekmezi büyük önem taşımaktadır. Bu

nedenle İbradı'da ve Ormana'da her yıl eylül ayının ilk haftasında “Üzüm Bayramı” yapılır. Bu geçim kaynaklarına ek olarak, mevsimsel olarak değişen turizm faaliyetleri de gösterilebilir.

3.5. Koruma Süreci

Düğmeli evlerin bulunduğu Akseki-İbradı Havzası'nda 31 Ekim 2000 yılında; *“Doğal ve kültürel mirasın ulusal ve uluslararası düzeyde korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara sağlıklı koşullarda aktarılması”* amacıyla, Çevre ve Orman Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Mimarlar Odası, ÇEKÜL Vakfı, Akdeniz Üniversitesi, İbradı Güç Birliği Vakfı ve Aksekililer Derneği arasında yapılan protokol imzalanmıştır (URL 26).

2013 yılında yayımlanan *“Çevre Durum Raporu-2013 Yılı Özeti”*nde ise; “Düğmeli Ev”lerin ve varlığını sürdürebilen konakların korunması için “Kentsel Sit” ilan edilen İbradı İlçe merkezinde ve çevresinde; sivil mimari örnekler, ağaçlar ve mağara bulunmaktadır (URL 27).

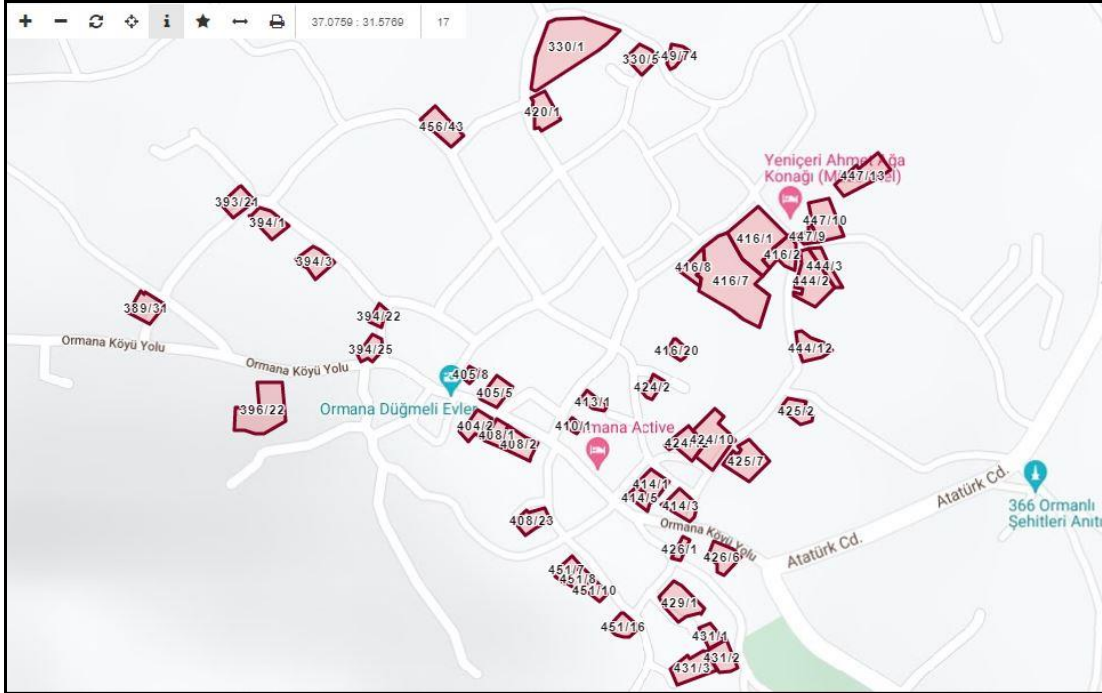
Ormana'da geleneksel mimarinin yanı sıra teknolojinin değişimiyle birlikte, çağdaş malzemelerle yeni konutlar inşa edilmiş ve bu yapıya ya da onarım işlerinin genellikle Ormana halkı tarafından gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından tescillenen 49 geleneksel mimari örneği yapı korunma altına alınmıştır⁶ (Şekil 18). Uygulamasına geçilen restorasyonlar dışında; eski yapıya tekniğini sürdüren ustaların eksikliğinden dolayı, restorasyon faaliyetlerinde gecikmeler olduğu söylenmektedir.⁷

Ormana Köyü'ndeki 49 adet tescilli binada yapılacak değişiklikler ve koruma çalışmaları için Anıtlar Kurulu'ndan izin alınması gereklidir.

⁶ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı , Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü , Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'yle yapılan mail görüşmelerinde belirtilmiştir (Ek 3).

⁷ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

Şekil 18: Ormana Köyü Kültür Varlıkları

Kaynak: (URL 28)

3.6. Ormana Köyü’nde Geleneksel Mimari: Düğmeli Evler

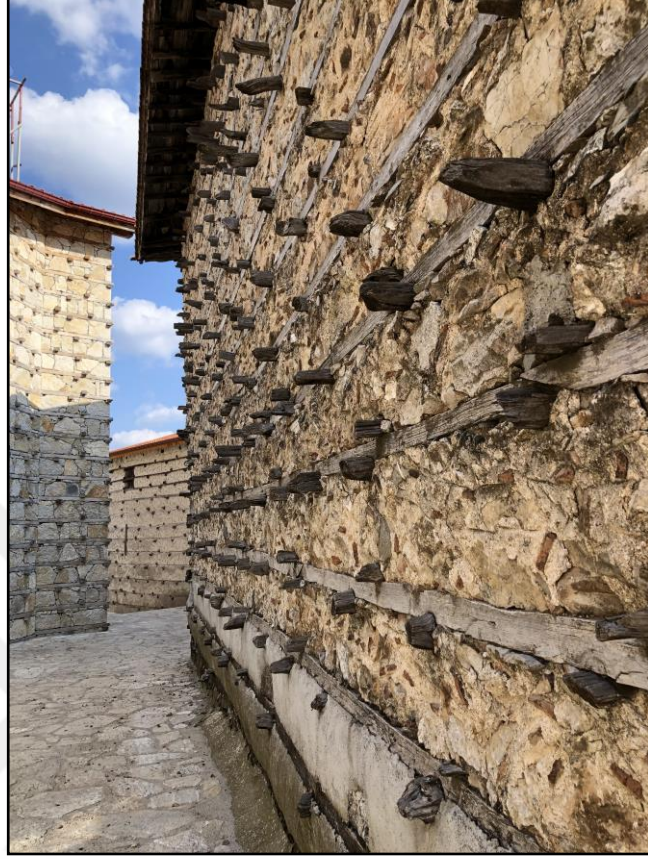
Ormana Köyü’nün geleneksel mimarisinde, ahşap hatıllı ve piştüvanlı yığma taş duvar örgüsünün oluşturduğu özgün bir yapım tekniği kullanılarak inşa edilen yapılara “Düğmeli Evler” adı verilmektedir. Günümüze kadar gelinen süreçte, yerleşkedeki geleneksel mimaride birtakım fiziksel bozulmalar meydana gelmiştir. Ancak özgün mimari kimliğini koruyabilmiştir (Şekil 19, Şekil 20 ve Şekil 21). Böylece kendine özgü mimarisiyle turistlerin ilgi odağı konumuna gelmiştir.

Şekil 19: Ormana Köyü’nde Düğmeli Evler

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 20: Düğmeli Evlerin Duvar Örgü İnşa Tekniği

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 21: Düğmeli Evler’de Duvar İnşa Tekniği

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Mahmut Davulcu'nun(2015, s. 87), Ormana Köyü'nde 2013 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında, yörede oluşan geleneksel konut mimarisinin, "Somut Olmayan Kültürel Miras"ımızın bir parçası olduğu vurgulanmaktadır. Günümüzde bu geleneksel mimari bilgi birikiminin kuşaktan kuşağa aktarılma durumunun olumsuz etkilenmesinin asıl nedenini; *"modern yapı teknikleri ve malzemelerinin yaygınlaşması"*na bağlayan Davulcu(2015, s. 71), sosyo-ekonomik değişim ve gelişmelerinde etkili olduğunu savunmaktadır. Bu durum geleneksel yapı ustalarının bilgi ve becerilerinin, günümüz koşullarında ortaya çıkan çağdaş yapı malzemelerine ve değişen yapım tekniklerine göre, sınırlı bir alanda yer aldığını göstermektedir.

3.6.1. Parsel Düzeni/Tipolojisi

"Düğmeli Evler"ın parsel düzenlerinde geleneksel yapının avlu ve sokakla ilişkisi incelenmektedir. Geleneksel yapılar köyün merkezinde genellikle bitişik nizam şeklindedir; bu durum merkezden dışa doğru daha seyrek bir yerleşim düzeni şeklinde görülmektedir. Bitişik nizam olan geleneksel yapıların bulunduğu köyün merkezinde sokak araları oldukça dar ve evlerin çıkma kütleleri birbirine paralel ve karşılıklı olarak konumlandırılmıştır (Şekil 22). Bu kütleler hep sokağa doğru yönelmektedir.⁸ Dolayısıyla merkezde bulunan bu konutlar genellikle "avlusuz" tipteki geleneksel konutlar içerisinde yer alır. Bu konumlandırmanın dışındaki "avlusuz bulunan yapılar"da ise genellikle; sokaktan avluya "porta kapılarla"⁹ girilir ve kapının üzerinde küçük bir beşik çatı yer alır (Davulcu, 2015, s. 57). Dolayısıyla geleneksel konutlarda, parsel düzenlerine ve vaziyet planlarına göre; "avlulu" ve "avlusuz" iki tip ön plana çıkmıştır.

⁸ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

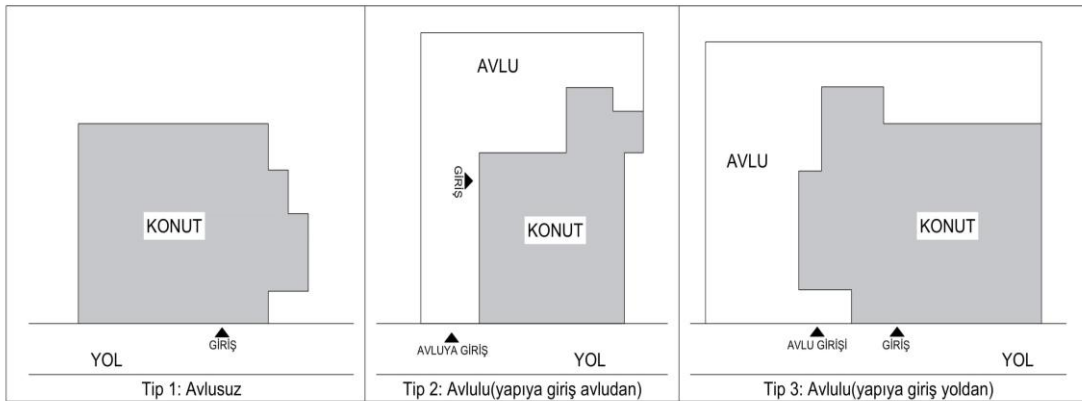
⁹ Porta Kapı: Avlulu evlerde caddeye ya da sokağa açılan büyük kapı.

Şekil 22: Geleneksel Konutların Sokaktan Görünüşü

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 23: Geleneksel Konutlarda Parsel Düzeni Örnekleri

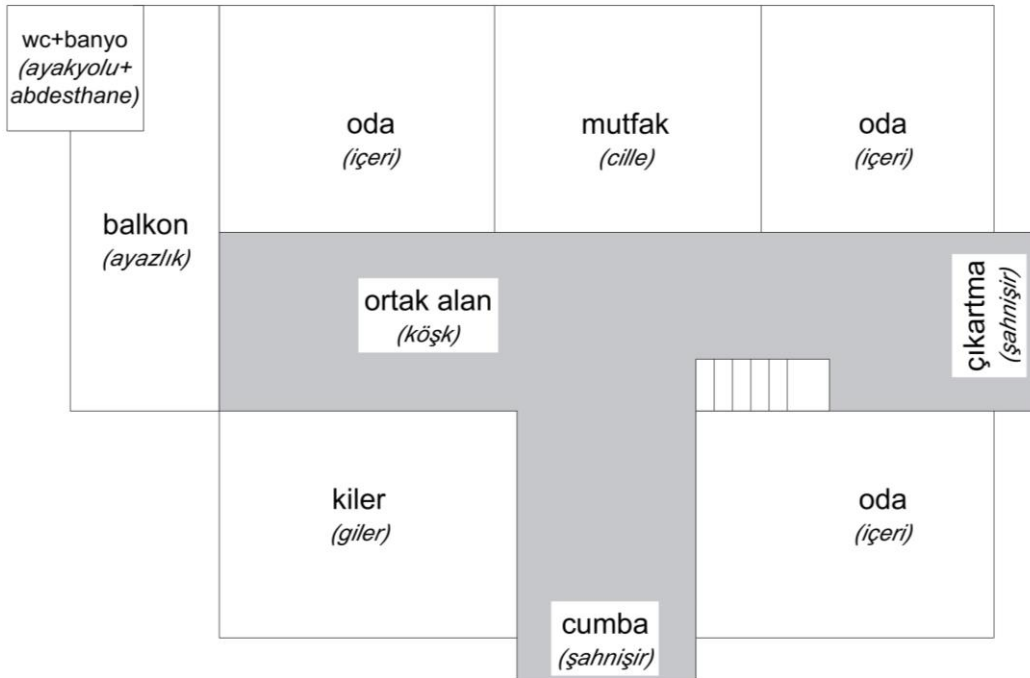
Geleneksel çevrede incelenen konutlarda ortaya 3 tip parsel düzeni ortaya çıkmıştır (Şekil 23). Parsel düzenlerindeki Tip 1’de avlusuz bir parsel düzeni görülmektedir. Tip 2 ve Tip 3’teki parsel düzenlerine bakıldığında geleneksel yapı bir avluya sahiptir; ancak iki geleneksel yapının birbirinden farkı yapıya girişin Tip 2’de avludan geçilerek sağlanması, Tip 3’te ise yapıya girişin yol tarafından direkt olarak sağlanabilmesidir.

3.6.2. Mekân Organizasyonu/Plan Tipolojisi

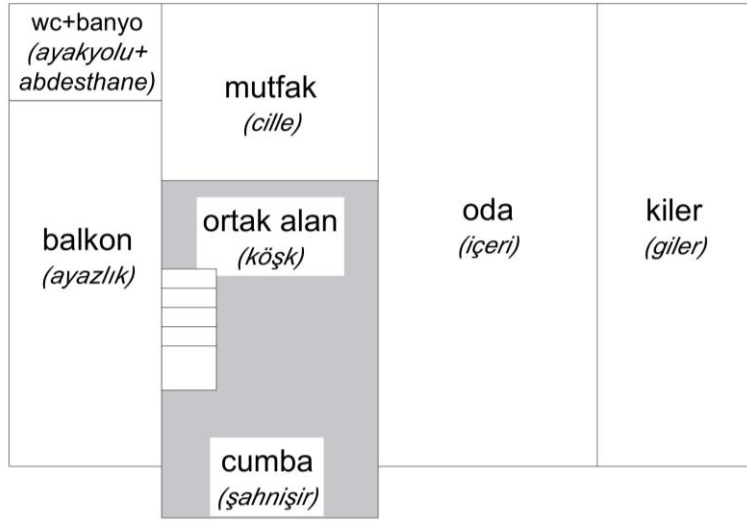
Geleneksel konutta mekân kurguları incelendiğinde ön plana çıkan plan tipolojilerine rastlamaktayız (Şekil 24, Şekil 25 ve Şekil 26). Bu plan tipolojilerinde genellikle; 2 katlı geleneksel konutun zemin katında samanlık ve ahır mekânları, üst katında ise ortak alan-köşk, çıkartma-şahnişir, mutfak-cille, kiler-giler, oda-içeri, banyo-abdesthane, tuvalet-ayak yolu ve balkon-ayazlık adı verilen yaşam mekânları bulunmaktadır. Kısaca zemin katta hayvanların yaşam mekânları üst katta ise insanların yaşam mekânları bulunmaktadır. Konutta bulunan “Şahnişir ve İçeri” gibi bazı mekânların doğal ışıktan yararlanması için daha çok güney yönüne yönelim gösteren kısımlarda bulunduğu görülmektedir.

İncelenen geleneksel konutun üst kat planlarında iki farklı plan tipolojisine rastlanmaktadır (Şekil 24 ve Şekil 25). Geleneksel konutta mekân organizasyonları benzerlik gösterirken; “Giler” mekânı Şekil 24’te bağımsız olarak kullanılmakta, Şekil 25’te bulunan “Giler” mekânı ise “İçeri”den geçilerek kullanılmaktadır.

Şekil 24: Geleneksel Konutta Üst Kat Plan Organizasyonu

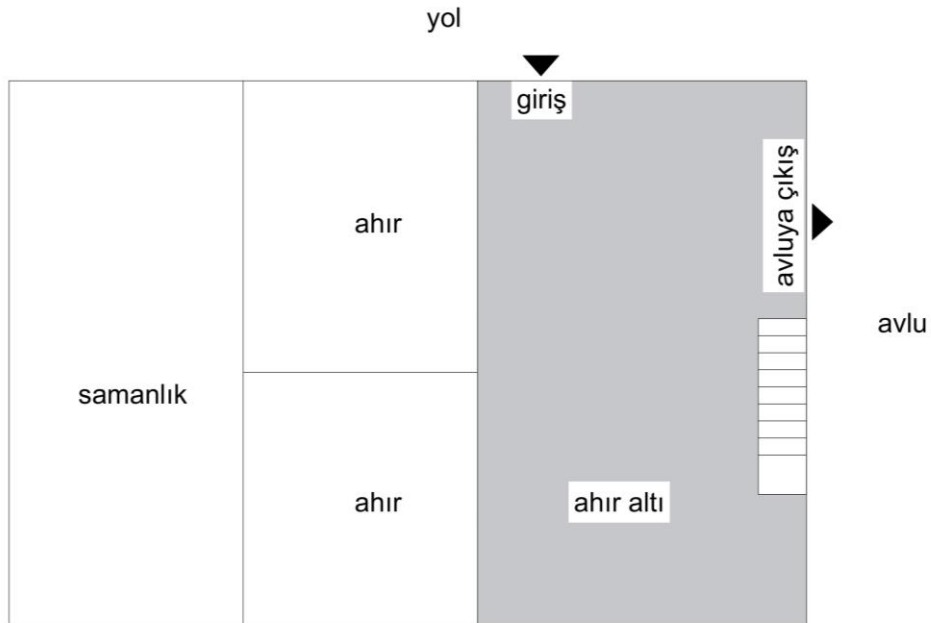

Şekil 25: Geleneksel Konutta Üst Kat Plan Organizasyonu

Şekil 26’da ise geleneksel konutun alt katlarında hayvanların yaşama mekânı olan “Ahır” ve “Samanlık” mekânları bulunmaktadır. Bu mekânların sayıları, geleneksel konutun büyüklüğüne küçüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir.

Şekil 26: Geleneksel Konutta Zemin Kat Plan Organizasyonu

3.6.3. Mekânsal Özellikler

Genellikle iki katlı olan “Düğmeli Ev”lerin yapı yükseklikleri yaklaşık 6-8 metre arasında değişmektedir. Zemin katlarda çoğunlukla besledikleri hayvanların barındığı ahırlar bulunurken, üst katlar ise “yaşam mekânı” olarak kullanılmaktadır.¹⁰ Geleneksel yapıların üst katındaki oda sayısı ise yapı sahibinin maddi gücüne bağlı olarak 2 ya da 4 olarak değişmektedir. Geleneksel yapı çözümlemelerinde kullanım biçimlerine ve işlevlerine göre ayrılan mekânların yöresel isimleriyle birlikte günümüzdeki karşılıkları ve mekânların özellikleri, Muhtar Fikret Canbaş’tan alınan bilgilere göre aşağıdaki gibidir;

- **Cille** - Mutfak: Genellikle merdivenden çıkılınca karşılaşılan ilk mekân olarak konumlanmıştır. Zemin döşemesi ahşaptır. Yapının dış cephesine yakın olarak konumlandırılan ve “Ocak” olarak adlandırılan kısımda yemek hazırlama-piştirme işlemleri yapılmaktadır. Duvar kalınlığından yararlanılarak duvarlara yapılan nişler ahşap malzeme ile kaplanmıştır. Bu nişler erzak depolama için kullanılmaktadır. Zemin ve tavanda ise ahşap malzeme kullanılmıştır.
- **Şahnişir(Şahnişin)** - Cumba: 1.katta köşk mekânında bulunan sokağa bakan çıkmalara verilen isimdir. Birçok yörede “Şahnişin” ismi verilen bu çıkmalara, bu bölgede “Şahnişir” denilmektedir. Bu çıkmanın etrafı pencereler ile çevrilidir. Köşkten bir basamak yukarıda olan seki¹¹ ahşap malzemeye oluşturulmuştur. Oturma köşesi olarak kullanılır. Oturma köşesi mekânın manzaraya yöneldiği kısımda bulunmaktadır. Bu durum aynı zamanda doğayı yapıya dahil etmektedir.
- **Ayazlık** - Balkon: Geleneksel yapıda “Köşk” adı verilen mekândan açılan bir kapıyla çıkılan üstü açık terastır. “Ayakyolu” ve “Abdestlik” mekânları için bir geçiş alanıdır.
- **Köşk** – Ortak Alan: Dolaşım ve oturma mekânı olarak kullanılır. Odalar arasında kalan çok amaçlı bir mekândır. Cille mekânında duvarda kullanılan ahşap niş kısımları burada da bulunmaktadır. Depolama, araç, gereç vs. koyma yeri olarak kullanılır. İçeri adı verilen mekânlarda ısınma amaçlı, cille

¹⁰ Kaynak Kişi: (Fikret Canbaş, Muhtar)

¹¹ Kaynak Kişi: (Fikret Canbaş, Muhtar)

adı verilen mekânda ise yemek pişirme amaçlı kullanılan “Ocak” elemanı burada da bulunmaktadır.

- **İçeri** - Oda: Günümüzde kullanılan yatak odaları gibi kullanılmaktadır. Ancak eski zamanda her oda bir yaşama alanına sahiptir. Çünkü oda içerisinde dolap, ocak, yüklük gibi mimari elemanlar bulunmaktadır. Zemin döşemesi ahşaptır.
- **Güğümlük**: 1.katta merdivenin ahşap korkuluğunun bulunduğu kısımdaki sekiye verilen isimdir. Üzerine genellikle içinde su bulunan güğümler konur, ismini de buradan almaktadır.
- **Abdestlik** - Banyo: Geleneksel evin dışında bulunur. Genellikle “Ayazlık” mekânından geçilerek ulaşılır. Günümüzdeki banyo işlevinde kullanılan bir mekândır.
- **Ayakyolu** - Tuvalet: Geleneksel evin dışında ve abdestliğin yanında bulunur. “Ayazlık” mekânı içerisinde yer alan “Ayakyolu”, tuğla kullanılarak yığma yapı sistemiyle inşa edilmektedir. Genellikle bu tuğlalar “Ak Toprak” adı verilen malzemeye sıvanmaktadır.

3.6.4. Yöresel Yapı Malzemeleri

Ormana Köyü’nde geleneksel yapıların inşasında kullanılan malzemeler; taş, ahşap, sıva ve kiremittir. Çevreden kolayca temin edilen bu malzemelerin özellikleri ve kullanım yöntemleri aşağıda açıklanmaktadır.

3.6.4.1. Taş

Taş, en yaygın yapı malzemesidir. Yapıların inşasında kullanılan taşlar genellikle açık sarı ve kahverengi bir renge sahiptir. Taş malzemesinin yöredeki coğrafya şartlarına ve iklim tipine uygunluğu bu malzemeden inşa sürecinde yararlanma oranını büyük bir ölçüde etkilemektedir. Bu durum doğal ve yöresel malzemelerden inşa sırasında yararlanılma oranıyla, yakın çevreden kolaylıkla temin edilebilmesinin doğru orantılı olduğunu göstermektedir.

Şekil 27: Taş Duvar Yapım Tekniği

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Geçmişte taş ustaları örecekleri duvar için taşları, tarlalardan ,dağlardan toplarlar ya da kayaları çekiçe kırarak irili ufaklı kullanacakları taşları oluşturlardı. Taşları taşımak için hayvan gücünden yararlanılırken, daha sonra motorlu taşıtlarla taşıma işi gerçekleştirilmektedir. Ustalar yeni yapıları inşa ederken; çevrede atıl olarak bırakılan yapıların çevrede bıraktığı taşları tekrar kullanarak; taşların geri dönüşümlü olarak kullanılmasını sağlamaktadırlar.¹² Ağır bir malzeme olduğu için taş malzeme yerleşim yerine en uygun alanlardan taşınmaktadır. Duvarda taşın kullanım sebebi; yazları serin ve ılık, kışları ise sıcak bir ortam oluşturan ekolojik özelliğinden kaynaklanmaktadır.

3.6.4.2. Ahşap

Ahşap malzemenin üretimi için bölgedeki farklı ağaç türlerinden yararlanılmaktadır. Bu farklılık ağaç türlerinin birtakım özelliklerinden kaynaklı

¹² Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

olarak, ahşabın geleneksel yapıda farklı işlevlerde kullanılması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Böylelikle ahşabın kullanım alanları belirlenmektedir.

Geleneksel konutlarda, yakın çevreden temin edilen, yöresel ismi “Katran” olan sedir ağacı, çam ve kavak gibi ağaç türlerinden meydana getirilen ahşap hem yapım sisteminde hem kaplama malzemesi olarak tavan ve döşemelerde kullanılmaktadır (Şekil 30). Ahşap, yapım sisteminde taşla birlikte duvar örgüsünde kullanılır (Şekil 31). Ahşap, yapı iskeletinde taşıyıcı olmasının yanı sıra geleneksel yapı içerisinde zeminde, tavanda, pencerede, kapıda ve iç duvarda kullanılmaktadır (Şekil 28). İç duvarda askılık olarak kullanılan ahşap (Şekil 29), cephede ise “Piştuvan” ve “Hatıl” olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca geleneksel konuttaki çıkmalar tamamen ahşaptır. Çatıda kullanılan yöresel ismiyle “garın ağacı”¹³ denilen ağaçtan meydana getirilen kaplama malzemesi ise zamanla yerini kiremite bırakmıştır. Ahşap çatı malzemesinin yerini kiremite bırakmasının nedeni, geçmişte yaşanan yangınlarda evlerin yakın yerleşimlerinden dolayı yangın sıçramalarından kaynaklı kayıplardan kaynaklanmaktadır.

Şekil 28: Düğmeli Evlerde Ahşap Kapı ve Pencere

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

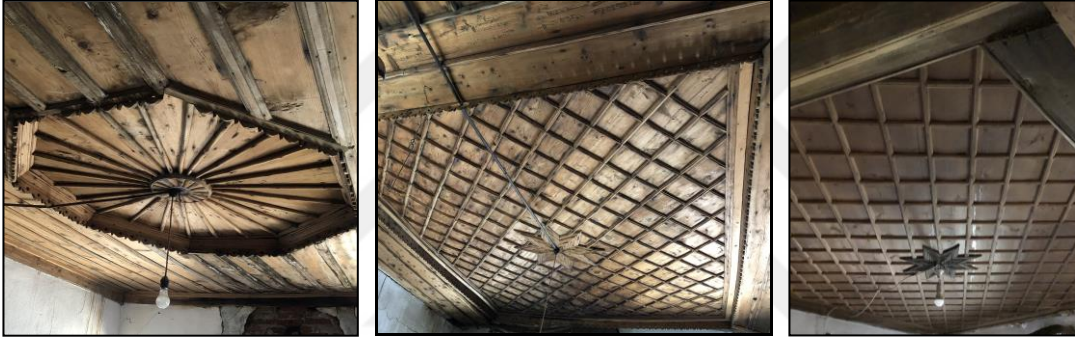
¹³ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

Şekil 29: Ahşabın Askılık Olarak Kullanımı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 30: Ahşap Tavanlar

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 31: Duvar Örgüsünde Ahşap Elemanlar

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

3.6.4.3. Sıva

Duvarların iç yüzeyleri çamur harçla sıvanır. Temel kazılırken çıkan toprak elenerek çamur harç elde etmek için kullanılır. Daha sonra çevrede bulunan “ak toprak” adı verilen toprak cinsi ile ince bir sıva yapılır, sıva yapılan duvara aynı malzeme ile badana yapılır (Şekil 32).

Şekil 32: Sıvalı İç Duvar

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Günümüzde yapılarda kullanılan sıvanın; imalatta düzgün olmayan yüzeylerin düzeltilmesi, rutubet oluşmasının engellemesi gibi birçok amacı bulunmaktadır. Dolayısıyla mekânların ısı konforunun sağlanmasında sıvanın ekolojik özelliğinin bulunduğu söylenebilir. Ancak son yıllarda yaygınlaşan çimento sıvalar, geleneksel çevrede bulunan yapıların inşasında kullanılan taşların yapısını bozmaktadır. Geleneksel yapım tekniğinde kullanılan ahşap ve taşın oluşturduğu duvarın kalınlığı, taşların ve ahşapların kullanım şekli, birbirlerine olan konumlandırılmaları vs. yapının ısı konforunu etkilemektedir. Bu bağlamda uygulanan yeni yöntem sıva, taşların ısı geçişini kısıtladığı için taşların hava almasını keser ve bu durum geleneksel evlerde rutubet sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁴ (Şekil 36). Dolayısıyla binaların dış cepheleri genellikle sıvasızdır (Şekil 34 ve Şekil 35). Fakat bazı geleneksel yapılarda dış sıva amacıyla “Sakar sıva” adı verilen bir tür kireçli toprak kullanılmıştır (Davulcu, 2015, s. 71) (Şekil 33). “Sakar sıva”nın diğer sıvalara göre farkı, yapım inşasında kullanılan taşların boşluk doluluk algısını çok fazla yok

¹⁴ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

etmeden yapılmasıdır. Bunun amacı ise; örneğin yağmur suyu gelen yapı yüzeyinde yağmur suyunun iç mekana ulaşmadan boşluklardan kolayca kuruması esasına dayalı olmasıdır.

Şekil 33: Dış Cephede Sıva Kullanımı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 34: Dış Cephe Sıvasız-Sıvalı Görünümü

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 35: Dış Cephe Sıvasız ve Sıvalı Görünümü

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Kuru duvar örgü tekniğinde sıva ve harç kullanılmamasının nedeni; taşların hava almasını engelleyerek hem taşların yapısını bozması hem de ekolojik anlamda taş duvar kullanımının yaz ve kış mevsimlerindeki ısı geçişlerini olumsuz yönde etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla duvarlarda oluşan çatlamların sebebi, sıvanın yukarıda belirtildiği üzere geleneksel konutlarda kullanılan taşların yapısını bozmasından meydana gelmektedir¹⁵ (Şekil 36).

Şekil 36: Bozulan İç Sıva Görünümü

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

¹⁵ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

3.6.4.4. Kiremit

Geleneksel yapılarda yaygın olarak kullanılan çatı örtü malzemesi “bedavra”(pedavra) adı verilen ahşap elemanlardır (Günay, 1975,s. 228). Çatı örtü malzemesi olarak kullanılan yarma tahtaların yerini kiremite bırakmasının nedeni; geçmişte yaşanan yangınlarda evlerin yakın yerleşimlerinden dolayı yangın sıçramalarından oluşan kayıplardan kaynaklanmaktadır. Çatı kaplaması olarak alaturka kiremit kullanılırken zamanla yerini marsilya kiremitine bırakmıştır. Geleneksel yapılardaki kiremit uygulaması ahşap oturtma çatı üzerine yapılmaktadır (Şekil 37). Bu kiremit uygulamasını yapan ustalar eskiden yöre dışından gelen gezici ustalardı (Günay, 1975, s. 228).

Şekil 37: Kiremitin Kullanımı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

3.6.5. İnşa Süreci

2’si usta 2’si çıraktan oluşan usta ekibi, genellikle 2 katlı olan geleneksel konutu 6 ayda inşa etmektedir. Daha sonra marangoz, kapı, pencere, dolap, döşeme ve çatı örtmesi gibi işler için geleneksel yapının yapımına devam eder ve tamamlaması ise yaklaşık 6 ay kadar sürmektedir. Dolayısıyla bir “Düğmeli Ev” inşasının tamamlanmasında toplam 5 usta gereklidir ve yaklaşık 1 yıl kadar yapım süreci devam etmektedir. Geleneksel konutların inşa sürecinde kullanılan yapım teknikleri; temeller, duvarlar-döşemeler ve çatı olarak üç bölümde incelenebilir.

3.6.5.1. Temeller

Temellerin yapımı sırasında, ilk olarak 50-70 cm derinlikte temel çukuru kazılmaktadır.¹⁶ Daha sonra iri, büyük taşlar, çukurun zeminine yerleştirilmekte, temel duvarları yığma taş inşa sistemi kullanılarak örülmektedir. Daha sonra bina için yeterli hatıl ve piştüvan yerel yapı ustalarının tecrübelerine ve bilgilerine dayalı olarak biçilir. Biçilen hatıl ve piştüvanlarla temele konulan iri, büyük taşlar üzerinden duvar örülmeye başlanır.

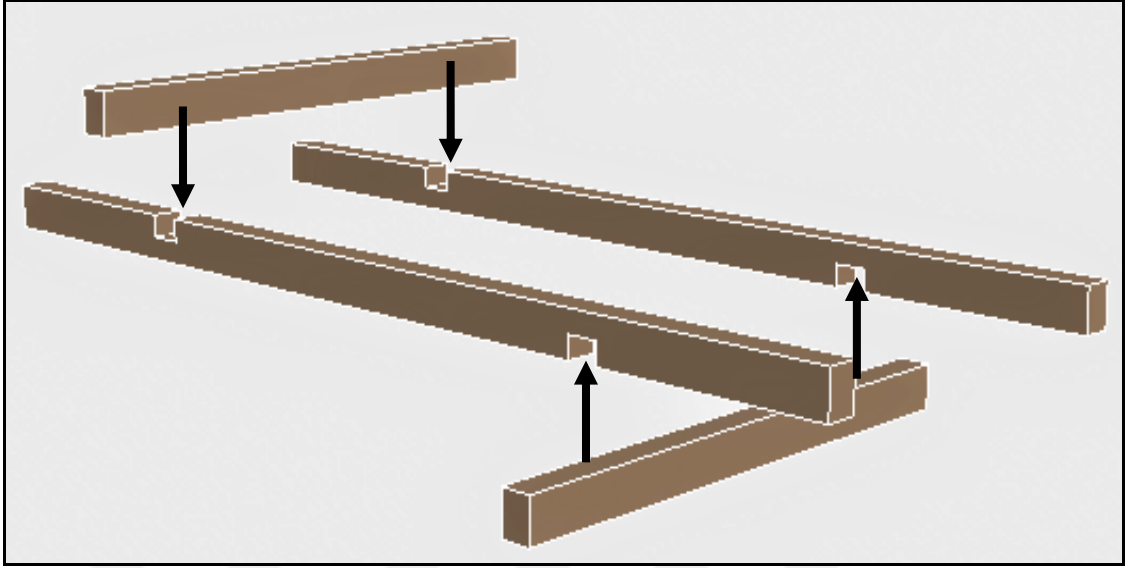
3.6.5.2. Duvar ve Döşemeler

Ahşap hatıllı taş yığma duvar sistemi ile oluşturulan “Düğmeli Evler”in yapımında; 2 ana malzeme bulunmaktadır. Bunlar; ahşap ve taştır. Geleneksel yapının ahşap iskeletli çerçeve tekniği ve yığma taş ile oluşturulan duvar örme tekniğinde; taşlar her ne kadar taşıyıcı gibi görünse de asıl taşıyıcı ahşap iskelettir. Duvar kalınlıkları 70-90cm arasında değişmektedir. Bu kalınlık, hem yapının dayanıklılığının sağlanmasını hem de mevsimsel sıcaklık değişikliklerini kontrol altında tutarak iç mekânın konfor koşullarının sağlanmasını kolaylaştırmaktadır. Yörede kullanılan taş duvar örgü tekniği, “kuru duvar” (Günay, 1975, s. 225) olarak da adlandırılan hiç harç kullanılmadan irili ufaklı taşlarla örülen karmaşık bir tekniktir. Duvar inşası sırasında; dış kısımda büyük ve iri taşlar kullanılmış, iç kısımlarda ise ufak taşlar kullanılmıştır. Bu duvar tekniğinde piştüvanlara “kertik” (boşluk, girinti gibi) (Şekil 38 ve Şekil 39) açılarak hatılla birlikte kilitlenmesi sağlanır.¹⁷ Böylelikle kereste ve düzensiz taşlar herhangi bir bağlayıcı harç olmadan birbirine kenetlenerek; duvarlar ve döşemeler birbiri üzerine bindirilerek taşıyıcı sistem oluşturulmaktadır (Şekil 40, Şekil 41, Şekil 42 ve Şekil 43).

¹⁶ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

¹⁷ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

Şekil 38: Ahşap Elemanların Birleştirilmesi İçin Açılan Boşluklar (Kertikler)

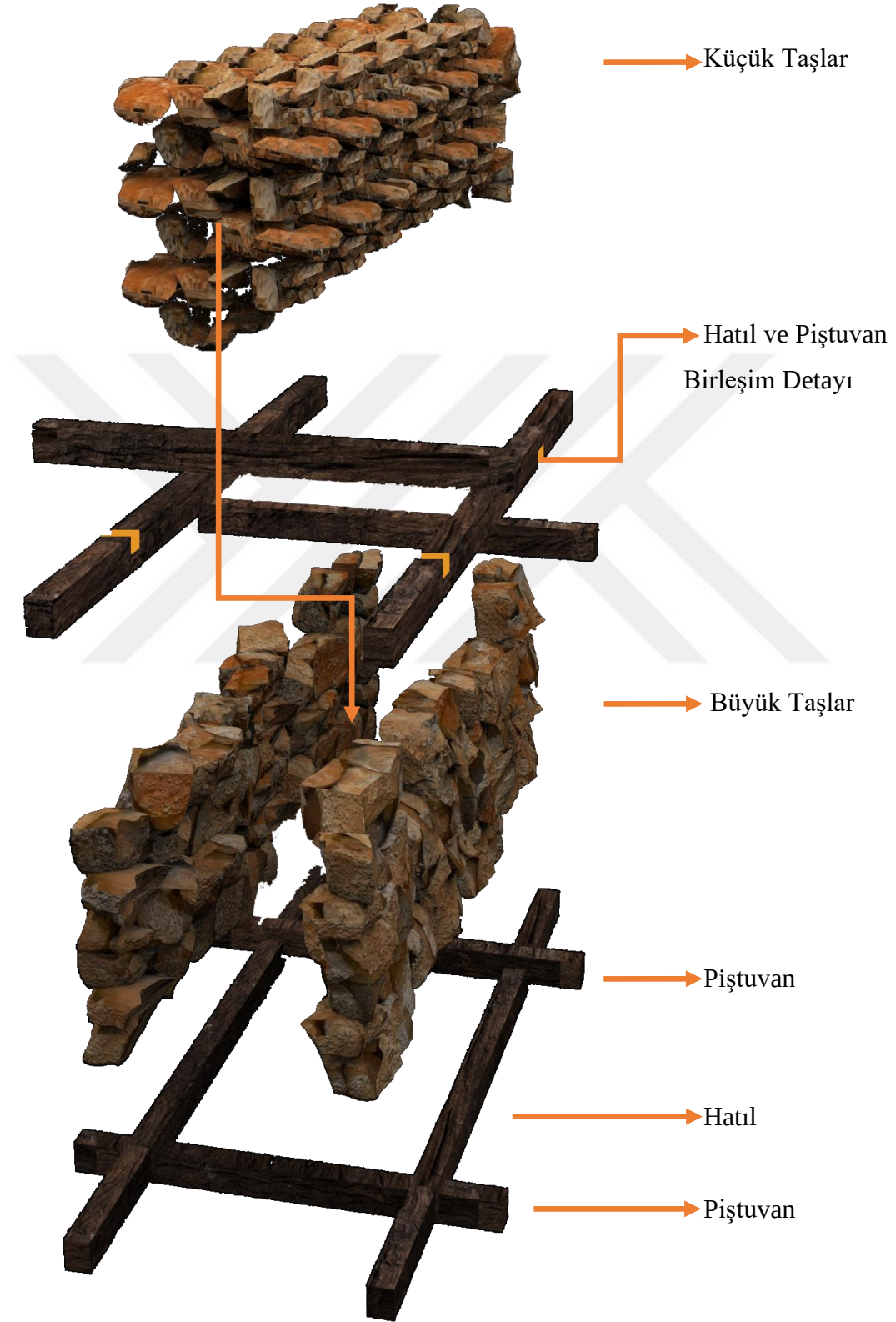

Şekil 39: Piştuvanda Açılan Kertik Detayı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 40: Kuru Duvar Tekniği

Şekil 41: Düğmeli Ev Modeli

Şekil 42: Pencere Detay

Şekil 43: Şahnişir Detay

“Kuru Duvar” tekniğinde oluşturulan geleneksel yapıların inşasında taş ustaları ve marangoz ustaları çalışmaktadır. Taş ustaları, taş duvarların inşasında; marangoz ustaları ise pencere, kapı, oda içlerindeki niş elemanları, tavan ve çatı döşemeleri için çalışmaktadır. Taş ustaları duvarların yapımında büyük taşları karşılıklı örerken tam olarak taşların konumlarını bulması tam olarak yerine oturabilmesi için “taşların yerinde dinlendirilmesi”¹⁸ ifadesini kullanırlar. Bir duvarın örülmesi için en az 4 kişinin olması gerekmektedir. Bu 4 kişinin 2’si usta 2’si çıraktır. Ustalar; büyük ve iri taşları karşılıklı çalışarak örerken (Şekil 44), çıraklar onlara taşları vermektedir. Daha sonra küçük taşlar araya dökülür ve dolgu malzemesi yerine geçmektedir (Şekil 45).

¹⁸ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

Şekil 44: Büyük ve Küçük Taşların Görünümü

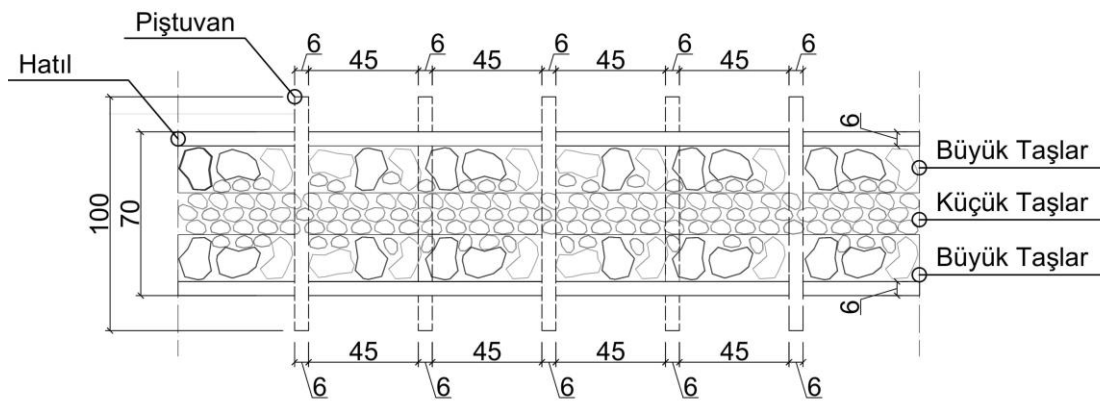
Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 45: Duvar Örgü Detayındaki Taş Boyutları

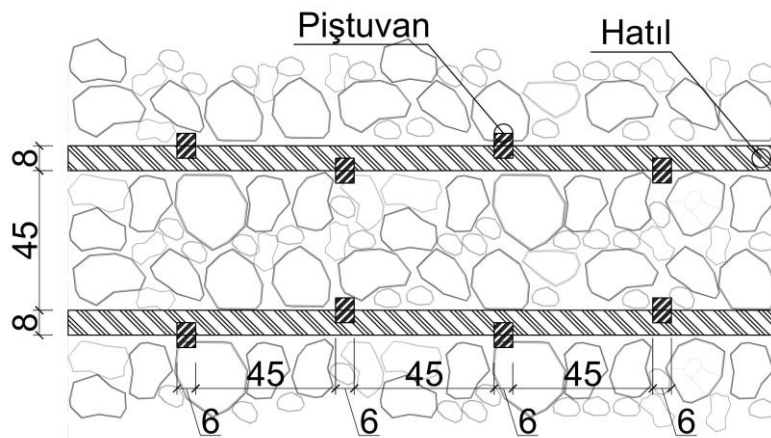
Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 46: Duvarlarda Taşların Diziliş Biçimi (Üst Görünüş)

Duvardaki bu irili ufaklı taşların bağlantılarını sağlayan ahşap hatıllar duvar yüzeyi boyunca her 45-50cm’de bir atılır (Şekil 46). Bu ahşap hatıllara dikine atılan hatıllar ise dış ve iç duvar yüzeyinden yaklaşık 15-20 cm dışarı çıkmaktadır (Şekil 50). Duvar yüzeyinden çıkan ahşap hatıllara yöredeki geleneksel mimaride “düğme” veya “piştuvan” denilmektedir (Şekil 47, Şekil 48 ve Şekil 49). Bu “düğme”ler, taşıyıcı görevlerinin dışında duvar yükseldikçe ustaların yükselen duvarları örmesinde iskele görevini de üstlenmektedir (Kavas, 2015). “Piştuvan”ın “Peşduvan/Piştivan/Piştuvan” olarak farklı yazım ve söylemleri vardır. Davulcu(2015, s. 91) piştuvanı; *“Taş duvar inşa edilirken aralara atılan hatıllara kertik açılarak bağlanmasını sağlayan ahşap kirişler, cepheden bir miktar dışarı çıkmaktadır. “Piştuvan” adı verilen bu çıkmalar, yapı dışından bakıldığında bir düğme algısı yaratmasından dolayı “Düğme” olarakta adlandırılmaktadır.”* olarak tanımlamaktadır.

Şekil 47: Dış Duvardaki Hatıl ve Piştuvan (Ön Görünüşü)

Şekil 48: Dış Duvardaki Hatıl ve Piştuvan Yerleşim Düzeni

Şekil 49: Dış Duvardaki Hatıl ve Piştuvan Yerleşim Düzeni

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 50: Duvar Yüzeyinde Düğme (Piştuvan) Görünümü

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

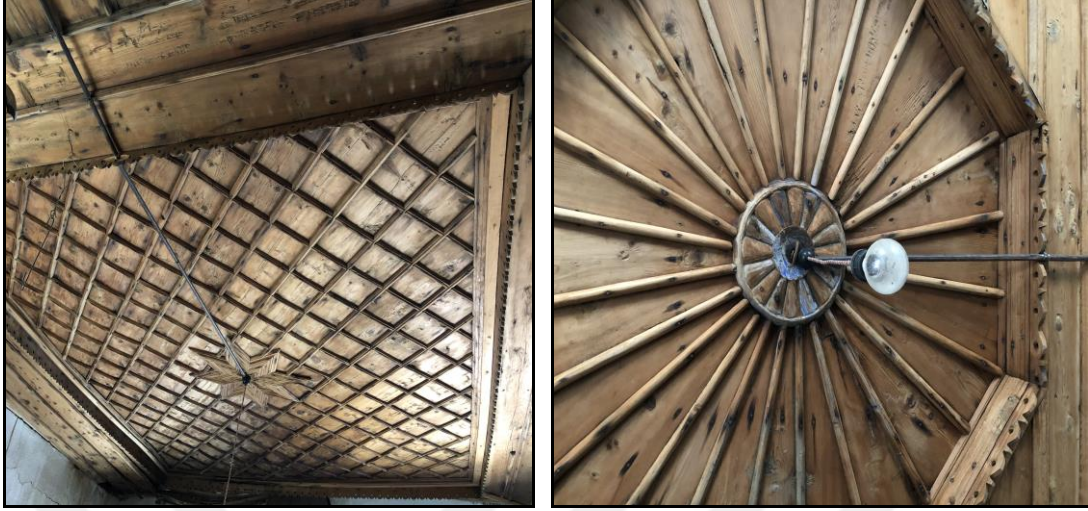
Alt katın tavanına gelindiğinde “merdek” adı verilen ahşap elemanlar yerleştirildikten sonra, 1. kat duvarlarının örülmesi başlanır. Alt katın tavan döşemesindeki “merdek”ler (Şekil 51), 1.kat tavan döşemesinde yerini ahşap süslemeli tavanlara (Şekil 52 ve Şekil 53) bırakmıştır. Pencere ve kapı doğramaları için taş ustalarının işlerinin tamamlanması beklenir. Taş ustaları yapılan konuta uygun olarak tipik bir plan şeması ve tecrübeyle birlikte, duvar örülmesi sırasında, marangoz tarafından yapılacak kapı ve pencereler için gerekli boşlukları bırakmaktadır. Burada önemli esas ise marangozun, taş ustasının uygulamasını bozmayacak şekilde konut yapımına devam edebiliyor olmasıdır.

Şekil 51: Zemin Kat Tavan Döşemesindeki Merdekler

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 52: 1. Kat Tavan Süslemesi

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 53: Tavan Süslemesi

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

3.6.5.3. Çatı

Ahşap oturtma sistemiyle inşa edilen çatılarda örtü malzemesi daha önce alaturka kiremitken, sonradan marsilya kiremitine dönüşmüştür. Genellikle iki yöne eğimli beşik çatılar yaygındır (Şekil 54). Bu iki yöne eğimli kısmı sokak cephesinden gözükmemektedir (Şekil 55). Çatı konstrüksiyonu “düver” adı verilen büyük kirişler

üzerine oturtulan baba ağaçları üzerinde yükselir (Davulcu, 2015, s.65). “Düver”ler üzerine yöresel ismiyle “garın ağacı”ndan meydana getirilen “merdek”ler, alt katın tavanına bir yönde atılanlardan farklı olarak çatı örtüsü altında 2 yöne atılır. Daha sonra çatı kaplamasının döşenmesi için merdekler üzerine ahşap levhalar çakılır. Bu ahşap levhalara “yonga”¹⁹ ismi verilir. “Yonga” lar da çakıldıktan sonra çatı kaplaması olan kiremit döşenmektedir.

Şekil 54: Beşik Çatı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 55: Beşik Çatı

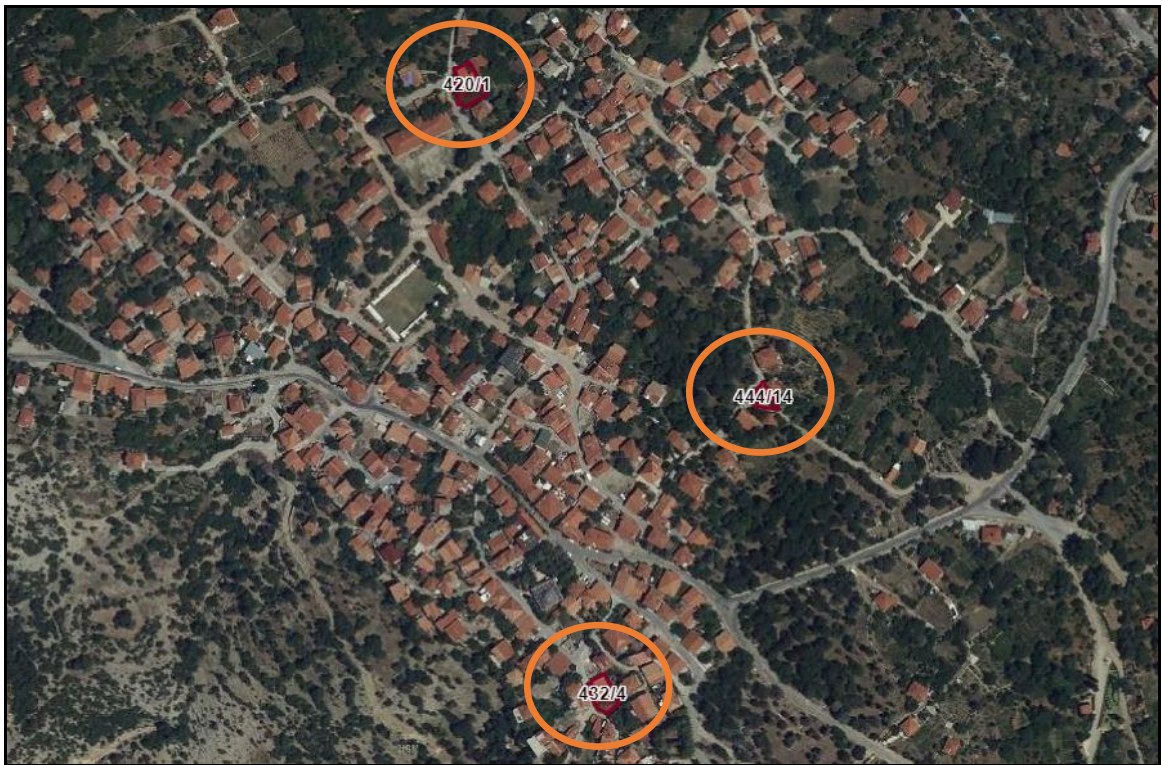
Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

¹⁹ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

3.7. Ormana Köyü’nde İncelenen Geleneksel Konutlar

“Düğmeli Ev”lerin geleneksel yapı çözümlerini ve kullanım biçimlerini incelemek için; alan araştırması kapsamında Ormana Köyü’nde yer alan, özgün mekân kurgusunu, geleneksel yapım tekniğini ve malzemesini koruyan üç geleneksel konut incelenmiştir (Şekil 56). Bu üç konutun seçilme nedenlerine ek olarak alan araştırmasının birbirinden uzak, üç farklı bölgesinden olmasına da dikkat edilerek konutların parsel düzenlerinin değişimi de göz önüne alınmak istenmiştir.

Şekil 56: Çalışma Kapsamında İncelenen Konutlar

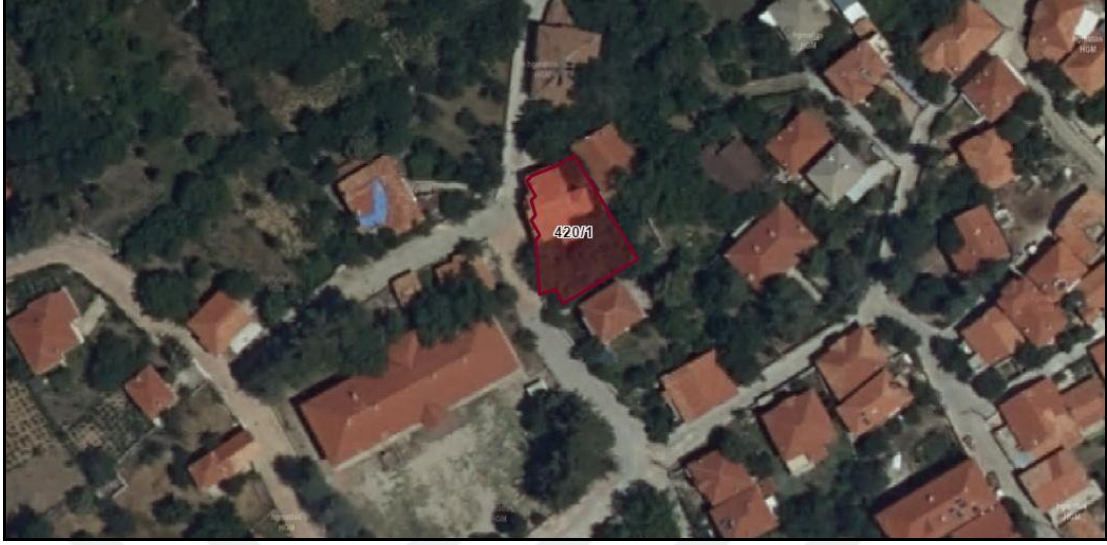

Kaynak: (URL 29)

3.7.1. Konut 1

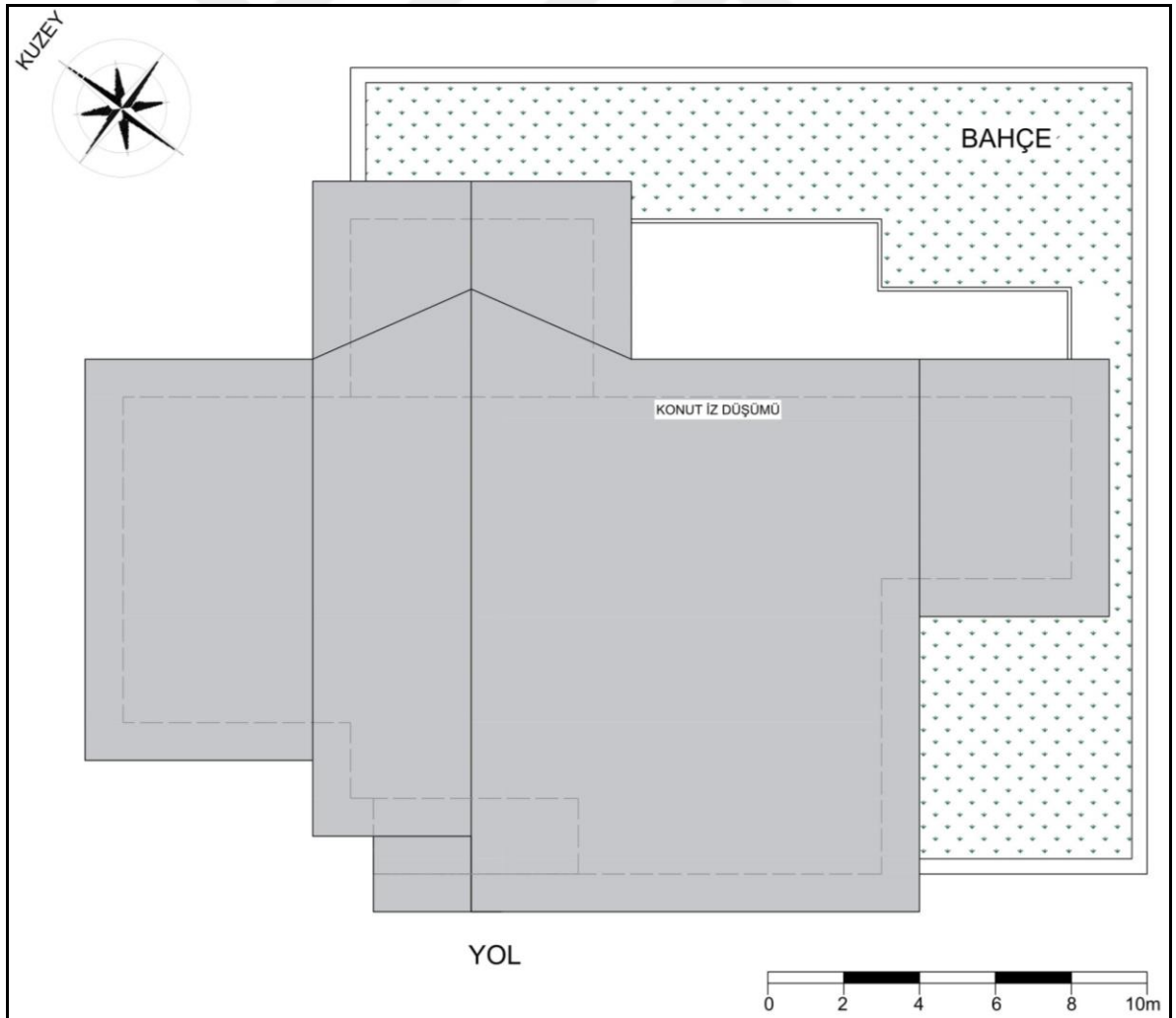
Çalışma kapsamında incelenen ilk konut Ormana Köyü’nün kuzey yönünde, 420 ada 1 parselinde, Mustafa Nazmı Demiröz İlkokulu karşısında bulunmaktadır (Şekil 57). Arazi eğiminden dolayı köydeki yerleşimin nispeten daha seyrelmiş yerleşiminin içinde bulunmaktadır. Geleneksel konut, Anıtlar Kurulu tarafından tescillenen konutlar arasında yer almaktadır.

Şekil 57: Konut 1

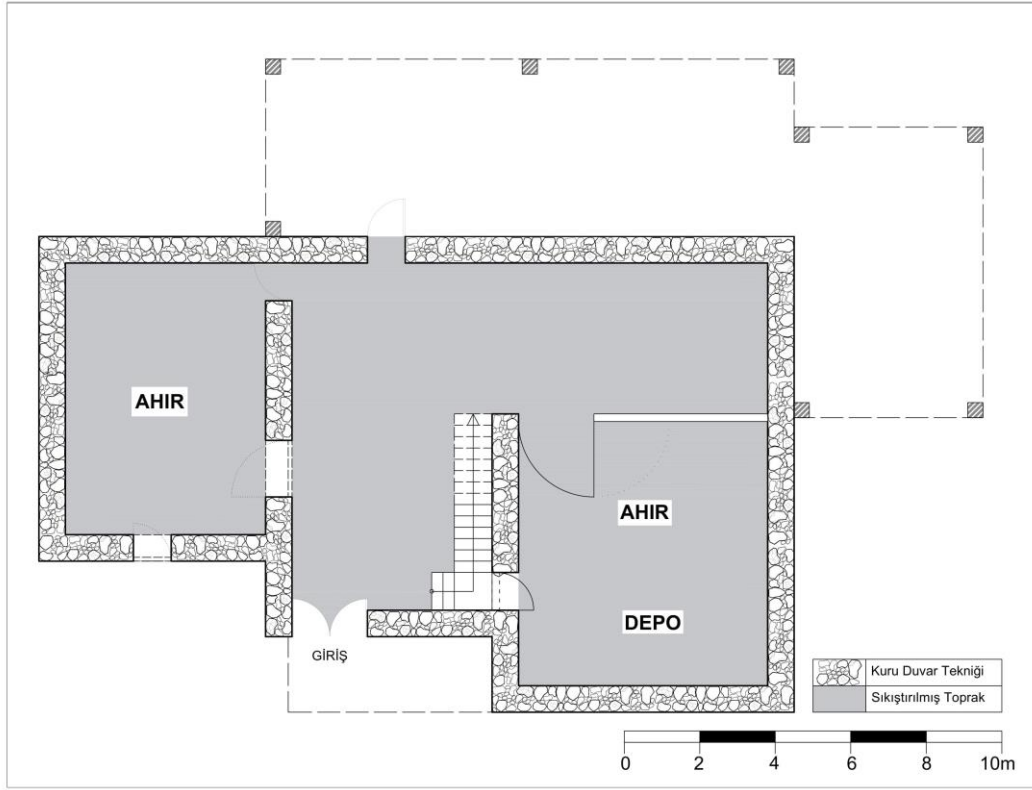

Kaynak: (URL 30)

Şekil 58: Şematik Vaziyet Planı

Şekil 59: Zemin Kat Planı (1/200 Ölçek)

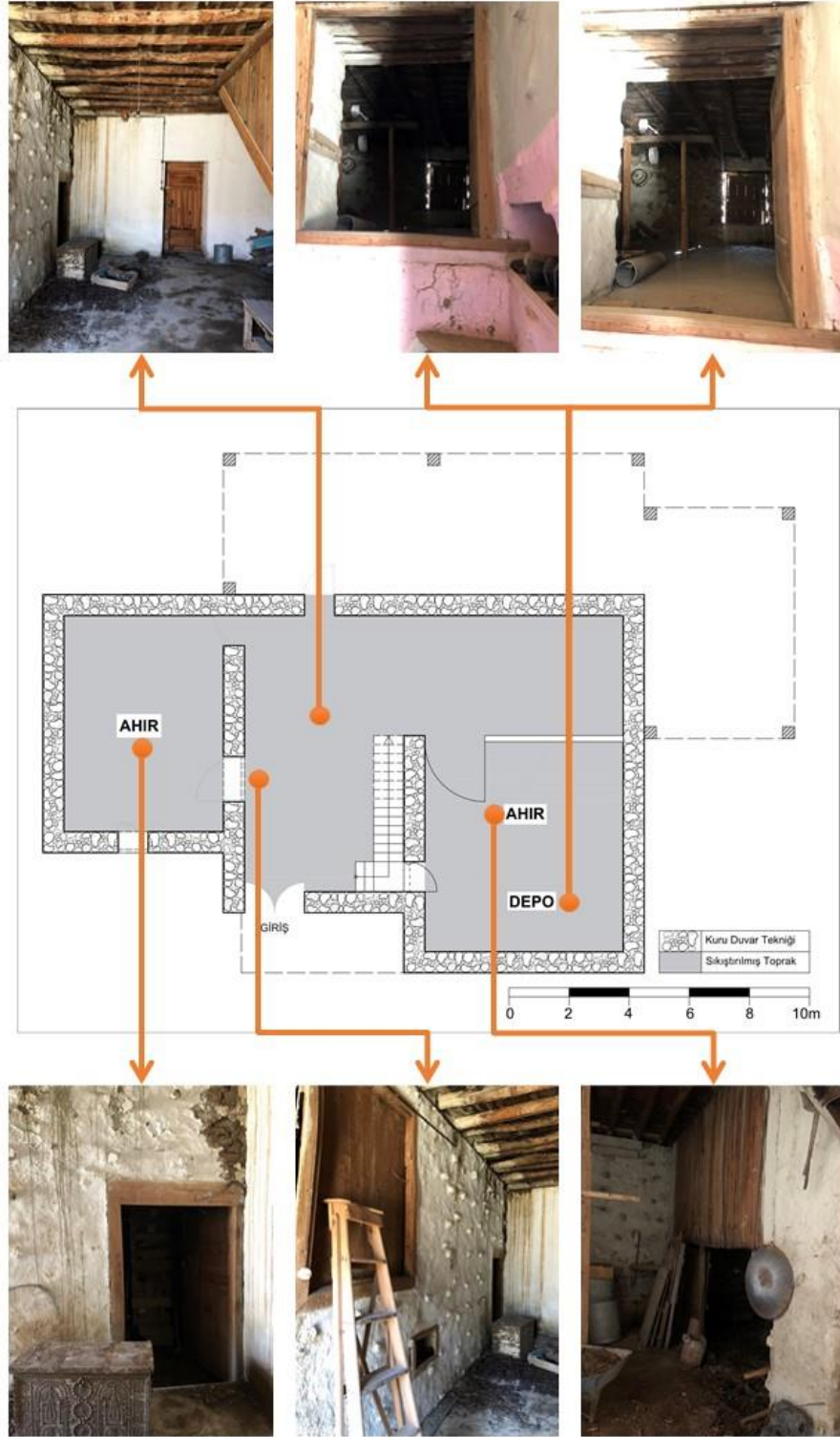

Şekil 60: İncelenen Konutun Sokak Görünümü

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 61: Konut 1'in Zemin Kat Şeması

Bir avluya sahip olan konutun girişi sokak cephesinden (Şekil 60), avluya geçişi ise yapı içerisinden sağlanarak; yukarıda belirtilen Tip 3 parsel tipolojisine uymaktadır (Şekil 58). Geleneksel konutta görülen plan kurgusunda aile; aşağı katı (Şekil 59) depo ve samanlık gibi servis mekânları ve hayvanların yaşam mekânı olan “ahır” olarak kullanırken (Şekil 62, Şekil 63 ve Şekil 64); üst katı (Şekil 65) yaşam mekânı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Üst kattaki yaşam mekânına çıkarken merdiven başlangıcında kapı bulunmaktadır. Bu kapı zemin katta bulunan ahırlarda yaşayan hayvanların yukarı çıkmasını engellemek adına kullanılmaktadır.

Şekil 62: Zemin Kat

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 63: Erzak Deposu

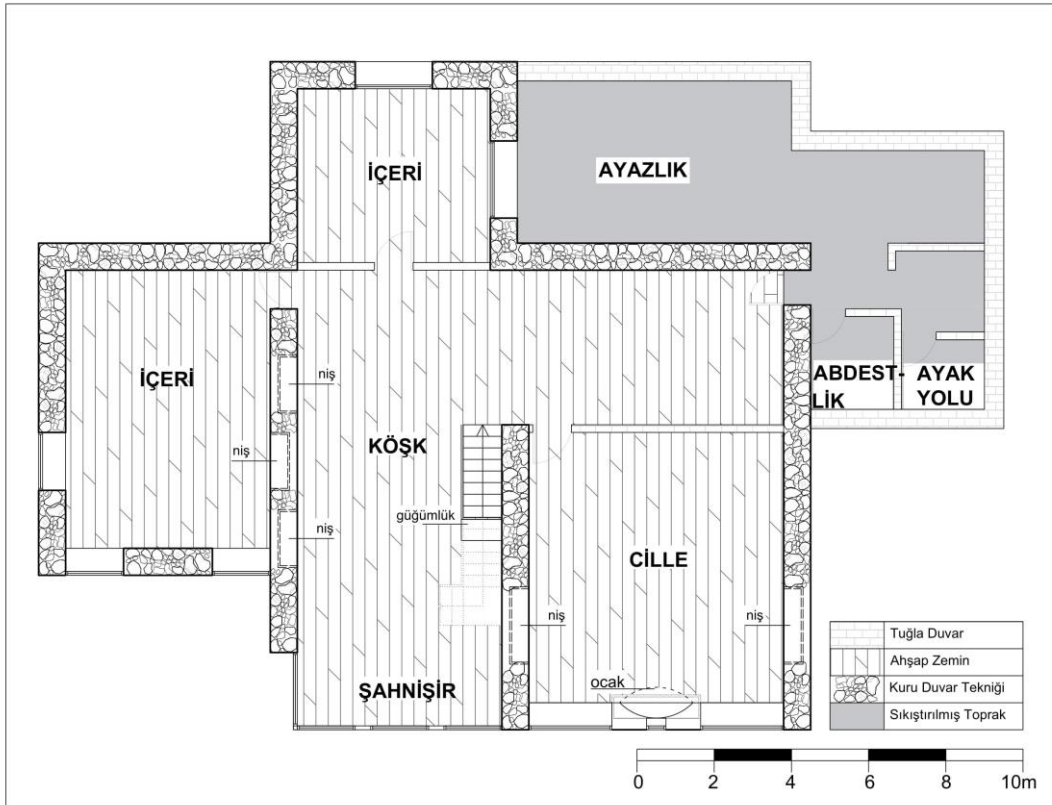
Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 64: Ahırların Giriş Görünümleri

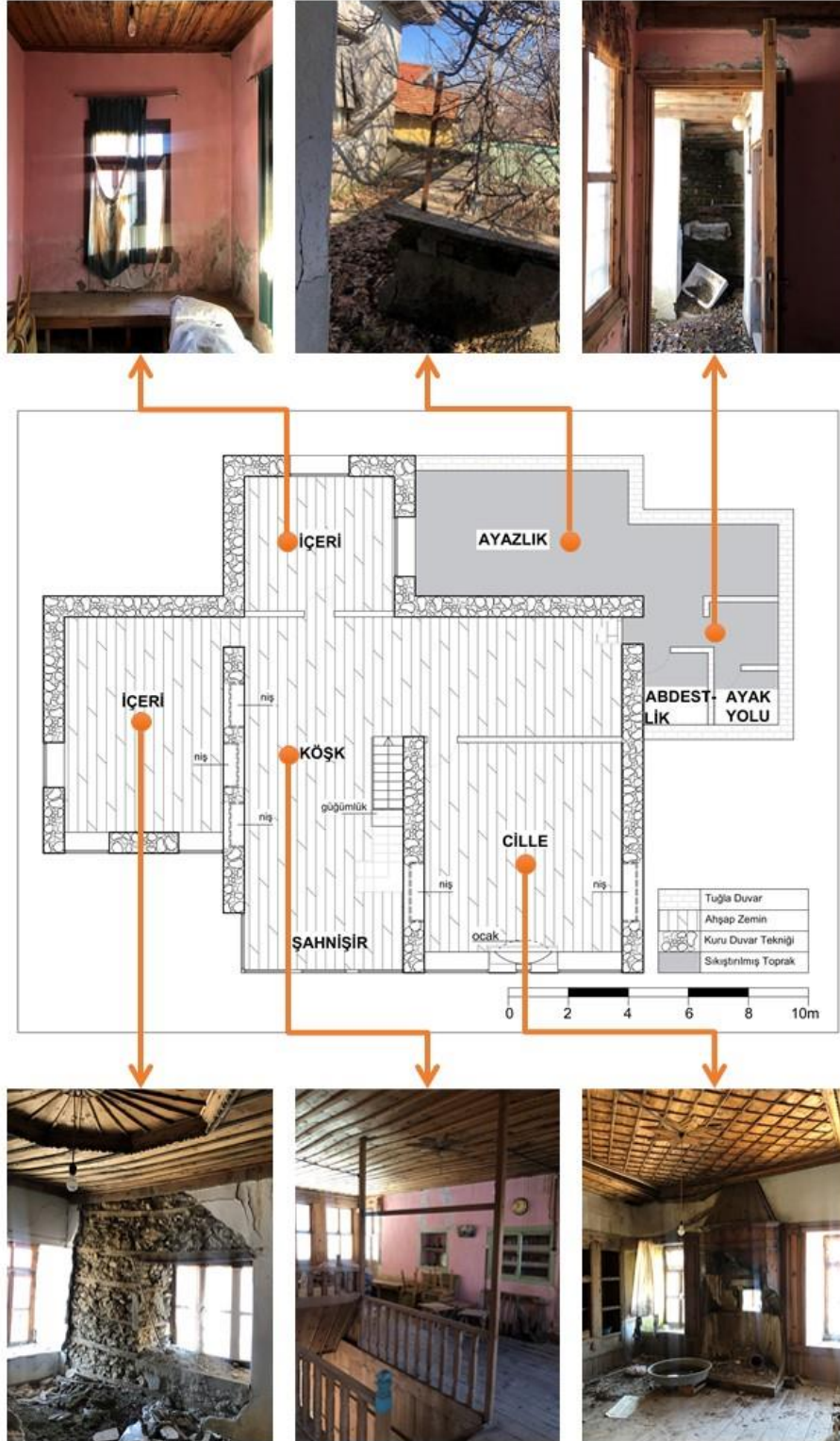

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 65: 1.Kat Planı (1/200 Ölçek)

Şekil 66: Konut 1'in 1.Kat Şeması

Merdivenlerden üst kata çıktığımızda “Köşk” adı verilen geniş bir mekân bulunmaktadır. Yöresel ismi “Köşk” olan mekân ortak alan olarak kullanılmaktadır (Şekil 67). “Köşk” kısmında bulunan “Şahnişir” adı verilen mekân ise; yapının sokak cephesine doğru olan çıkmadır. Günümüzde “Cumba” olarak adlandırılan bu kısım oturma mekânı olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 67: Köşk ve Şahnişir

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 68: Cillenin Girişi

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Merdivenin hemen yanında ise yöresel ismi “Cille” olan günümüzde “Mutfak” olarak adlandırılan kullanım alanı bulunmaktadır (Şekil 68 ve Şekil 69). Mutfakta bulunan “Ocak” binanın dış cephe duvarında konumlandırılmıştır. Ocak, hem yemeğin pişirilmesi hem bulunduğu mekânın ısı konforunun sağlanabilmesi için kullanılır. Ocağın bulunduğu kısımda bulunan küçük pencere ise ocağın havalandırmasını sağlamaktadır. Duvarlarda bulunan nişler, kullanılan araç gereçlerin konulduğu yerlerdir.

Şekil 69: Cille

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Bu alanların dışında üst katta 2 adet “oda” ve “ayazlık” adı verilen mekânlar bulunmaktadır. Odalar genellikle yatak odası şeklinde kullanılmaktadır. Sokak cephesine bakan odada eskiden ısınmak için kullanılan “ocak” kısmı, değişen yaşam biçimi ve sobanın yaygınlaşmasıyla birlikte, kaldırılmış ve duvar doldurulmuştur. Geleneksel yapım tekniğiyle oluşturulan konuttun iç duvarlarında yer alması gereken “Piştuvan” yani halk ağzıyla “Düğme” dedikleri ahşap duvar çıkıntıları gözükmemektedir. Çünkü geleneksel konutun iç duvarları “Ak toprak” adı verilen malzemeye sıvanmıştır (Şekil 70). Bazı duvarlar kalın bir şekilde sıvanmış ve fazla

çıkıntı olan piştuvanlar kesilmiş, dolayısıyla bu duvarlarda piştuvanlar gözükmemektedir (Şekil 71).

Şekil 70: İçeri

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 71: İçeri

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Geleneksel konutun dışında bulunan “Ayazlık”ta bulunan “abdestlik” yöresel ismiyle bahsedilen mekân günümüzde “banyo”; “ayak yolu” yöresel ismiyle bahsedilen mekân ise günümüzde “lavabo” ve “tuvalet” olarak adlandırılmaktadır (Şekil 72). Islak mekânların dışarıda bulunmasının sebebi, konut içerisinde birkaç aile birden yaşaması ve onların yaşam biçimlerinden kaynaklanmaktadır.

Şekil 72: Ayazlık, Abdesthane ve Ayak Yoluna Geçiş

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

3.7.2. Konut 2

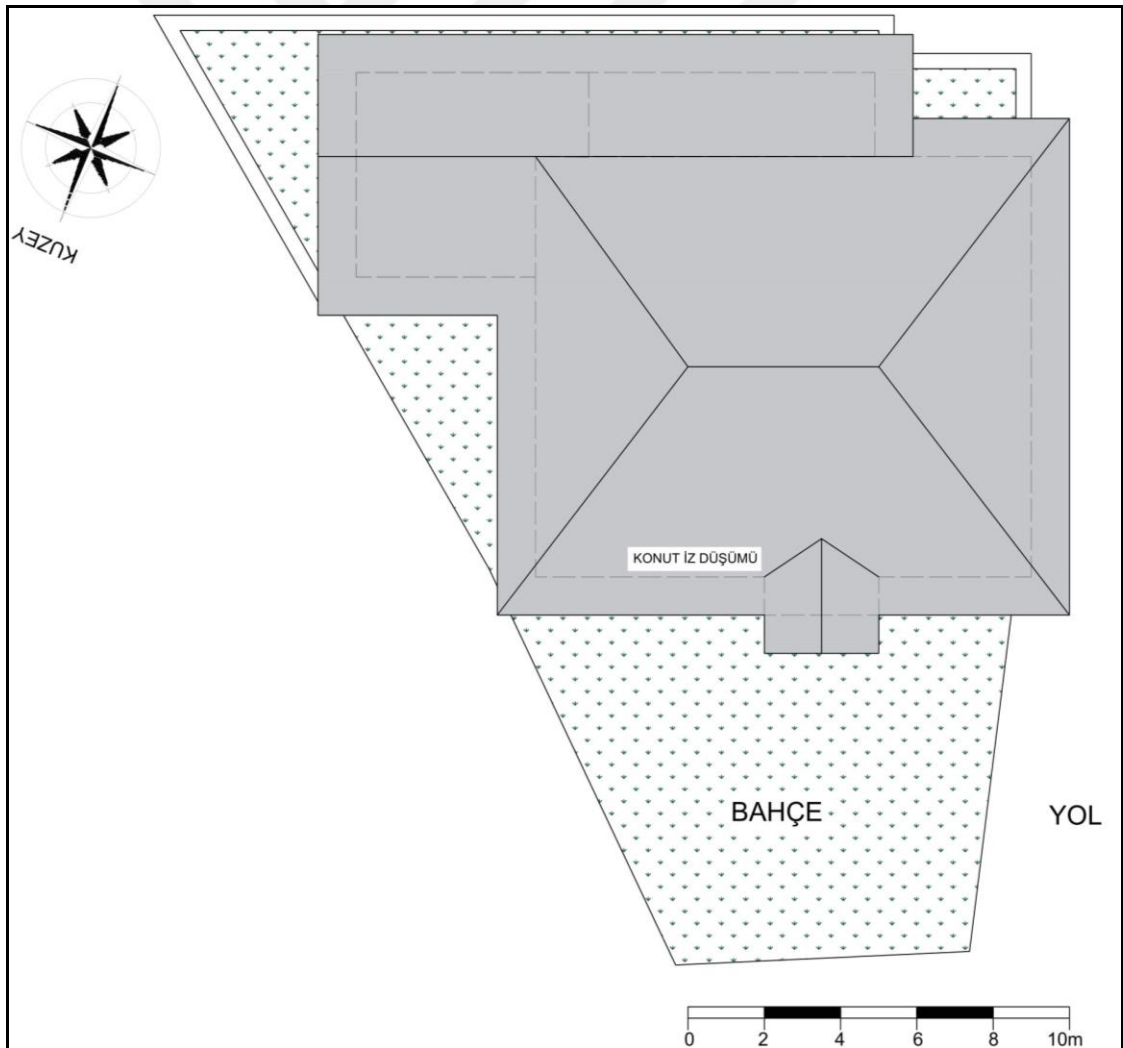
Çalışma kapsamında incelenen ikinci konut Ormana Köyü’nün doğu yönünde 444 ada 14 parselinde yer almaktadır (Şekil 73). Geleneksel konutun sokak cephesinden olan girişi avluya açılmaktadır. Dolayısıyla avludan geçilerek geleneksel konuta geçiş yapılabilmektedir. Geleneksel konut, arazi eğiminden dolayı köydeki yerleşimin seyrekleşen kısmında bulunmaktadır.

Şekil 73: Konut 2

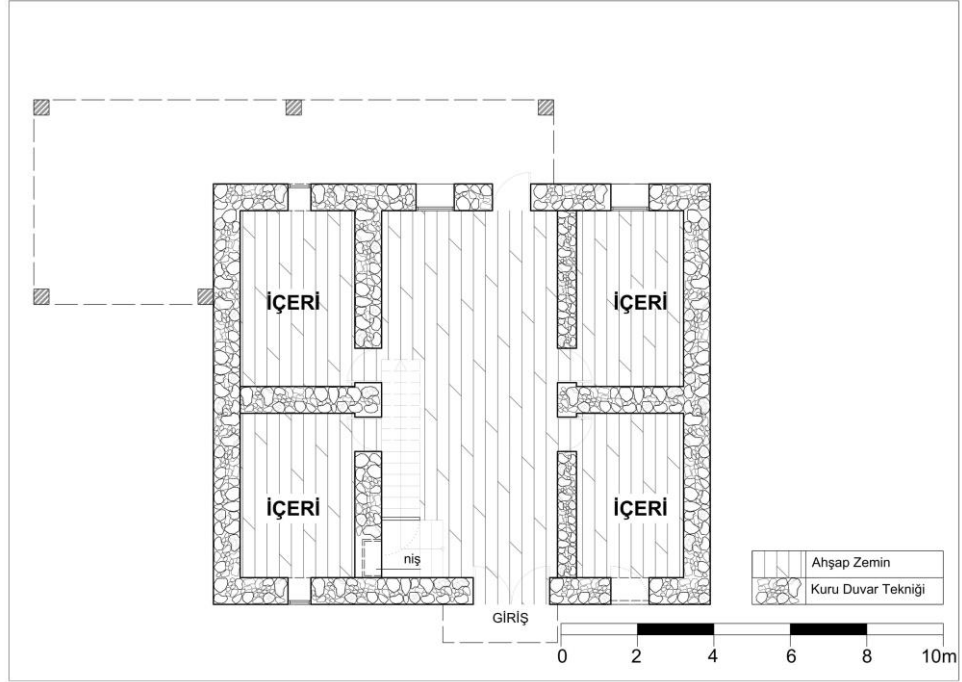

Kaynak: (URL 31)

Şekil 74: Şematik Vaziyet Planı

Şekil 75: Zemin Kat Planı (1/200 Ölçek)

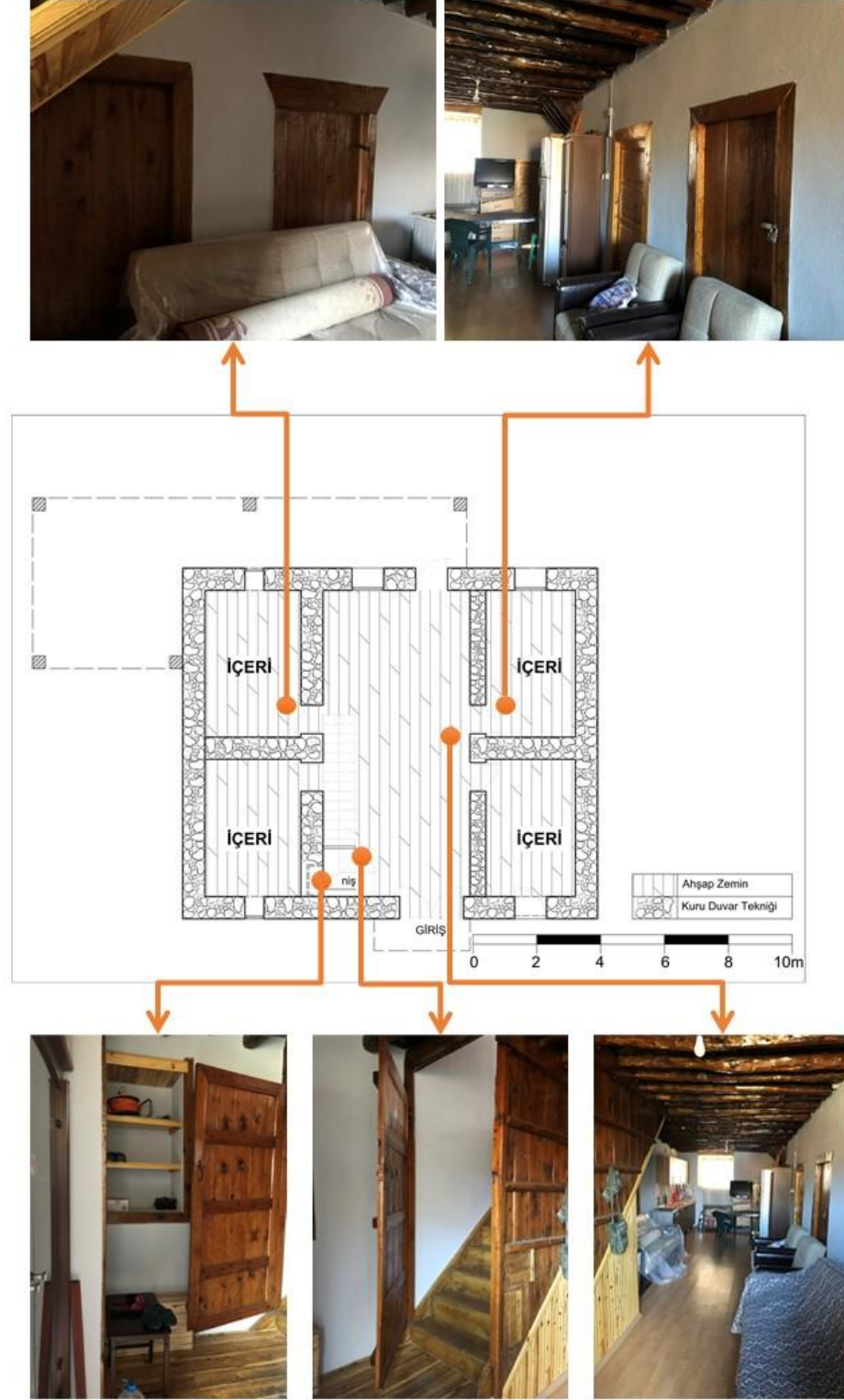

Şekil 76: Avlu Cephesi

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 77: Konut 2'nin Zemin Kat Şeması

Avlunun sokak tarafında olduğu yapının girişi avludan geçilerek sağlanmaktadır (şekil 76). Dolayısıyla yapı, yukarıda belirtilen Tip 2 parsel tipolojisine sahiptir (şekil 74). Geleneksel konutta görülen plan kurgusunda aile; geçmiş zamanda aşağı katı hayvanların yaşam mekânı olarak kullanmıştır. Ancak zamanla restore edilmiş yapıda plan kurgusunda değişmiştir (şekil 75). Zemin kata eklenen; mutfak ve oturma birimleriyle birlikte ailenin yaşam mekânına dnştrlmştir (şekil 78). st kata çıkarken merdivenin başlangıç noktasında bulunan kapı, geçmiş zamanda zemin kattaki hayvanların yukarıdaki yaşam mekânına çıkmaması için yapılmıştır (şekil 79).

şekil 78: Zemin Katın Restore Edilmiş Hali

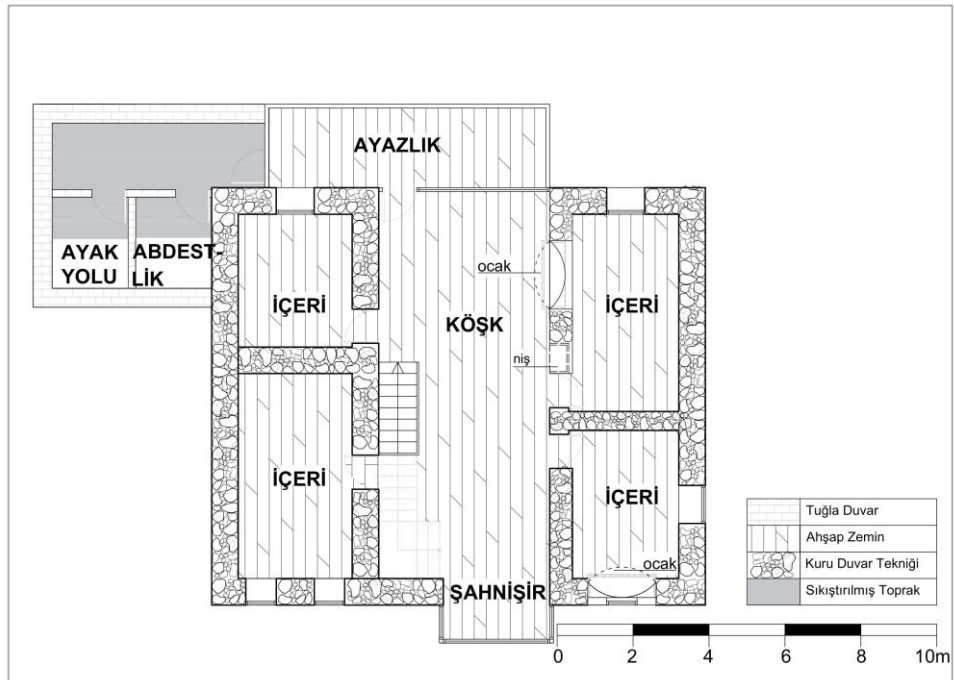
Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 79: Merdiven

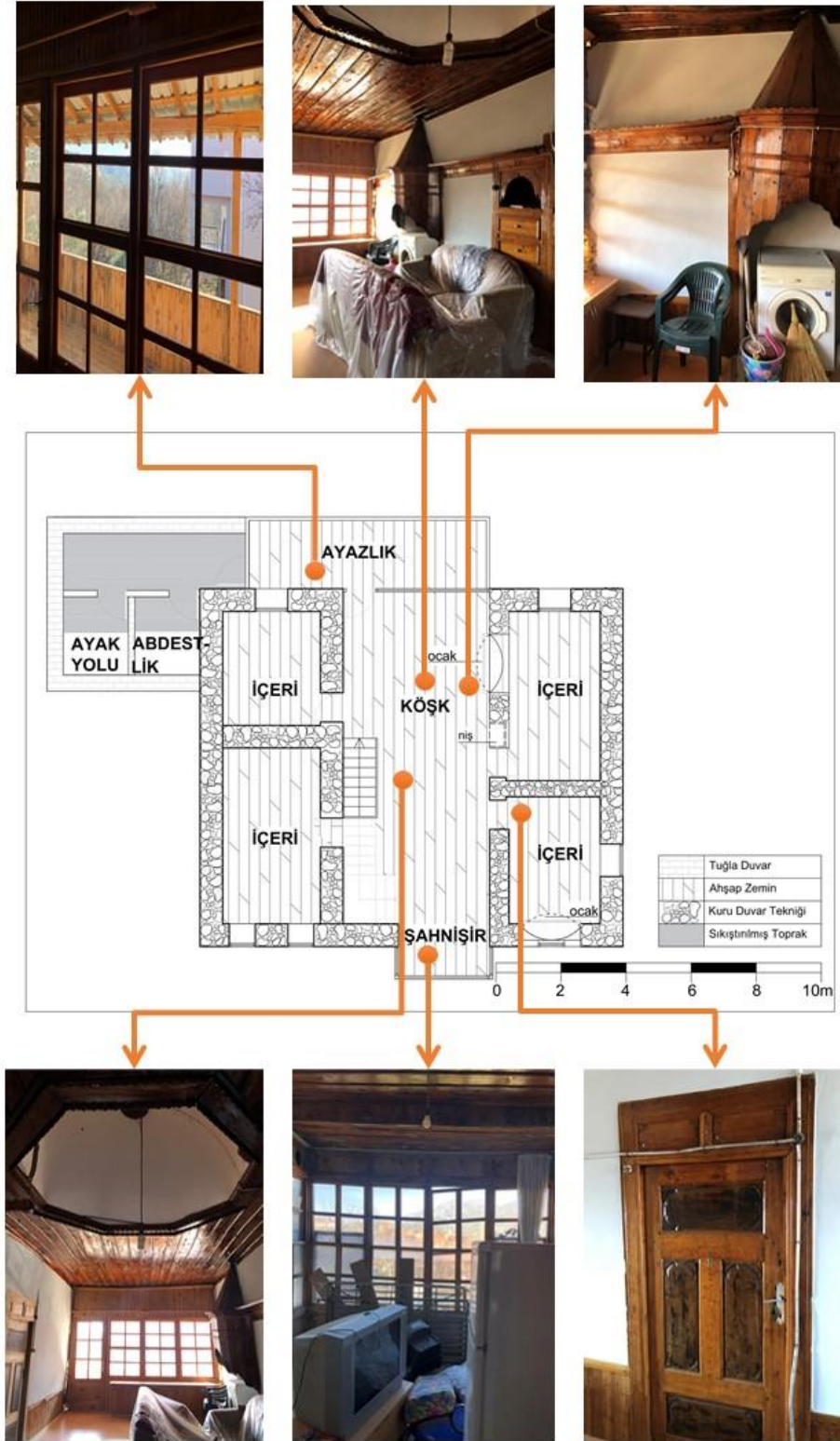

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 80: 1.Kat Planı (1/200 Ölçek)

Şekil 81: Konut 2'nin 1.Kat Şeması

Üst kata çıktığımızda bizi ortak bir alan olan “Köşk” adı verilen mekân karşılamaktadır (Şekil 80). “Köşk” kısmında bulunan “Şahnişir” adı verilen mekân ise; Konut 1’den farklı olarak yapının avluya bakan cephesinde bulunmaktadır (Şekil 82). Yapı, kuru duvar tekniğiyle inşa edilmiştir. Geleneksel konutta iç duvarlarda sıva yapılarak geleneksel mimarinin özgün detayları yok edilmiştir. Ortak alanda bulunan “Ocak” kısmı işlevselliğini yitirdiği için kullanım dışı bırakılarak kapatılmış; ancak ahşap eleman olarak mekânda içerisinde korunmuştur.

Şekil 82: Şahnişir

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Bu mekânlar dışında üst katta 4 adet “İçeri” adı verilen oda ve “Ayazlık” mekânı bulunmaktadır. Ayazlık olarak çıkılan mekânda ise; “Abdestlik” ve “Ayak yolu” adı verilen mekânlar bulunmaktadır (Şekil 83). Ocak ve niş elemanlarıyla genellikle bitişik konumlandırılarak duvar yüzeyinde bulunan ahşap yatay eleman ise raf olarak kullanılmaktadır (Şekil 84).

Şekil 83: Ayazlık

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 84: Ocak ve Niş

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

3.7.3. Konut 3

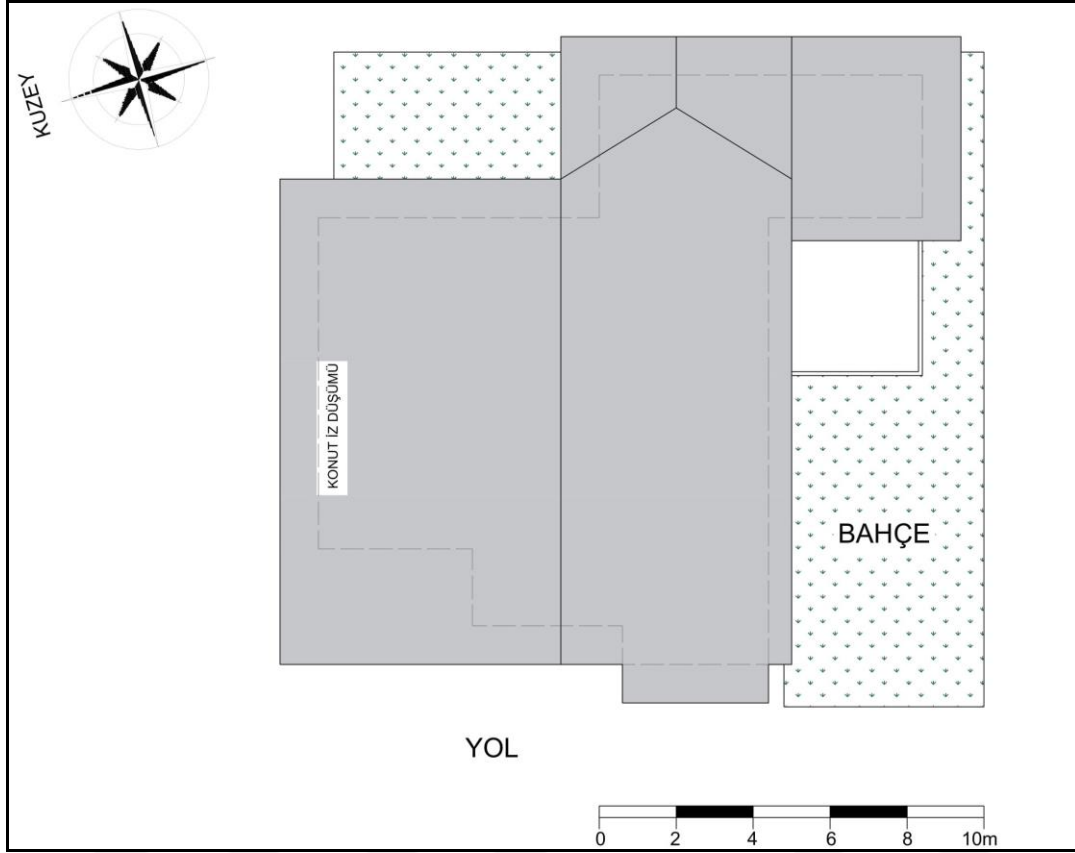
Çalışma kapsamında incelenen üçüncü konut Ormana Köyü'nün güney yönünde ve köyün girişine çok yakın bir yerde, 432 ada 4 parselinde bulunmaktadır (Şekil 85). Merkezde bulunan geleneksel konut, yerleşimin yoğun olduğu bir konumda yer almaktadır.

Şekil 85: Konut 3

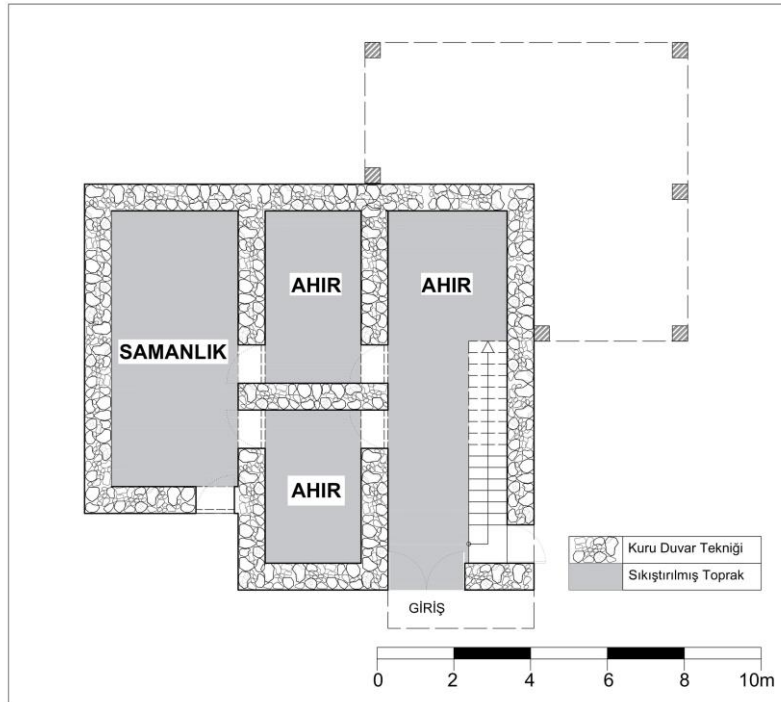

Kaynak: (URL 32)

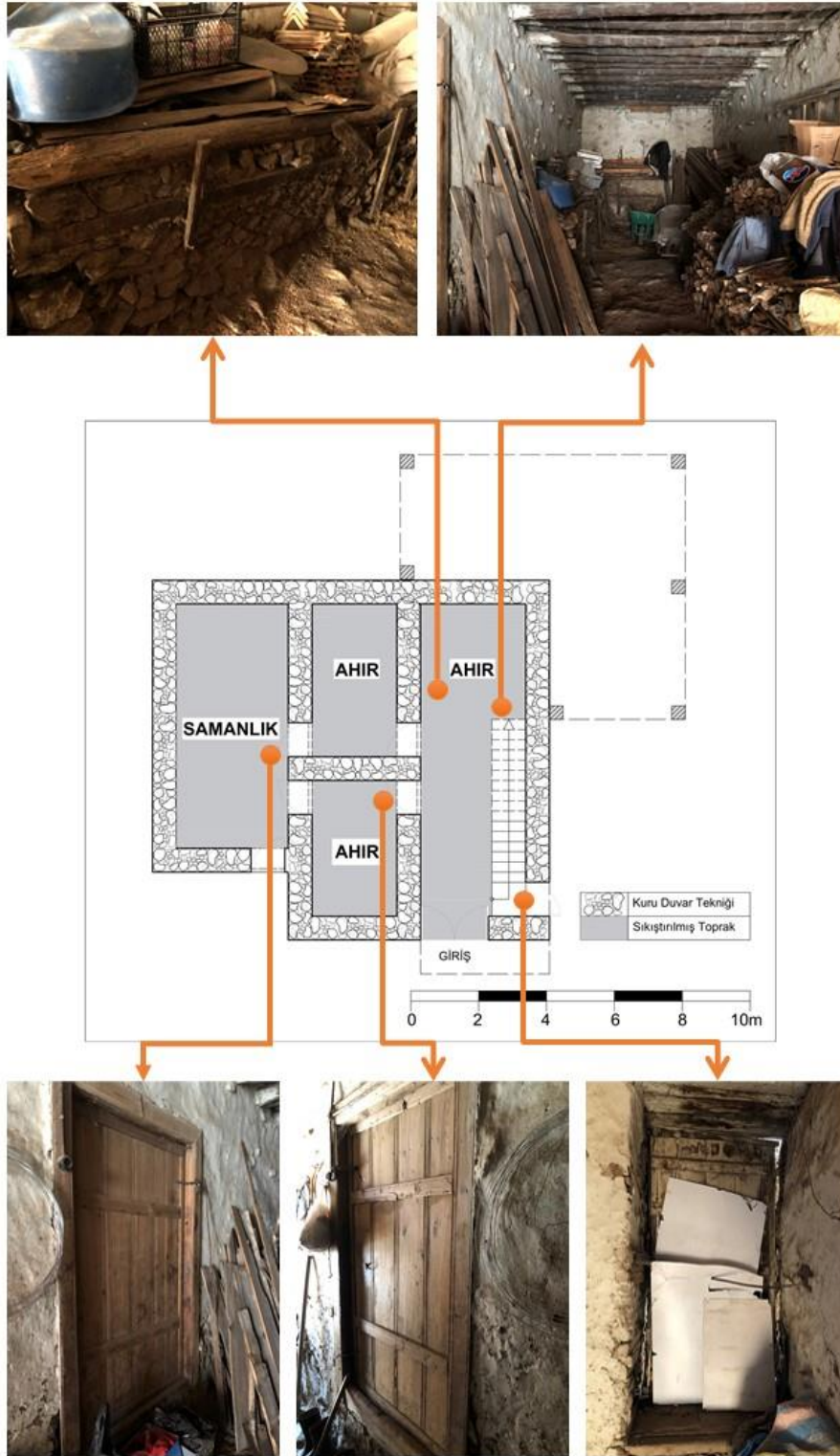
Şekil 86: Şematik Vaziyet Planı

Şekil 87: Zemin Kat Planı (1/200 Ölçek)

Şekil 88: Konut 3'ün Zemin Kat Şeması

Şekil 89: Sokak Görünüşü

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Avlulu bir parsel düzenine sahip olan yapının girişi sokak cephesinden sağlanmaktadır (Şekil 89). Yukarıda da belirtildiği gibi Tip 3 parsel tipolojisine sahip olan geleneksel konutun (Şekil 86), doğal bozulmalarının dışında diğer konutlardan farklı olarak geleneksel mimarinin özgün özelliklerinin en çok korunduğu bir yapı olduğu söyleyenebilir. Yapı inşasında “Kuru Duvar Tekniği” kullanılan geleneksel konutta görülen plan kurgusunda ise aile; zemin katı Konut 1 de olduğu gibi hayvanların yaşam mekânı ve depolama alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 87, Şekil 90 ve Şekil 91). 1.kata çıkarken merdiven girişinde bulunan kapıdan ise bahçe avlusuna çıkılmaktadır.

Şekil 90: Ahır Mekânı

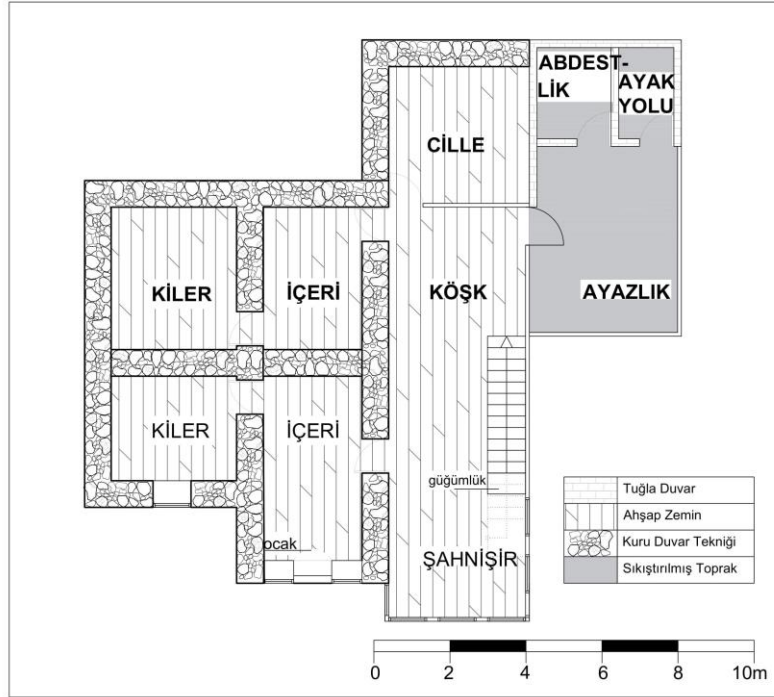
Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 91: Samanlık ve Ahır Kapıları

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

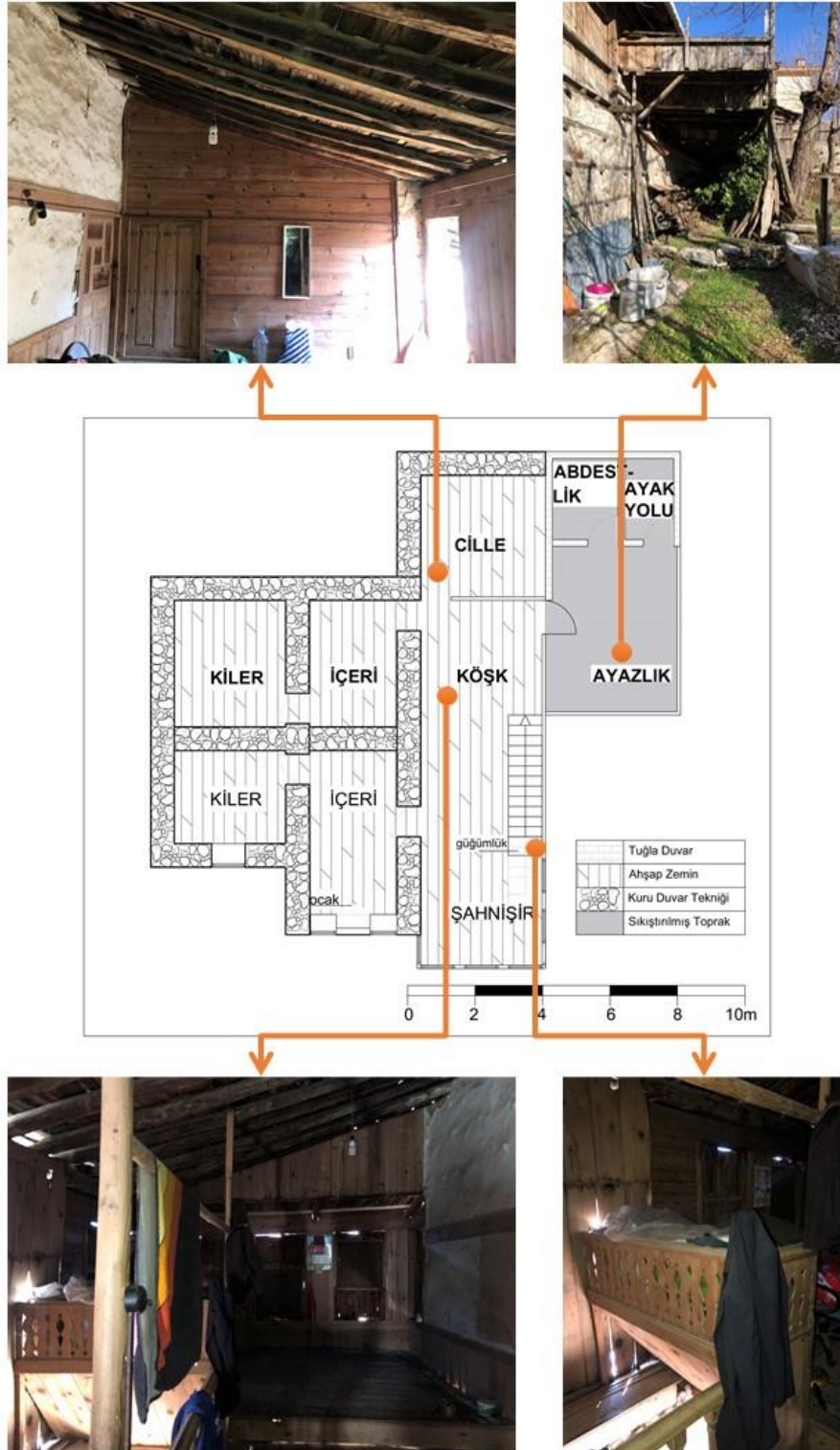
Şekil 92: 1.Kat Planı (1/200 Ölçek)

Merdivenlerden yukarı çıkıldığında; “Köşk” ve “Şahnişir” mekânları bulunmaktadır (Şekil 94). “Köşk” mekânından “Cille”ye ve “Ayazlık”a geçiş yapılmaktadır (Şekil 95). “Ayakyolu” ve “Abdesthane” diğer konutlarda olduğu gibi geleneksel yapının dışında “Ayazlık” kısmında bulunmaktadır. Merdiven korkuluğunun başında bulunan “Güğümlük” adı verilen yer ise suların konulduğu yerdir (Şekil 96). Genellikle odalar üst katta bulunur ve odalarla(İçeri) aynı hizada bulunan “Ahır” ve “Samanlık” adı verilen mekânlarda yaşayan hayvanların ortaya çıkarttığı sıcaklıktan ve oluşturduğu buhar ortamından yararlanılır.²⁰ Böylelikle ısı konforu yapıda bulunan “Ocak” elemanından farklı bir yol ile de sağlanmaktadır. Diğer konutlardan bir farkı ise “İçeri” adı verilen odalardan “Kiler” adı verilen odalara geçiş yapılmasıdır. “Kiler” mekânı depolama amaçlı kullanılmaktadır.

²⁰ Kaynak Kişi: (Fikret Canbaş, Muhtar)

Şekil 93: Konut 3'ün 1.Kat Şeması

Şekil 94: Şahnişir Mekânı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 95: Köşkten Ayazlığa, İçeriye ve Cilleye Geçiş Mekânı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 96: Güğümlük

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

3.8. Değişim Süreci: Restorasyonlar ve Yeni Yapılar

Değişim sürecinde, geleneksel yapı restorasyonları artmış; zaman içinde yeni yapılar da inşa edilmiştir. İnşa edilen yeni yapılarda kullanılan çağdaş malzeme ve modern yapım tekniklerinin geleneksel çevrede bütünlüğü bozduğu görülmektedir.

Geleneksel çevredeki bütünlüğün bozulması beraberinde duyarsız yapılaşmayı ortaya çıkarmıştır. Bu durum geleneksel yapıların sürdürülebilirliklerini etkilemiştir. Dolayısıyla geleneksel yapım tekniklerinin yeni yapılarda kullanılması ve geleneksel yapının restorasyon projeleriyle yeniden işlevlendirilerek kullanılması, sürdürülebilirlik açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Kısaca; yeni yapılarda geleneksel çevreye duyarlı ve uyumlu olanı inşa etmek, restorasyon projelerinde ise özgünü korumak geleneksel mimarinin sürdürülebilmesi için önemli bir noktadır. Ormana Köyü'nde geleneksel yapıların korunması ve restorasyonuna yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Alan araştırması sırasında, Ormana'nın geleneksel mimarisi olan "Düğmeli Ev"lerde birtakım bozulmalar ve atıl durumda bırakılan yapılar tespit edilmiştir (Şekil 97 ve Şekil 98). Bozulmaların meydana geldiği geleneksel yapılarda, onarım müdahalelerinin geleneksel yapım tekniklerine uygun biçimde yapılması geleneksel mimaride sürdürülebilirliğin sağlanması için önemli bir kriterdir. Bu bağlamda sürdürülebilirliğin devamı için ustaların bilgi ve becerilerinin öğrenilmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılması gerekmektedir.

Şekil 97: Harap yapı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 98: Kısmi Yıkılmış Yapı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Değişen teknoloji ve yapım sistemlerinin geleneksel mimariye yansıması, geleneksel mimarinin sürdürülebilirliğini olumsuz olarak etkilemiştir. Geleneksel yapının dış cephe sıvasında görülen çimento sıvanın yöredeki geleneksel yapı mimarisinde kullanılmaması gerekmektedir (Şekil 99). Kullanılan çimento sıva malzemesi yapının daha sağlam olması nedeniyle yapılmış olsa da geleneksel yapım tekniğindeki “kuru duvar”ın niteliğini bozmaktadır. Taşların hava almasını engelleyerek ısı geçişlerini olumsuz yönde etkilediği için taşların niteliği bozulmaktadır.²¹ Dolayısıyla kullanılan farklı yapım teknikleri ve malzeme değişimleriyle de birlikte geleneksel mimari yapıların değişiminde; hem geleneksel olan yapıya aykırı hem de geleneksel malzemenin özünü bozan bir durumla karşılaşmaktayız (Şekil 100). Böylelikle yörede çevre ve yapı bütünlüğünün bozulmaya başladığını söyleyebiliriz.

Şekil 99: Geleneksel Yapıda Çimento Esaslı Sıva Kullanımları

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

²¹ Kaynak Kişi: (Muhsin Bayındır, Marangoz)

Şekil 100: Farklı Malzeme ve Yapım Teknikleri Kullanılarak Geleneksel Yapılara Eklenen Yeni Kütle Eklerinin Görünümü

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

4. DEĞERLENDİRME: ORMANA KÖYÜ GELENEKSEL MİMARİSİNİN EKOLOJİK İLKELERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Literatür araştırmasında da değinildiği gibi geleneksel mimari, sürdürülebilirlik ve ekolojik mimarlık açısından önemli veriler sunmaktadır. Bu bölümde Ormana'daki geleneksel konutlar, ortaya konulan kuramsal ilkeler ve alan araştırması sırasında yapılan incelemeler ve tespitlere göre ekolojik ilkeleri açısından değerlendirilecektir. Karakul'un(2016, s. 69) çalışmasında belirlediği ölçütler, çalışma kapsamında ekolojik ilkeleri belirlemek için bir altlık oluşturmaktadır. Bu ölçütler;

“1-Bağlamla bütünleşme

2-Rasyonel ve yaratıcı bina çözümleri

a-Yerel malzeme ve geleneksel yapım tekniklerinin kullanımı

b-Doğayı mekâna ve mekânsalsal özelliklere dahil etmek”

Çalışma kapsamında Karakul'un(2016, s.69) ölçütleri ile literatür araştırmalarında ortaya çıkan geleneksel mimarinin ekolojik kriterleri birlikte değerlendirilerek, geleneksel yapıların incelenmesi için kullanılacak ekolojik ilkeler aşağıda açıklanmaktadır.

- **Bağlamla bütünleşme:** Yörede bulunan geleneksel yapıların cephelerinin birbirleriyle olan uyumu analiz edilecektir.

-Parsel Tipolojisi: Geleneksel yapılarda avlu, konut, sokak ilişkileri analiz edilerek geleneksel yapıların oluşturduğu parsel düzeninin uygunluğu incelenecektir.

-Plan Tipolojisi: Konut içerisindeki mekânların kullanım amaçlarına ve işlevselliklerine göre mekânların planlanmasıyla birlikte plan tipolojilerinin belirlenmesi sağlanacaktır.

-Cephe Tipolojisi: Geleneksel yapının sokak cephesi ve avlu cephesi tipolojileriyle uygunluğu incelenecektir.

- **Rasyonel ve yaratıcı bina çözümleri:** Yöredeki geleneksel mimarinin oluşumunu sağlayan etkenler ve bu etkenlerin ortaya çıkış nedenleri analiz edilecektir.

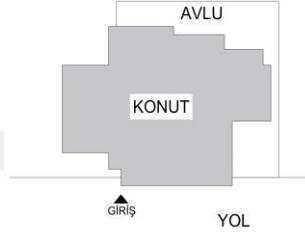
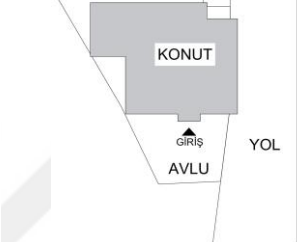
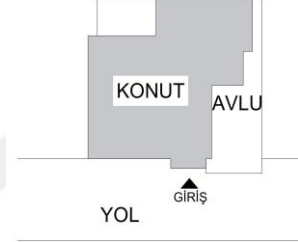
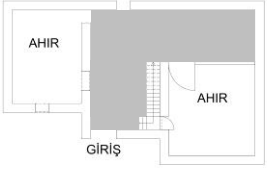
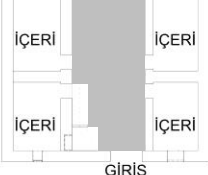
-Yöresel yapı malzemelerinin kullanımı: Geleneksel yapılarda kullanılan malzemeler tespit edilecektir.

-Yapım tekniği: Geleneksel yapıların inşasında kullanılan yapım tekniğini belirlenecek ve incelenecek konutlarda uygulanma durumu analiz edilecektir.

-Doğayı yapıya dahil etmek:Yapıda kullanılan malzemeler, yapının manzaraya göre konumlandırılışı, yapının Güneş'ten ve doğal kaynaklardan yararlanması durumu incelenecektir.

Bu ilkeler doğrultusunda, alan araştırması sırasında incelenen yapılar, ekolojik ilkeleri açısından aşağıdaki tabloda değerlendirilmektedir (Şekil 101). Literatür araştırması ve kuramsal çerçeve içinde alandaki yapılar bu başlıklarla incelenerek bir değerlendirme yapılabilmesi için bir matris kullanılmaktadır. Tabloda değerlendirilen Ormana Köyü'nün geleneksel mimarisinin ekolojik ilkelerinin; diğer bölümlerde, iç mekâna olan etkileri ve bu etkilerin iç mimari anlamda sürdürülebilirliği üzerine de değerlendirmeler yapılmıştır.

Şekil 101: Tablo 1: Konutların Analizleri

		<u>Konut 1</u>	<u>Konut 2</u>	<u>Konut 3</u>
				
Bağlamla Bütünleşme	Parsel Tipolojisi			
		-Avlulu bir parsel düzenine sahiptir. -Konuta giriş sokak cephesinden sağlanmaktadır. -Tip 3 parsel tipolojisine sahiptir. -Konut, yöredeki yapılaşmanın yoğun olmadığı bir konumda bulunmaktadır.	-Avlulu bir parsel düzenine sahiptir. -Konuta giriş avludan geçilerek sağlanmaktadır. -Tip 2 parsel tipolojisine sahiptir. -Konut, yöredeki yapılaşmanın yoğun olmadığı bir konumda bulunmaktadır.	-Avlulu bir parsel düzenine sahiptir. -Konuta giriş sokak cephesinden sağlanmaktadır. -Tip 3 parsel tipolojisine sahiptir. -Konut, yöredeki yapılaşmanın yoğun olduğu bir konumda bulunmaktadır.
	Plan Tipolojisi	-ZEMİN KAT- -ÜST KAT- 	-ZEMİN KAT- -ÜST KAT- 	-ZEMİN KAT- -ÜST KAT-

Bağlamla Bütünleşme	Plan Tipolojisi	<u>Konut 1</u> -Şahnişir -Cille -Köşk -İçeri (2 adet) -Ayazlık -Abdesthane -Ayak Yolu -Ahır (2 adet) -Giriş kapısı ve şahnişir kısmı, sokağa bakan manzaraya yönelim göstermektedir. -Güneş'ten fayda sağlamak amaçlı cille, şahnişir ve içeri mekânı güneye konumlandırılmıştır.	<u>Konut 2</u> -Şahnişir -Cille -Köşk -İçeri (8 adet) -Ayazlık -Abdesthane -Ayak Yolu -Giriş kapısı ve şahnişir kısmı, avluya bakan manzaraya yönelim göstermektedir. -Güneş'ten fayda sağlamak amaçlı içeri ve şahnişir mekânı güneye konumlandırılmıştır.	<u>Konut 3</u> -Şahnişir -Cille -Köşk -İçeri (2 adet) -Kiler (2 adet) -Ayazlık -Abdesthane -Ayak Yolu -Ahır (3 adet) -Samanlık (1 adet) -Giriş kapısı ve şahnişir kısmı, sokağa bakan manzaraya yönelim göstermektedir. -Güneş'ten fayda sağlamak amaçlı içeri ve şahnişir mekânı güneye konumlandırılmıştır.
	Cephe Tipolojisi	-Pencere düzeni sokağa bakan cephede yoğunluktadır. -Giriş kapısı ve şahnişir kısmının, sokağa bakan cephede bulunması, cephe tipolojisine uygunluk sağlamaktadır.	-Pencere düzeni avluya bakan cephede yoğunluktadır. -Doğal havalandırmayı sağlayan pencereler aynı zamanda manzaraya açılmaktadır. -Giriş kapısı ve şahnişir kısmının, avluya bakan cephede bulunması, genel cephe tipolojisine çeşitlilik kazandırmaktadır.	-Pencere düzeni sokağa bakan cephede yoğunluktadır. -Giriş kapısı ve şahnişir kısmının, sokağa bakan cephede bulunması, cephe tipolojisine uygunluk sağlamaktadır.

Rasyonel ve Yaratıcı Bina Çözümleri	Yöresel Yapı Malzeme kullanımının	<u>Konut 1</u> -Ahşap -Taş -Tuğla (sadece ayazlık, abdestlik ve ayak yolu kısmında) -Ak toprak sıvası (İç kısımda) -Kiremit -Kullanılan malzemelerin yöreden temin edilmesi maliyeti düşürmektedir.	<u>Konut 2</u> -Ahşap -Taş -Ak toprak sıvası(İç kısımda) -Kiremit -Kullanılan malzemelerin yöreden temin edilmesi maliyeti düşürmektedir.	<u>Konut 3</u> -Ahşap -Taş -Kiremit -Kullanılan malzemelerin yöreden temin edilmesi maliyeti düşürmektedir.
	Yapım Tekniği	-Piştüvan-Hatıl Tekniği (Kuru Duvar Tekniği) -Kuru duvar tekniğinde duvar kalınlıklarının fazla olmasıyla birlikte iç mekânda sağlanan konfor, yapıda enerji verimliliği sağlamaktadır.	-Piştüvan-Hatıl Tekniği (Kuru Duvar Tekniği) -Kuru duvar tekniğinde duvar kalınlıklarının fazla olmasıyla birlikte iç mekânda sağlanan konfor, yapıda enerji verimliliği sağlamaktadır.	-Piştüvan-Hatıl Tekniği (Kuru Duvar Tekniği) -Kuru duvar tekniğinde duvar kalınlıklarının fazla olmasıyla birlikte iç mekânda sağlanan konfor, yapıda enerji verimliliği sağlamaktadır.
	Doğayı Yapıya Dahil Etme	-Pencere düzenlerinin konumları Güneş'ten maksimum seviyede yararlanılmasını sağlamaktadır. -Konut iklim ve bulunan coğrafyaya uygun bir şekilde konumlandırılmıştır. -Doğadan direkt alınan yöresel malzemelerin yapı inşasında kullanılmasıyla birlikte doğa yapıya dahil edilmektedir.	-Pencere düzenlerinin konumları Güneş'ten maksimum seviyede yararlanılmasını sağlamaktadır. -Pencerelerde bulunan ahşap “kafes” elemanlar güneş kırıcı özellikleri ile iklimle uyumlu ekolojik tasarımlara örnektir. -Doğadan direkt alınan yöresel malzemelerin yapı inşasında kullanılmasıyla birlikte doğa yapıya dahil edilmektedir.	-Pencere düzenlerinin konumları Güneş'ten maksimum seviyede yararlanılmasını sağlamaktadır. -Doğadan direkt alınan yöresel malzemelerin yapı inşasında kullanılmasıyla birlikte doğa yapıya dahil edilmektedir.

Kaynak: Yazarın kendisine aittir.

4.1. Ekolojik İlkeler

4.1.1. Konut 1'in Ekolojik Özellikleri

a. Bağlamla Bütünleşme

-Parsel Tipolojisi: Geleneksel konut, avlulu bir parsel düzenine sahiptir. Yapının avlusu, arka cephede bulunmaktadır. Geleneksel konutun girişi ise sokak cephesindedir. Giriş kapısının hemen karşısında ise avluya açılan bir iç kapısı bulunan geleneksel konut böylelikle yörede bulunan geleneksel yapıların parsel tipolojilerine uygunluğu ile birlikte “Çevre-Yapı Bütünlüğü”nü sağlamaktadır.

-Plan Tipolojisi: Geleneksel konutun mekân organizasyonunda zemin katta; 2 adet “Ahır” ve merdivenlerden üç basamak çıkıldığında, aynı zamanda bu ahırların birisinin üzerinde yer alan “Depo” olarak kullanılan bir bölüm yer almaktadır. Üst katta ise; “Şahnişir”, “Cille”, “Köşk”, 2 adet “İçeri(oda)”, “Ayazlık”, “Abdesthane” ve “Ayakyolu” bulunmaktadır. Geleneksel yapı çözümlerinde “İçeri” olarak adlandırılan odalarda bir ailenin, “Abdesthane” ve “Ayak Yolu” hariç tüm ihtiyaçlarını odadan çıkmadan giderebilecekleri şekilde düzenlenmiştir. Bu odalarda bulunan “Ocak” bölümünün kapatılması için kullanılan farklı yapı malzemelerinin yapıyla olan bütünlüğü gözardı edilmiştir. Dolayısıyla geleneksel konutta, yapıldığı dönemde kullanılan bazı yapı elemanlarının özelliğini kaybetmesi, geleneksel mimarinin oluşturduğu plan tipolojisini bozmaktadır. İç mekânda kullanılan bu elemanların işlevini yitirmesi doğal bir sonuçtur; ancak bu elemanların bulunduğu mekânda, yöresel yapı malzemesi ve geleneksel yapım tekniğiyle birlikte korunumu sağlandığında, işlevinin dışında görselliğinin sürdürülebilirliği sağlanabilmektedir. Bu bozulmaların dışında konut geleneksel mimarinin plan tipolojisine uymaktadır.

İncelenen konutta; iç mekânlardaki yapısal bozulmaların, yöresel yapı malzemeleri ve geleneksel yapım tekniği kullanılarak onarımı yapıldığında sürdürülebilirlikleri sağlanabilmektedir. Mekânların sürdürülebilirliklerine, kullanım amaçları açısından bakıldığında; “Depo”, “Köşk”, “Şahnişir”, “İçeriler”, “Cille”, “Ayazlık”, “Ayakyolu” ve “Abdesthane”nin günümüz ihtiyaçlarına göre şekillenmesi sağlandığında amaçlarına uygun kullanılmaya devam edilebilir olduğu söylenebilmektedir.

Üst katta bulunan yaşam mekânlarının genellikle güneşten maksimum fayda sağlanacak kısımlarda bulunmasıyla birlikte ısınma konforu elde edilmektedir. Bu durum geleneksel mimarinin mekân organizasyonunda ekolojik bir özelliktir. Böylece günümüzde de iç mekânların konumlandırılmaları için kullanılan bu özelliğin sürdürülebilirliğinin sağlandığı söylenebilmektedir.

-Cephe Tipolojisi: Avlulu bir parsel düzenine sahip geleneksel konutta, “Şahnişir” adı verilen birinci kattaki çıkma ve yapının girişi sokağa bakan cephede bulunmaktadır. Böylelikle geleneksel konut, geleneksel mimarinin yörede oluşturduğu “Cephe Tipolojisi”ne uygunluk sağlanmaktadır. Aynı zamanda yapının çevresiyle sağladığı uyum geleneksel mimarinin “Bağlamla Bütünleşme”sinin de sağlamaktadır.

b. Rasyonel ve Yaratıcı Bina Çözümleri

-Yöresel Yapı Malzemelerinin Kullanımı: Geleneksel konutun inşasında; ahşap, taş, tuğla, ak toprak sıvası ve kiremit kullanılmıştır. Kullanılan malzemelerin yakın çevreden temin edilmesi hem yapım maliyetini oldukça düşürmekte hem de bu malzemeler çevre ile fiziki anlamda bir bütünlük sağlamaktadır. Tuğla, sadece “Ayazlık”, “Abdestlik” ve “Ayak Yolu” kısmında kullanılmıştır. Ak toprak adı verilen sıva ise geleneksel konutun iç mekânlarında kullanılmıştır. Fakat zemin katta iç mekânda kullanılmaya başlanılan sıva malzemesi üst kattaki yaşam mekânlarında olumsuz sonuçlar yaratmıştır. Kullanılan yöresel malzemenin ekolojik etkisini yoksayarak yapılan sıvaların oluşturduğu çatlaklar, iç mekândaki yaşanılabilir konforun varlığını kaybettirmiştir.

-Yapım Tekniği: Yapının inşasında kullanılan, “Piştuvan-Hatıl Tekniği (Kuru Duvar Tekniği)” adı verilen yapım tekniğine bakıldığında; duvar kalınlıklarının çok olmasının nedeni, mevsimsel olarak değişkenlik gösteren sıcaklığa rağmen iç mekân da yaşanabilir bir ortam sıcaklığını sağlayarak konfor oluşturmaktır. Fakat yukarıda, “Yöresel Yapı Malzemelerinin Kullanımı” başlığında da belirtildiği gibi iç mekânda kullanılan sıvaların oluşturduğu çatlaklar, iç mekândaki yaşanılabilir konforun varlığını kaybettirmiştir. Dolayısıyla incelenen geleneksel konutta, geleneksel mimarinin özgün değerlerinin yavaş yavaş bozulmaya başladığı görülmektedir.

-Doğayı Yapıya Dahil Etmek: Geleneksel konutun avlusu ve girişi güneye yönelim göstermektedir. Böylelikle konutun Güneş'ten maksimum seviyede yararlanacak şekilde inşa edilmesi yapının doğadan faydalanmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda pencere düzeniyle birlikte gün ışığından maksimum fayda sağlamak amaçlı, geleneksel konutta bulunan ve zamanın çoğunun geçirildiği şahnişir, cille vs. mekânlar güneye doğru konumlanmıştır. Doğanın yapıya dahil edilmesindeki başka bir etken ise, geleneksel konut inşasında kullanılan malzemelerin yakın çevreden, doğal yapı içinden temin edilmesidir.

4.1.2. Konut 2'nin Ekolojik Özellikleri

a. Bağlamla Bütünleşme

-Parsel Tipolojisi: Geleneksel konut, avlulu bir parsel düzenine sahiptir. Yapının avlusu, ön cephede bulunmaktadır. Geleneksel konuta, avludan geçilerek girilmektedir. Yörede bulunan geleneksel yapıların parsel tipolojilerinde avlu genellikle yapının arka cephesinde, giriş kapısı ise sokak cephesinde bulunmaktadır. Dolayısıyla konut, geleneksel yapıların oluşturduğu parsel tipolojilerine çeşitlilik kazandırmaktadır.

-Plan Tipolojisi: Geleneksel konutun mekân organizasyonunda zemin katta; 4 adet "İçeri(oda)" yer almaktadır. Üst katta ise; "Şahnişir", "Cille", "Köşk", 4 adet "İçeri(oda)", "Ayazlık", "Abdesthane" ve "Ayakyolu" bulunmaktadır. Değişen yaşam biçimi ve farklılaşan değer yargılarıyla birlikte incelenen konut, geleneksel mimarinin özgün biçimlerinden uzaklaşmaya başlamıştır. Zemin kat hayvanların yaşam mekânı olarak kullanılırken günümüzde eklenen mutfak ve oturma düzeniyle birlikte geleneksel plan tipolojisi tamamen bozulmuştur. Dolayısıyla üst kattaki yaşam mekânları arasından "Cille" yani "Mutfak" mekânı zemin kata alınmış ve bu durum üst katta "İçeri" adı verilen oda sayısının artmasını sağlamıştır. Mekânların sürdürülebilirliklerine, kullanım amaçları açısından bakıldığında; geleneksel konutta sadece "Köşk" ve "Şahnişir" mekânlarının sürdürülebilir olduğunu görülmektedir. Diğer mekânların, kullanım amaçlarının farklılaşması ve katlar arasında birtakım değişimlerin meydana gelmesi, geleneksel plan tipolojisinin gözardı edilmesiyle ilişkili olarak sürdürülebilirliklerinin sağlanamadığı görülmektedir.

“Köşk” mekânında bulunan “Ocak” kapatılmıştır. Kapatılan “Ocak” kısmı tamamen yok edilmeden görsel olarak “Köşk” mekânında bırakılmıştır. Bu durum ise, mekân içerisinde bulunan geleneksel bir yapı elemanı olan “Ocak”ın işlevselliğini yitirmesine rağmen görsel sürdürülebilirliğinin korunmaya çalışıldığının bir göstergesi sayılabilmektedir.

-Cephe Tipolojisi: Avlulu bir parsel düzenine sahip geleneksel konutta, “Şahnişir” adı verilen birinci kattaki çıkma ve yapının girişi avluya bakan cephede bulunmaktadır. Yörede parsel tipolojilerinde çeşitlilik bulunmaktadır ve bu geleneksel yapılar tipolojilerin birer parçasıdır.

b. Rasyonel ve Yaratıcı Bina Çözümleri

-Yöresel Yapı Malzemelerinin Kullanımı: Geleneksel konutun inşasında; ahşap, taş, ak toprak sıvası kullanılmıştır. Yapı inşasında kullanılan bu malzemeler doğadan direkt alınarak kullanılır. Böylelikle yapının maliyeti oldukça düşüktür. Ak toprak adı verilen sıva ise geleneksel konutun tüm iç mekânlarında kullanılmıştır. Kullanılan yöresel malzemenin iç mekâna sağladığı ekolojik etki yoksayılarak yapılan sıvalar, mevsimsel değişen sıcaklık farklarının iç mekâna yansıyan etkilerini olumsuz şekilde etkilemektedir.

-Yapım Tekniği: Yapının inşasında kullanılan, “Piştuvan-Hatıl Tekniği (Kuru Duvar Tekniği)” adı verilen yapım tekniğine bakıldığında; duvar kalınlıklarının çok olmasının nedeni, mevsimsel olarak değişkenlik gösteren sıcaklığı iç mekân da yaşanabilir bir konfor haline getirebilmesidir. Kullanılan yapım tekniği, geleneksel konutun dış cephesinde görülürken; iç mekânlarda kullanılan sıvadan dolayı görünmemektedir. Dolayısıyla incelenen geleneksel konutta, geleneksel mimarinin özgün değerlerinin bozulduğu görülmektedir.

-Doğayı Yapıya Dahil Etmek: Geleneksel konut inşasında kullanılan malzemelerin yöreden direkt olarak temin edilmesi yapım maliyetini olumlu yönde etkilerken; aynı zamanda bu durum doğanın yapıya dahil edilmesini sağlamaktadır. Doğanın yapıya dahil edilmesindeki başka bir etken ise, geleneksel konutun Güneş’ten maksimum seviyede yararlanacak şekilde inşa edilmesidir.

4.1.3. Konut 3'ün Ekolojik Özellikleri

a. Bağlamla Bütünleşme

-Parsel Tipolojisi: Geleneksel konut, avlulu bir parsel düzenine sahiptir. Yapının avlusu, yan ve arka cephede bulunmaktadır. Geleneksel konutun girişi ise sokak cephesindedir. Giriş kapısının hemen bitişiğindeki sağ duvarda ise avluya açılan bir iç kapısı bulunan geleneksel konut böylelikle yörede bulunan geleneksel mimarinin oluşturduğu parsel düzenine uygunluğu ile birlikte “Çevre-Yapı Bütünlüğü”nü sağlamaktadır. Aynı zamanda Ormana Köyü’nde geleneksel olarak kullanılan yığma duvarlarda çevre bütünlüğünü sağlamaktadır.

-Plan Tipolojisi: Geleneksel konutun mekân organizasyonunda zemin katta; 3 adet “Ahır” ve “Samanlık” yer almaktadır. Üst katta ise; “Şahnişir”, “Cille”, “Köşk”, 2 adet “İçeri(oda)”, 2 adet “Kiler”, “Ayazlık”, “Abdesthane” ve “Ayakyolu” bulunmaktadır. Plan kurgusunun değiştirilmediği konutta çağdaş yapı malzemeleriyle yapılmış eklemeler ve onarımlara da rastlanmamaktadır. “Geleneksel mimari”nin özgün değerlerinin en çok korunduğu konutlardan biridir. Bu bağlamda geleneksel konutta, mekânların kullanım amaçlarının ve mekân içerisindeki yapı elemanlarının korunumu sağlandığı için sürdürülebilirliklerinin devamlılığı birtakım onarımlarla birlikte sağlanabilmektedir.

-Cephe Tipolojisi: Avlulu bir parsel düzenine sahip geleneksel konutta, “Şahnişir” adı verilen birinci kattaki çıkma ve yapının girişi sokağa bakan cephede bulunmaktadır. Böylelikle geleneksel konut, geleneksel mimarinin yörede oluşturduğu “Cephe Tipolojisi”ne uygunluk sağlanmaktadır. Aynı zamanda yapının çevresiyle sağladığı uyum geleneksel mimarinin “Bağlamla Bütünleşme”sini de sağlamaktadır.

b. Rasyonel ve Yaratıcı Bina Çözümleri

-Yöresel Yapı Malzemelerinin Kullanımı: Geleneksel konutun inşasında; ahşap ve taş kullanılmıştır. Kullanılan malzemelerin yöreden direkt olarak temin edilmesi yapının yapım maliyetini oldukça düşürmektedir. Yöresel malzemelerin dönüşümlü olarak kullanılmasının ekonomik anlamda olumlu etkisinin yanı sıra, bu malzemelerin ekolojik özelliklerine de aykırı bir durum olmadığı için geleneksel yapının günümüze kadar varlığını koruyabildiği görülmektedir.

-Yapım Tekniği: Yapının inşasında kullanılan, “Piştüvan-Hatıl Tekniği (Kuru Duvar Tekniği)” adı verilen yapım tekniğine bakıldığında; duvar kalınlıklarının çok olmasının nedeni, mevsimsel olarak değişkenlik gösteren sıcaklığı iç mekân da yaşanabilir bir konfor haline getirebilmesidir. Dolayısıyla bu durum yapıda enerji verimliliği sağlayarak sürdürülebilir bir değer sonucunu ortaya koymaktadır.

-Doğayı Yapıya Dahil Etmek: Geleneksel konut inşasında kullanılan malzemelerin yöreden direkt olarak temin edilmesi yapım maliyetini olumlu yönde etkilerken; aynı zamanda bu durum doğanın yapıya dahil edilmesini sağlamaktadır. Doğanın yapıya dahil edilmesindeki başka bir etken ise, geleneksel konutun Güneş’ten maksimum seviyede yararlanacak şekilde inşa edilmesidir.

4.2. Konutların Ekolojik İlkeler Açısından Karşılaştırılması

Konut 1’de, kullanılan yöresel malzemeler “Ayazlık”ta bulunan “Abdestlik” ve “Ayak yolu”nda yerini çağdaş malzeme tuğlaya bırakmıştır. İçerilerde bulunan “Ocak” bölümü kapatılarak yapı elemanlarının geleneksel yapıyla olan bütünlüğü göz ardı edilmiştir. Dolayısıyla geleneksel konutta, yapıldığı dönemde kullanılan bazı yapı elemanlarının özelliğini kaybetmesi, geleneksel mimarinin oluşturduğu plan tipolojisini bozmaktadır. Bu bozulmanın dışında konut geleneksel mimarinin plan tipolojisine uymaktadır.

Konut 2’de ise, kullanılan yöresel malzemelerin yerini farklı malzemelere bırakması, işlevini yitirmiş ahşap elemanların kapatılması veya farklı işlevlerde kullanılması(ocak, ahşap nişler vs.) ile birlikte geleneksel mimarinin özgün biçimlerinden uzaklaşmaya başlamıştır. Zemin katı hayvanların yaşam mekânı olarak kullanılırken günümüzde eklenen mutfak ve oturma düzeniyle birlikte geleneksel mekân organizasyonu tamamen bozulmuştur. Konut 1’de de rastladığımız “Ocak” elemanın kapatılması Konut 2’de de bulunmaktadır. Kapatılan “Ocak” kısmı tamamen yok edilmeden görsel olarak “Köşk” mekânında bırakılmıştır.

İncelenen konutlar arasında “geleneksel mimari”nin özgün değerlerinin en çok korunduğu yapının Konut 3 olduğu söylenebilir. Plan kurgusunun değiştirilmediği konutta çağdaş yapı malzemeleriyle yapılmış eklemeler ve onarımlara da rastlanmamaktadır.

Yukarıda analizleri yapılarak incelenen konutlarda; Konut 3'ün çağdaş malzeme veya farklı bir yapım tekniği kullanılmadan günümüze kadar geldiği görülmektedir. Bunun nedeni yapım tekniğinde kullanılan taş ve ahşabın ekolojik açıdan çevresine olan uyumudur. Bu uyumun bozulduğu Konut 1'in iç mekân duvarlarında görülen bozulmalar ise, kullanılan sıva malzemesinin, taşın ekolojik etkisini bozmasından kaynaklanmaktadır. Konut 1'de çatlamalar yaşanan duvarlardaki sıva malzemesi düzgün bir şekilde temizlenirse ve “Kuru Duvar” tekniğine uygun olarak, duvarın yapım ve onarımı gerçekleştirildiği takdirde korunması sağlanabilir. Konut 2'de ise, yöredeki geleneksel mimarinin çok fazla dışına çıkıldığı görülmektedir. Konut 1'de olduğu gibi kullanılan sıva malzemesi, Konut 2'de tüm iç mekânlarda kullanılmış ve bunun yanı sıra mekân organizasyonlarında da çok fazla değişime uğramıştır. Ancak bu konutta dış cephe, tavan detayları ve iç mekânda ahşabın kullanım alanları olarak öze uygunluk sağlamaktadır.

Yukarıda incelenen ekolojik kriterler sonucu “Düğmeli Evler”in geleneksel mimarisinin sürdürülebilirliği açısından bakıldığında; iç mekânların kullanım amaçları ve iç mekânlarda bulunan mimari yapı elemanlarının mekân içerisindeki korunumlarının sağlanması olumlu sonuçlar vermektedir. Verilerin toplanmasıyla birlikte genel bir değerlendirme sonucu olarak; yapıların ve çevrelerin sürdürülebilirliğinin, geleneksel mimariyle daha az enerji harcanarak daha az kaynak kullanarak ve daha ekonomik olarak sağlandığı görülmektedir. Bu bağlamda sağlanan sürdürülebilirlik; doğaya, iklime uygunluk ve çevreyle bütünleşme imkanı tanımaktadır. Bununla birlikte günümüzde yok olan geleneksel kültürün de sürdürülebilirliği sağlanabilmektedir.

4.3. Ormana Köyü'ndeki Geleneksel Konutların Ekolojik İlkelerinin Sürdürülebilirliği

Yapıların parsel düzenleri, mekân kurgusu, yöresel yapı malzemeleri ve işçilik gibi konular, geleneksel yapı çözümlerini anlamak açısından değerlendirilecek temel özelliklerdir.

Çalışma kapsamında incelenen Düğmeli Evler'in belirlenen ekolojik ilkelerinden “Bağlamla Bütünleşme” başlığı altındaki etkenler, öncelikle yapıların fiziki ve doğal çevreyle ilişki içerisinde olmasını konu almaktadır. Böylelikle

geleneksel mimarinin korunmasının ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, çevre ve yapı bütünlüğünün algılanmasını da kolaylaştırmaktadır.

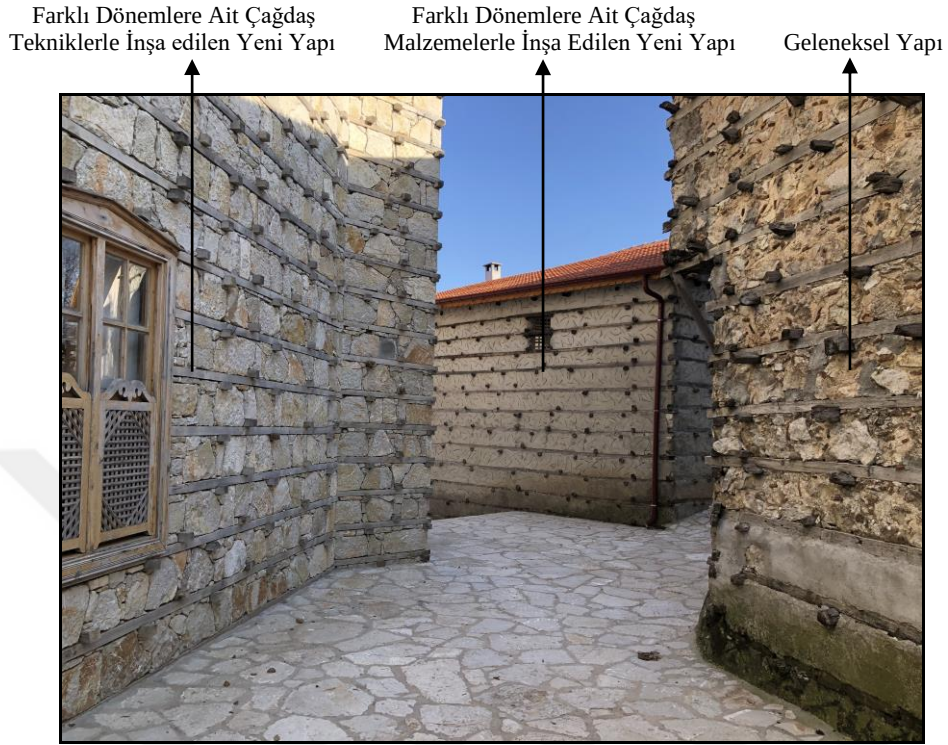
Diğer bir başlık olan “Rasyonel ve Yaratıcı Bina Çözümleri”nde ise, geleneksel mimarinin yapı ustalarından ve kullandıkları yapı teknolojilerinden bahsedilmektedir. Bu başlık çerçevesinde oluşturulan alt başlıkların sürdürülebilirliği, yapı ustalarının süregelen geleneksel mimari hakkında sahip oldukları bilgi ve becerilerin nesilden nesile aktarımıyla mümkündür.

Bu iki başlıkta incelenen ilkelerin içinde, ekolojik ilkelerin sürdürülebilirliği konusu incelenen tarihi çevreyle uyumlu yeni yapı ve restorasyonlar için önem taşımaktadır. İncelenen konutların benzerliklerinin ön planda olması yaşanan çevrede belirli bir bilincin var olmasından dolayıdır. Yaşayan halk bu bilinçle hareket ettiği noktada geleneksel yapıların yapım ve onarım işlemlerinde, geleneksel mimari özüne uygun bir şekilde nesilden nesile aktarılabilir.

4.3.1. Yeni Yapılarda Ekolojik İlkelerin Sürdürülebilirliği

Yöresel yapı malzemeleri ve yapım teknikleriyle birlikte “Dügmeli Ev”lerin geleneksel mimarisinin en belirleyici özelliği olan duvar tekniğinin mevcut dokusu bozulmaya başlamıştır. Geleneksel yapılarla benzerlikleri olan yapılar inşa edilmiştir; fakat bu yapılarda sözde iyileştirmeler esas alınmış diyen Başok’a(2017, s. 77) göre, bilinç dışı uygulamalar yapıları niteliksiz kılmaktadır. Niteliksiz yapılar dışında, geleneksel yapıların inşasında kullanılan malzemelerin değişimiyle birlikte farklı görünüşleri olan yeni yapılar ortaya çıkmıştır (Şekil 102). Yöredeki bu farkların ya da benzerliklerin oluşumunun kaçınılmaz olmasını savundukları çalışmada Gültekin ve Uçar(2010, s. 246), bunun nedenini o coğrafyadaki sosyal, ekonomik ve politik gelişmelerin yanı sıra farklı gelenek ve inançlarında geleneksel mimari üzerinde etkili olmasına bağlamaktadır.

Şekil 102: Dış Cephede Kullanılan Malzeme Farklılıkları

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Geleneksel konutların yanı sıra çevrede nüfusun artmasıyla birlikte de yeni yapılara ihtiyaç duyulmuştur. Dolayısıyla geleneksel konutta parsel düzeninden mekân organizasyona kadar birçok ölçütte değişimler yaşanmıştır. Alan araştırması kapsamında incelenen çevredeki geleneksel yapılarda girişin sokak cephesine bakmasıyla birlikte parsel tipolojisine uygunluğu sağlanırken; birkaç yapıda girişe bir avlu içerisinden geçilerek ulaşılması bu değişimlere örnek teşkil etmektedir (Şekil 103). Şahnişir kısmı inşa edilirken; yapı girişinde hemen üstünde yer almasıyla birlikte, kullanılan yöresel malzeme ve geleneksel mimari yapım tekniği incelendiğinde ise geleneksel yapının özgün yapısının korunmaya çalışıldığı görülmektedir (Şekil 103). Böylelikle yeni yapının geleneksel çevreye uyum sağlaması amaçlanmıştır.

Şekil 103: Yeni Yapı Örneği

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Yeni yapıların oluşumunda ekolojik ilkelerin sürdürülebilmesi için çağdaş malzemelerin geleneksel mimarinin özüne uygun bir şekilde kullanılması gereklidir. Dolayısıyla iç mekânlarda bulunan geleneksel mimariye özgü olan yapı elemanlarını oluşturacak çağdaş malzemeler yöresel malzemelerden çok aykırı olmamalıdır. Önemli olan nokta geleneksel olanı taklit etmeden özüne uygun bir malzeme kullanımı ve tekniğiyle gerçekleştirilmiş olmasıdır (Şekil 104 ve Şekil 105). Bununla birlikte iç mekânların kullanım amaçları da geleneksel mimarinin mekân organizasyonuna uygun şekilde olması, iç mekânların sürdürülebilirliğinin sağlanması için gereklidir. Çağdaş malzemelerin farklı tekniklerle kullanılması geleneksel çevrenin “Bağlamla Bütünleşme”sine aykırı bir durum sergileyecektir (Şekil 106). Bu durumun ortadan kalkması için eski ustların bilgi ve becerilerine başvurulmalıdır.

Şekil 104: Geleneksel Tekniklerle İnşa Edilmiş Yeni Yapı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 105: Geleneksel Tekniklerle İnşa Edilmiş Yeni Yapı

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 106: Ormana ve Yakın Çevresindeki Yeni Yapılar

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

4.3.2. Restorasyonlarda Ekolojik İlkelerin Sürdürülebilirliği

Geleneksel yapıların korunması için doğru restorasyon yaklaşımları geliştirmek, geleneksel mimarinin sürdürülebilirliğini sağlamak için büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla çalışma kapsamında belirlenen geleneksel mimarinin ekolojik ilkeleri, restorasyonlarda sürdürülmesi gereken özgün değerleri de kapsamaktadır. Bu değerlerden en önemlisi ustaların kullandıkları yapılm tekniklerinin öğrenilmesi, kullanılması ve sürdürülmesidir. Aşağıdaki restorasyon örneğinde görülen; geleneksel konut, iklim yapısına ve coğrafi konuma göre kullanılan yerel mimari malzemelerle özüne uygun bir şekilde onarıldıktan sonra otel olarak yeniden işlevlendirilerek ekolojik mimarlık ilkelerine uyum sağladığı görülmektedir (Şekil 107, Şekil 108 ve Şekil 109).

Şekil 107: Restorasyon Örneği(Dış Cephe)

Kaynak: (URL 33)

Şekil 108: Restorasyon Örneği(Şahnişir, Köşk ve Güğümlük)

Kaynak: (URL 34)

Şekil 109: Restorasyon Örneği(İçeri)

Kaynak: (URL 35)

Yöredeki geleneksel mimarinin korunmasıyla birlikte yeniden işlevlendirilerek kullanılan başarılı diğer bir restorasyon örneği olan “Yeniçeri Ahmet Ağa Konağı”da şu an otel olarak kullanılmaktadır (Şekil 110 ve Şekil 111). Restorasyonun başarılı bir örnek olmasının sebebi, geleneksel mimarinin özüne uygun bir şekilde ekleme ve onarma işlemlerinin yapılmış olmasıdır (Şekil 112, Şekil 113, Şekil 114 ve Şekil 115).

Şekil 110: Yeniçeri Ahmet Ağa Konağı'nın Dış Cephesinin Eski Hali

Kaynak: (URL 36)

Şekil 111: Yeniçeri Ahmet Ağa Konağı Dış Cephesinin Yeni Hali

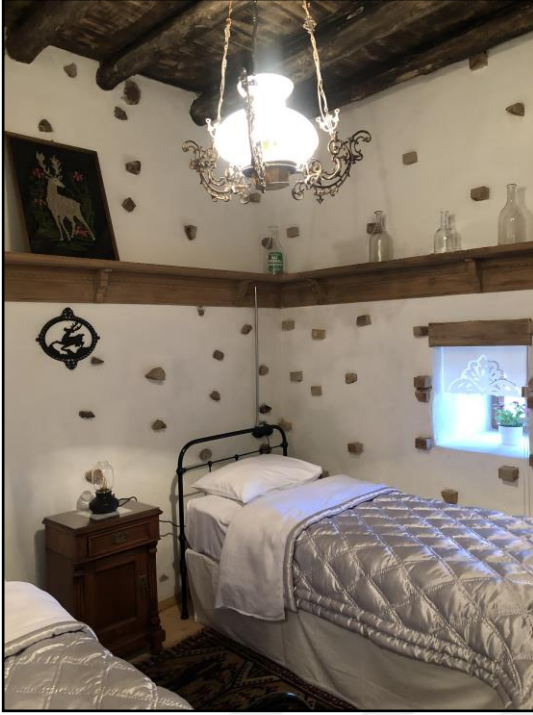
Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 112: Merdiven

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 113: İçeri

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 114: Ocak

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Şekil 115: Niş ve Dolap

Kaynak: N. Kılıç Arşivi, 2021.

Yeniden işlevlendirme sürecinde iç mekân organizasyonu değişen yaşam biçimlerine ve yeniden işlevlendirilecek kullanıma göre uyarlanmıştır. Geleneksel mimaride ortaya çıkan iç mekân organizasyonunu oluşturan ekolojik ilkelere bu süreçte dikkat edilmiştir. Dikkat edilen bu ilkelerden; manzaraya yönelim ve Güneş'ten maksimum seviyede yararlanma ön plandadır. Bu ilkelerin sürdürülebilirliği sağlarken; yeniden işlevlendirme sürecinde önemli olan noktalardan biri de iç mekân da bulunan geleneksel yapı elemanlarının korunumunun sağlanabilmesidir. Dolayısıyla restorasyon örnekleri incelendiğinde, belirlenen ekolojik ilkelerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının belirleyicisi; onarımda ve yeniden işlevlendirmede kullanılan yerel malzemenin geleneksel tekniklerle kullanılmasının, olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda yerel yapı ustalarının bilgi ve becerilerinin yeni nesillere aktarımı da önem taşımaktadır. Bununla birlikte geleneksel çevrede yaşayan halkın bilinçlendirilmesi de önemli bir etkidir.

5. SONUÇ

Gelişen yapı teknolojisinin bir getirisi olan çağdaş malzemeler ve teknikler kent yaşamında sürdürülebilirliğin yapı taşlarını belirlemektedir. Yerel malzeme ve geleneksel yapım teknikleri ise kırsal yaşamdaki geleneksel mimarinin sürdürülebilmesi için önemli bir kriterdir. Bu önemli kriter, çalışma kapsamında geleneksel mimarinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına etken olan ekolojik ilkelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Dolayısıyla sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için belirli kriterler ve hedefler belirlenmiştir. Belirlenen bu kriter ve hedefler sonucu ortaya çıkan verilerin değerlendirilmesiyle birlikte geleneksel mimarinin ekolojik ilkelerinin yeni yapı ve restorasyonlarda sürdürülebilirliği konusu geliştirilmiştir. Tez kapsamında geleneksel mimaride ekolojik ilkelerin belirlenmesi sonucu, bu ilkelerin sürdürülebilirliklerinin sağlanması sürecindeki amaç ve yöntemlere bakıldığında ise; yeni yapı ve restorasyonlarda yapılan uygulamaların farklılıkları ortaya konmaktadır.

Kuramsal temelleri ortaya konulan geleneksel mimarinin ekolojik ilkeleri doğrultusunda yapılan alan araştırması, Ormana Köyü'nün geleneksel mimari örneği olan “Düğmeli Evler” incelenerek yapılmıştır. Bu kriter ve hedefler belirlenirken ortaya çıkan ekolojik ilkeler, “Düğmeli Evler”i meydana getiren geleneksel mimarinin sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Geleneksel yapıların inşasında kullanılan yapı malzemelerine ulaşmanın çok kolay ve ekonomik olması, yapı ekolojisinin sürdürülebilirliğini olumlu yönde etkilemektedir. Yapı malzemesine ulaşılabilirliğin hızlı olması enerji tasarrufunun yanında zaman tasarrufunu da sağlamaktadır. Zaman tasarrufuna etkisi olan bir başka etken ise; kuşaktan kuşağa aktarılan ustaların bilgi ve becerileridir. Bu bağlamda yapım esnasında karşılaşılan sorunların çözümüne hızlı bir şekilde ulaşılabilir. Yapı ustaları, yapıyı inşa ettiği dönemin gerekliliklerine uygun bir şekilde oluşturduğu için geleneksel mimaride farklı bina çözümleri ortaya koymuştur. Dolayısıyla farklı bina çözümlerinde asıl esas yapıya olumlu yönde kazandırılacak özelliklerdir. Özellikle kullanılan yapım tekniğine bakıldığında, duvar kalınlıklarının fazla olması hem iç mekânda ısı konforunu hem de yapıda enerji verimliliği sağlamaktadır. Aynı zamanda duvar kalınlıklarının fazla olması, hiçbir bağlantı elemanı kullanılmadan inşa edilen geleneksel yapının sağlamlığını artırmaktadır. Bu olumlu etkilerin zaman

içerisinde kaybolmasının nedeni ise zaman içerisinde el becerisine ve tecrübeye sahip ustaların yörede yetiştirecek insan bulamamasından kaynaklıdır.

Değişen yaşam biçimleri ve gelişen yapım teknolojisiyle birlikte yörede kimi zaman çağdaş mimariye geçişin temelleri atılsa da; yörenin ekolojik etmenlerinin sürdürülebilirlik açısından önemi ortaya konulmuştur. Dolayısıyla çağdaş mimariden tekrar gelenekselliğe doğru bir geçiş sürecinin başlaması gözlenmektedir. Fakat bununla birlikte; geleneksel mimariyi taklit etme ve kültür birliğini yok etme durumlarıyla karşı karşıya kalınmaktadır.

Yöredeki geleneksel yapıların sürdürülebilirliğinin olumsuz etkilenmemesi için geleneksel mimaride kullanılan malzemenin, tekniğin ve çevre analizinin detaylı ve doğru bir şekilde yapılması gerekmektedir. Detaylı bir şekilde analiz ve değerlendirmeler yapıldığında yapının sürdürülebilirliğinin sağlanması; geleneksel yapının bozulma sürecindeki erken müdahaleler ile birlikte yapının bu bozulmalardan çok zarar görmeden onarımının gerçekleşmesiyle mümkün olduğu söylenebilmektedir. Bununla birlikte geleneksel yapının plan tipolojisi ve mekân organizasyonu da sürdürülebilirlik açısından çok önemlidir. Özellikle iç mekân kullanım alanlarının ve iç mekân elemanlarının kullanım şeklinin, amacına yönelik tasarlandığı düşünülerek orijinal haliyle kalabilmesi geleneksel yapı içerisinde bozulma oranını olumlu etkileyecektir. Dolayısıyla konuttaki iç mekânların ve iç mekânlarda bulunan elemanların kullanım amaçlarının yok olmasının dışında onarımlarının ve korunumlarının sağlanması, iç mekânların sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu şekilde geleneksel yapının özgün mimarisini oluşturan ekolojik hususlar yok olmadan sürdürülebilirlik sağlanabilir.

Böylelikle literatür araştırmaları sonucu ortaya çıkan geleneksel yapı çevrede ekolojik unsurların ana maddelerinin, yukarıdaki alan araştırması bölümleri ve bilgileri doğrultusunda;

- ✓ Bağlamla bütünleşme
 - Parsel Tipolojisi
 - Plan Tipolojisi
 - Cephe Tipolojisi
- ✓ Rasyonel ve yaratıcı bina çözümleri
 - Yöresel yapı malzemelerinin kullanımı

-Yapım tekniği

-Doğayı yapıya dahil etmek

şeklinde kategorileşmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla verilerin toplanmasıyla birlikte oluşturulan ekolojik ilkeler ayrıntılı bir şekilde irdelendiğinde ve belgelendiğinde; alan çalışması olan Ormana Köyü'ndeki Düğmeli Evler'in geleneksel mimarisinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının, ekolojik ilkelerin devamlılığı ve üretkenliğiyle birlikte mümkün olacağı görülmektedir. Ormana Köyü'nün geleneksel mimarisine özgü sürdürülebilirlikleri sağlanabilen ekolojik kriterler ise şunlardır;

- Doğayla bütünlük,
- İklimle uyum,
- Coğrafyaya uyum,
- Manzaraya yönelim,
- Yapım malzemesinin çevreden kolay bir şekilde temin edilebilmesi,
- Yerel malzeme kullanımı,
- Yapım malzemesinin dayanıklılığı,
- Yapım tekniği,
- Yapım tekniğinin kuşaktan kuşağa aktarılabilmesi,
- Yapı ustalarının bilgi, beceri ve tecrübeleri.

Bu çalışma; son yıllarda geleneksel mimarinin ekolojik ilkeleri belirlenerek, bu ilkelerin sürdürülebilirlikleri açısından değerlendirilmesinin diğer yapı örnekleri üzerinde de anlaşılması için öneriler sunmaktadır. Geleneksel mimarinin sürdürülebilirliği için öneriler sunan bu çalışma, iç mimari alanda da belirtilen ilkelerin, alana özgü analizlerinin ve bu analiz sonuçlarının döneme ait değerlendirilmesinin önemini belirtmektedir. Bu şekilde iç mekânların geleneksel yapı içerisinde sürdürülebilirliği sağlanabilmektedir. Aynı zamanda farklı alanlarda tekrar edilebilir nitelikte kuramsal bir çerçeve ve yöntem ortaya koymaktadır.

6. KAYNAKÇA

- Akman, A. (2007). Neden Yapıda Ekoloji?. *Yapı Dergisi, Yapıda Ekoloji: Ekolojik Tasarım ve Sürdürülebilirlik Eki, Kasım 2007*, 22.
- Aksoy, Y., & Akpınar, A. (2011). Muğla Evleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 3(9), 129-149.
- Alim, H., & Sağıroğlu, Ö. (2015). Antalya İli Akseki İlçesi İlbat Bölgesinde Sürdürülebilir Barınma İçin Konut Tasarım İlkelerinin Belirlenmesi. *2.Uluslararası Sürdürülebilir Yapılar Sempozyumu* (s. 76-83). Ankara.
- Arpacıoğlu, Ü., Özgünler, M., & Özgünler, S. (2016). Kırsal Sürdürülebilirlik Bağlamında Köy Evlerinin Korunması İçin Cephe ve Çatı Yaklaşımlarında Yeni Bir Model Köyünü Yaşat Projesi. *8.Ulusal Çatı&Cephe Sempozyumu*, İstanbul.
- Arsan, Z. D. (2008). Türkiye’de Sürdürülebilir Mimari. *Mimarlık Dergisi*, (340), 21-30, TMMBO Mimarlar Odası Yayınları.
- Aydın., Ö., & Alemdağ., E. (2014). Karadeniz Geleneksel Mimarisinde Sürdürülebilir Malzemeler; Ahşap ve Taş. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 394-404.
- Baysan., O. (2003). Sürdürülebilirlik Kavramı ve Mimarlıkta Tasarıma Yansıması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1-71.
- Başok, Ç., G. (2017). Authentic Walling Technique Of Traditional Houses In Akseki: Case Study On Ormana. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 69-77.

- Bilge, C. (2007). *Sürdürülebilir Çevre ve Mimari Tasarım: Mimariye Eleştirel Bir Bakış*. Yüksek lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1-167.
- Bozlağan, R. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 1011-1028.
- Civan, U. (2006). *Akıllı Binaların Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 56.
- Çelebi, G., & Aydın, B. (2001). Sürdürülebilir Mimarlık Yaklaşımında Yapı Malzemelerinin İrdelenmesi. *IV. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi*, Ankara, 457-464.
- Çetinkaya, Ç. (2013). Eko-Kentler: Kent ve Doğa İlişkisinde Yeni Bir Sistem Tasarımı. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6(1), 14.
- Davulcu, M. (2015). Ormana Yöresi Geleneksel Konut Mimarisi ve Yapıcılık Geleneği. *Kalemşi Dergisi*, 3(5), 47-96.
- Ekim, D. (2004). *Sürdürülebilirlik Kavramı ve Mimari Form Üzerindeki Etkisi*. Yüksek lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1-93.
- Eraydın, A. (1993). Değişen Planlama Kuramları Çerçevesinde Ekolojik Yaklaşım. *Çubuk M. (Ed). Planlama ve Tasarıma Ekolojik Yaklaşım Sempozyumu I.Bölüm*, (438), MSÜ, Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 240-253.
- Foster, N. (2007). Mimarlık ve Sürdürülebilirlik. *Yapı Dergisi, Yapıda Ekoloji: Ekolojik Tasarım ve Sürdürülebilirlik Eki, Kasım 2007*, 24-28.

- Gültekin, R. E., & Uçar, A. (2010). “Traditional Akseki Houses as a Regional Architecture in Turkish Meditarrenean”, in Andea P.and Kilyeni S., *Selected Topics in Energy, Environment, Sustainable Development and Landscaping*, ISSN: 1792-5940, 241-247, WSEAS Pres.
- Günay, R., (1975-79). *Ormana Toroslarda Bir Köy*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Gür, Ş. Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Karadağ, A. (2009). Kentsel Ekoloji: Kentsel Çevre Analizlerinde Coğrafi Yaklaşım. *Ege Coğrafya Dergisi*, 18(1-2), 31-47.
- Karakul, Ö., & Bakırer, Ö. (2018). Tarihi Yapılarda Zanaat-Mimari Bütünlüğü ve Çağdaş Tasarımlarda Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Art-Sanat Dergisi*, (10), 168-195.
- Karakul, Ö. (2020). Geleneksel Yapı Ustalarının Bilgi, Beceri ve Davranışlarının Belgelenmesi (Konya ve Çevresi), *Bilimsel Araştırma Projesi(Proje No: 17401071)*, Selçuk Üniversitesi.
- Karakul, Ö. (2015). Geleneksel Yapı Ustalarından Öğrenmek. *Yapı Dergisi*, (407), İstanbul, 168-172.
- Karakul, Ö. (2015). A Conservation Approach To The Knowledge And Skills Of Traditional Building Masters. *Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 14(107), Ankara, 149-160.
- Karakul, Ö. (2016). Discovering the ecological principles of traditional architecture:Cappadocia Region. *Sustainable Housing 2016, Chapter 1:Cities and neighbourhoods*, 67-73.

- Karakul, Ö, (2016). Authenticity as a Sustainable Value of Holistic Conservation: The Case of Turkey's World Heritage Sites. *Megaron*, 11(4), 483-490.
- Karakul, Ö. (2014). *Geleneksel Mimaride Kültürel Anlatımların Korunması: Yaşayan İnsan Hazineleeri Sistemi*. Geleneksel Mimarinin Yaşayan İnsan Hazineleeri Çalıştayı, Ankara, 13-36.
- Karakul, Ö. (2019). The Effects of Tourism on Traditional Craftsmanship for The Sustainable Development of Historic Environments. *European Journal of Sustainable Development*, 8(4), 380-390.
- Karaman, Ö., Y., & Zeren, M., T. (2010). Geleneksel türk konutunda kullanılan ve kâğır sistemi destekleyen ahşap yapısal elemanların önemi ve bozulma nedenleri. *Mühendislik Bilimleri Dergisi*, DEÜ Mühendislik Fakültesi.
- Kavas, R. (2015). Mimarlık – Kültür – Çevre İlişkileri Bağlamında Akseki – İbradı Havzası'nın Düğmeli Evleri. *Arkitera*.
- Kavas, R. (2009). *Environmental Aesthetics Of The Rural Architectural Tradition In The Mediterranean Highlander Settlement: The Case Study Of Ürünli*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koç, G. Z., & Akbulut Ekşi, D. (2017). Ekolojik Tasarım Kapsamında Dünyada ve Türkiye'de Toprak Yapı Standart ve Yönetmeliklerinin Değerlendirilmesi. *Megaron Dergisi*, 12(4), İstanbul, 654.
- Kuşçu, A. C. (2006). *Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Geleneksel Konya Evi Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Manav, K., & Çalışkan, V. (2017). Geleneksel Bir Mesken Tipinin Turizmde Çekicilik Potansiyelinin Araştırılması: “Düğmeli Evler” (Antalya) Örneği”. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 215-240.
- Sander, A. (2007). Saman Balyasından Bir Ev. *Yapı Dergisi, Yapıda Ekoloji: Ekolojik Tasarım ve Sürdürülebilirlik Eki*, Kasım 2007, 38-39.
- Sayın, N. (2007). Mazı’daki Ev. *Yapı Dergisi, Yapıda Ekoloji: Ekolojik Tasarım ve Sürdürülebilirlik Eki*, Kasım 2007, 46.
- Selçuk, F. Z., & Gülersoy, N. Z. (2004). Boğaziçinin Ekolojik Peyzaj Planlaması İçin Bir Değerlendirme Yöntemi. *İTÜ Dergisi/A Mimarlık Planlama Tasarım*, 3(1), 89-102.
- Soussan, J., G. (1992). *Sustainable Development. Environmental Issues in the 1990’s*, A. M. Mannion and S. R. Bowlby (ed.), John Wiley & Sons, West Sussex, England, 21-35.
- Spurgeon, R. (1997). Ekoloji. *TÜBİTAK Popüler Bilim Yayınları*, Çeviren: Deniz Yurtören, Ankara.
- Tosun, K., E. (2017). Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 169-189.
- Utkuğu, G. (2002). Yeşil Mimarlık. *TÜBİTAK Bilim ve Teknik, Yeni Ufuklara Dergisi “Mimarlık” Sayısı*, Promat Basım ve Yayın A.Ş.
- Ünlü, A. (1986). *Geleneksel Çevrelerde Tasarım Verilerinin Saptanması İçin Bir Model*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Venedik Tüzüğü. (1964). ICOMOS, Anıtların ve Sitlerin Korunması ve Restorasyonu İçin Uluslararası Sözleşme, Venedik.

Washington Tüzüğü: Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü. (1987). ICOMOS, Washington.

6.1. İnternet Kaynakları

URL1:

<https://www.ekoyapidergisi.org/2815-enerji-etkin-bina-tasarim-stratejisi.html> .
Erişim Tarihi: 05.01.2021.

URL2:

<http://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-cevre-programi.tr.mfa> . Erişim Tarihi:
18.03.2021.

URL3:

<http://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa> . Erişim Tarihi: 07.01.2021.

URL4:

http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf .
Erişim Tarihi: 18.02.2021.

URL5:

<http://iiwc.icomos.org/assets/iiwc-2017-principles-turkish.pdf> . Erişim Tarihi:
19.02.2021.

URL6:

<http://www.unesco.org.tr/Pages/108/219/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-Kalk%C4%B1nma-2030-Hedefleri-%C4%B0htisas-Komitesi> . Erişim Tarihi:
15.03.2021.

URL7:

<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> . Erişim tarihi: 02.12.2020.

URL8:

<http://www.unesco.org.tr/Pages/108/219/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-Kalk%C4%B1nma-2030-Hedefleri-%C4%B0htisas-Komitesi> . Erişim Tarihi:
15.03.2021.

URL9:

<http://mimdap.org/2014/05/plaza-otel-ve-kongre-merkezi-vizyoner-mimarlyk/> .

Erişim Tarihi: 20.02.2021.

URL10:

<http://mimdap.org/2014/05/plaza-otel-ve-kongre-merkezi-vizyoner-mimarlyk/> .

Erişim Tarihi: 20.02.2021.

URL11:

<https://www.ekoyapidergisi.org/gunesin-kulesi-ishim-nehri-uzerine-insa-edilecek> .

Erişim Tarihi: 24.02.2021.

URL12:

[Ekolojik Kentsel Dönüşümde Örnek Kent: Stockholm – Su Politikaları Derneği](http://supolitikalaridernegi.org)

(supolitikalaridernegi.org) . Erişim Tarihi: 27.08.2021.

URL13:

[Ekolojik Kentsel Dönüşümde Örnek Kent: Stockholm – Su Politikaları Derneği](http://supolitikalaridernegi.org)

(supolitikalaridernegi.org) . Erişim Tarihi: 27.08.2021.

URL14:

[https://gaiadergi.com/ekonomik-ekolojik-ve-eglenceli-saman-balyasindan-ev-](https://gaiadergi.com/ekonomik-ekolojik-ve-eglenceli-saman-balyasindan-ev-yapmaya-ne-dersiniz/)

[yapmaya-ne-dersiniz/](https://gaiadergi.com/ekonomik-ekolojik-ve-eglenceli-saman-balyasindan-ev-yapmaya-ne-dersiniz/) . Erişim Tarihi: 16.05.2021.

URL15:

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kubbe_ev . Erişim Tarihi: 16.03.2021.

URL16:

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Great_Mosque_of_Djenn%C3%A9 .

Erişim Tarihi: 16.03.2021.

URL17:

<http://www.arkiv.com.tr/proje/b2-evi/1858> . Erişim Tarihi: 25.09.2021.

URL18:

<http://www.arkiv.com.tr/proje/b2-evi/1858> . Erişim Tarihi: 25.09.2021.

URL19:

www.google.com/maps . Erişim Tarihi: 05.05.2021.

URL20:

<https://earth.google.com> . Erişim Tarihi: 12.05.2021.

URL21:

<http://akseki.bel.tr/akseki-tarihi/> . Erişim Tarihi: 12.05.2021.

URL22:

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Ormana, %C4%B0brad%C4%B1](https://tr.wikipedia.org/wiki/Ormana,_%C4%B0brad%C4%B1) . Erişim Tarihi: 08.01.2021.

URL23:

<https://ormana.weebly.com/ormana-koumlyuuml.html> . Erişim Tarihi: 08.01.2021.

URL24:

<http://www.gunhaber.com.tr/haber/Ibradi-ya-Koruma-Imar-Plani/393771> . Erişim Tarihi: 18.11.2020.

URL25:

Google Earth . Erişim Tarihi: 12.05.2021.

URL26:

[7 Bölge 7 Kentten Akseki’de Bugüne | ÇEKÜL \(cekulvakfi.org.tr\)](#) . Erişim Tarihi: 09.08.2021.

URL27:

https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/edirtordosya/cevre_durum_raporu_2013_ozet_bas_ki.pdf . Erişim Tarihi: 16.09.2021.

URL28:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/> . Erişim Tarihi: 12.06.2021.

URL29:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/> . Erişim Tarihi: 12.06.2021.

URL30:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/> . Erişim Tarihi: 12.06.2021.

URL31:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/> . Erişim Tarihi: 12.06.2021.

URL32:

<https://parselsorgu.tkgm.gov.tr/> . Erişim Tarihi: 12.06.2021.

URL33:

<http://ormana.bel.tr/tr/antalya-akseki-ibradi-ormana-etkinlikler/uzum-festivali> . Erişim Tarihi: 23.07.2021.

URL34:

<http://ormana.bel.tr/tr/antalya-akseki-ibradi-ormana-etkinlikler/uzum-festivali> .

Erişim Tarihi: 23.07.2021.

URL35:

<http://ormana.bel.tr/tr/antalya-akseki-ibradi-ormana-etkinlikler/uzum-festivali> .

Erişim Tarihi: 23.07.2021.

URL36:

<https://www.instagram.com/ormanazev/> . Erişim Tarihi: 05.07.2021.

7. EKLER²²

7.1. Ek 1: Muhsin Bayındır(52, Marangoz) ile Yapılan Görüşme

Adınız-Soyadınız?	Muhsin Bayındır
Nerede, ne zaman doğdunuz? Nerede büyüdünüz?	1970’de Ormana Köyü’nde doğdum. Burada büyüdüm.
Ne mezunusunuz?	İlkokul mezunu.
Mesleğiniz nedir?	Marangozluk.
Bu işe nasıl başladınız?	Babamdan öğrenerek başladım. Meslek babadan oğula geçerdi köyde.
Ne zamandır bu işle uğraşıyorsunuz?	1982’den beri.
Kaç yaşında çıraklığa başladınız?	12 yaşında.
Hala çalışıyor musunuz?	Hala devam ediyorum. Atölyem var.
Ailenizde ustalar var mı ?	Babam da marangoz ustasıydı.
Yörenizde yaşayan tanıdığınız/bildiğiniz ustaların isimleri nelerdir?	Keramettin abi, Macir Mustafa...
Ne tip yapılar inşa ettiniz?	Konut
Bugüne kadar yaklaşık olarak kaç yapı yapmışsınızdır?	Yaklaşık 30-40 adet.

²² Mülakat soruları büyük ölçüde; Doç.Dr.Özlem KARAKUL tarafından Selçuk Üniversitesi’nde yürütülen “Geleneksel Yapı Ustalarının Bilgi, Beceri ve Davranışlarının Belgelenmesi (Konya ve çevresi)” isimli proje kapsamında hazırlanan sorular kullanılarak oluşturulmuştur (Karakul, 2020).

Uzmanlık alanınız nedir?	Marangozluk.
Çırak/usta yetiştirdiniz mi?	Yetiştirdim. Tam anlamıyla 1 tane diyebilirim. İsmi ‘Nadık Sağlam’.
Yeni ustalar yetiştirmek zor mu? Neden?	Bu bizim en çok yaralı olduğumuz kısım. Adam yetiştirememiş olmanın ızdırabını çekiyoruz. Bizim meslek belirli bir zevki olan bir meslek. Keşke devam etse diye hep hayıflanmışızdır ama bulamıyoruz adam. İstekli olmaları gerekli ama yok. Meslek bitiyor diyebiliriz.
İnşaata nasıl başlıyorsunuz? Temelden başlayarak aşama aşama anlatır mısınız? (Temeller, duvarlar, döşemeler...)	Taş ustalarımız, bölgeden taş teminini yaparlar getirirler. Hatıl, piştuvan, kereste biçilir. Standart olarak 6 cm’e 8 cm olarak biçilir.(kesiti) Bu parçalar(hatıl) 45-50 cm gibi aralıklarla atılarak binanın statığı sağlanır. Daha sonra piştuvanlar yani düğme dediğimiz parçalarda 1 metre gibi bir mesafeyle atılmaktadır. Alt üst düğmelerin bağlantısı birbirine yakın olur. Bağlantı için ‘kertik’ yapılıyor piştuvan denilen ahşap parçaya. Bu şekilde bina yükseltiliyor. Pencere, kapı yerleri bırakılmış oluyor. Eski orijinal düğmeli evlerin yapımında zemin katın tavanına gelindiğinde ‘merdek’, ‘döşeme’ atılır.

	Bir bütünlük oluşturuyor. Duvar kalınlıkları 70-90cm arasında değişmektedir. Bina büyükse daha kalın bir duvar tercih ediliyor. Daha mukavemetli olması açısından. ‘merdek’ denilen parçalara 1. katın duvarları örülmeden atılır ki, binanın yekpare olmasını sağlar ve sağa sola hareket etmesini engellemektedir. Taşıyıcı kolon vazifesi görür ve bir bütünlük sağlar. Çatının yapımında ortaya atılan parçaya ‘döver’denilir. Farklı yöne atılan parçalara ise ‘karın ağacı’ denmektedir.
Evlerde kapı, pencere, dolapları da siz mi yaparsınız?	Evet. Ben yaparım.
Evlerin inşa sürecinde sıva ve harç kullanılma durumu oluyor mu? Oluyorsa nasıl?	Sıva-harç kullanmıyoruz. Çünkü taşların yapısını bozmaktadır. Bazen iç kısımlarda ‘ak toprak’ denilen kil kullanılıyor. Eynif Ovası’ndan temin ediyoruz.
Ustalar ve marangozlar yapıları ezbere mi yapıyor yoksa belirli bir plana bağlı kalarak mı yapıyorlar?	Bilgi ve becerilerine dayanarak standart bir yapım sürmektedir. 2 cins yapı vardır. (2 odalı, 4 odalı) Taş ustası belirli kapı pencere aralıklarını bırakıyor, daha sonra marangoz devreye giriyor.
Bir evi yapmak için kaç usta gereklidir?	4 usta gereklidir. 2 usta, 2 işçi.

Bir evin yapılması için ne kadar süre gereklidir?	Yaklaşık 6 ay taş ustasının işi sürmekte, 6 ayda marangozun işi sürmekte. Yaklaşık 1 yılda yapı tamamlanmaktadır.
İnşaat mevsimi ne zaman başlar?	Nisan da başlar, Kasım-Aralık'a kadar devam eder.
Evlerin mekânlarının isimleri nelerdir?	Cille(mutfak), şahnişir(cumba), ayazlık(balkon), köşk(salon), güğümlük(merdiven başında yükselti)
Kullandığınız aletler ve malzemeler hakkında bilgi verir misiniz? (Her aletin adı, nasıl kullanıldığı, ne işe yaradığı...)	Aletler: Küreştire(keresteyi doğrultmak için), rende(ağşabın üzerini temizlemek), kolostor(tomruktan tahtaya geçmek için), gönye(doğru kesmek için), Gordon bıçağı(süsleme-işleme için), frengi(Gordon bıçağının muadili, kanal açar) Malzemeler: Taş ve Ağşap
Malzemeler nereden temin edilmektedir?	Bölgeden temin edilir. Taşları hep geri dönüşümlü olarak kullanıyoruz.
Kullandığınız malzemeler ekonomik midir?	Evet. Çünkü çoğunluk olarak bulunduğumuz yöreden temin ederiz.
Kullandığınız araç-gereçler hala duruyor mu?	Bazısı duruyor. Az kullanılıyor. Artık makineler var.
Eski ve yeni ustalar arasında kullanılan alet ve malzemelerde değişiklikler var mıdır? Varsa bunlar nedir?	Aletler: Destere(koparma makinesi,yatar), kolostor(hizar), rende(pulanya) Malzemeler: Taş ve ağşap malzeme

	geleneksel “Düğmeli Ev”lerin yapımında kullanılmaya devam ediyor. Nadir kullanılan sıva artık iç mekân genelinde sıkça kullanılmaya başlandı.
Yapılarda kullanılan ahşaplar için hangi ağaç türü kullanılır?	Sedir ağacı(yöresel ismi: katran). Dayanıklı olduğu için.
Yapılarda ne tip taşlar kullanılır? Çalıştığınız yörede kullandığınız yaygın taşlar nelerdir?	Kullandığımız taşların belirli bir ismi veya cinsi yoktur. İrili ufaklı ve renklerde açık sarı gibidir.
Hangi ocaktan taş alırdınız? Neden?	Belirli bir ocaktan almıyoruz. Bölge zaten taş memleketi. Ağır bir malzeme olduğu içinde bölgeden temin etmek kolaylık sağlamaktadır.
Taşları aldığınız yerden nasıl taşıyordunuz?	Eskiden hayvan gücüyle şimdilerde traktör, kamyon vs.
Uyguladığınız tekniğin bir adı var mıdır? Varsa nedir?	Hatıl, piştuvan tekniği(kilitleme tekniği)
Süsleme yapar mısınız?	Evet.
Evet ise; ne gibi süslemeler yapılmaktadır? Motiflerin adları veya anlamları var mıdır?	Tavanda ‘yıldız’motifi yada ‘göbek’(iç tarafa doğru çukurlaşan tavan) yapıyoruz. (elmacık tahtası, kertikli sırim vs.)
Kullandığınız aletler ve malzemeler	Küreştire(keresteyi doğrultmak için),

hakkında bilgi verir misiniz? (Her aletin adı, nasıl kullanıldığı, ne işe yaradığı...)	rende(ahşabın üzerini temizlemek), kolostor(tomruktan tahtaya geçmek için), gönye(doğru kesmek için), Gordon bıçağı(süsleme-işleme için),frengi(Gordon bıçağının muadili,kanal açar)
Evlerin yerlerinin seçiminde ve cephelerin tayininde, daha çok çevre bütünlüğüne mi yoksa coğrafi şartlara mı dikkat edilir?	İkisinede dikkat edilir. Çünkü Güneş'ten yararlanmak önemlidir. Birbirini gölgeyen yapı sayısı azdır. Büyük katlara sahip evler bulunmaz. Çevre bütünlüğünde önemlidir. Onun için genellikle ev aralarında 'aralık' denilen saçak payı kadar en az 1 metre mesafe vardır. Şahnişirler hep sokağa doğru yapılmaktadır.
Temel nasıl atılmaktadır?	Temeli 50cm kadar kazıyoruz. En büyük taşlar en alta konur.
Yapılarda tamir gerekli olduğu zaman nasıl ve kim tarafından yapılmaktadır? Tamirlerde yapım tekniği sürdürülüyor mu?	Devlet kimi evlere izin vermiyor zaten. 53 tane tescilli bina vardır. Anıtlar Kurulu bir şey yaptırmıyor.
Yöreye yeni yapılan yapılar oluyor mu? Oluyorsa bu yapıların yörede bulunan önceki yapılarla arasındaki benzerlikleri ya da farklılıkları hakkında ne düşünüyorsunuz?	Bazı restorasyonlar başarılı olmakla birlikte eski yapım tekniği sürdürülmeye çalışılmaktadır. Uzun ömürlü olması için bazı yapım teknikleri değişebilmektedir. Tekniğin sürdürülebilirliği sağlanmaya çalışılıyor.
Yörede imar koruma planı adı altında yapılar var mıdır? Varsa kaç tanedir?	49 adet konut vardır.

Kaynak Kişiler:

Fikret CANBAŞ, 1965, Ormana Köyü Muhtarı, İlkokul Mezunlu.

Muhsin BAYINDIR, 1970, Marangoz, İlkokul Mezunlu.

7.2. Ek 2: Yerel Yapı Terimler Sözlüğü

Abdesthane: Banyo.

Ayakyolu: Tuvalet.

Ayazlık: Balkon.

Cille: Mutfak.

Giler: Kiler.

Güğümlük: 1.katta merdivenin ahşap korkuluğunun bulunduğı kısımdaki sekiye verilen isimdir.

Hatıl: Taşların bağlantılarını sağlayan ahşap eleman.

İçeri: Oda.

Kertik: Hatıla açılan boşluk, girinti.

Köşk: Dolaşım alanı, ortak alan.

Piştuvan-Peştuvan: Duvar yüzeyinden çıkan ahşap hatıllara verilen yöresel isim.

Porta Kapı: Avlulu evlerde caddeye ya da sokağı açılan büyük kapı.

Şahnişir(Şahnişin): Çıkartma, cumba.

7.3. Ek 3: Ormana Kentsel Sit Alanındaki Kültür Varlıkları Listesi²³

1. 330 Ada 1 Parseldeki Konut
2. 330 Ada 5 Parseldeki Konut
3. 389 Ada 31 Parseldeki Konut
4. 393 Ada 21 Parseldeki Konut
5. 393 Ada 36 Parseldeki Ormana Vakfı Misafirhanesi
6. 394 Ada 1 Parseldeki Konut
7. 394 Ada 3 Parseldeki Konut
8. 394 Ada 25 Parseldeki Konut
9. 396 Ada 22 Parseldeki Konut
10. 404 Ada 2 Parseldeki Konut
11. 405 Ada 5 Parseldeki Konut
12. 405 Ada 8 Parseldeki Konut
13. 408 Ada 1 Parseldeki Konut
14. 408 Ada 2 Parseldeki Konut
15. 408 Ada 23 Parseldeki Konut
16. 410 Ada 1 Parseldeki Konut
17. 413 Ada 1 Parseldeki Konut
18. 414 Ada 1 Parseldeki Konut
19. 414 Ada 3 Parseldeki Konut
20. 414 Ada 5 Parseldeki Konut
21. 416 Ada 1 Parseldeki Konut
22. 416 Ada 2 Parseldeki Konut
23. 416 Ada 7 Parseldeki Konut
24. 416 Ada 8 Parseldeki Konut
25. 416 Ada 20 Parseldeki Konut
26. 420 Ada 1 Parseldeki Konut
27. 424 Ada 2 Parseldeki Konut
28. 424 Ada 10 Parseldeki Konut
29. 424 Ada 12 Parseldeki Konut

²³T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı , Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü , Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'yle yapılan mail g r   melerinde gönderilen bir listedir.

30. 425 Ada 2 Parseldeki Konut
31. 425 Ada 7 Parseldeki Konut
32. 426 Ada 1 Parseldeki Konut
33. 426 Ada 6 Parseldeki Konut
34. 429 Ada 1 Parseldeki Konut
35. 431 Ada 1 Parseldeki Konut
36. 431 Ada 2 Parseldeki Konut
37. 431 Ada 3 Parseldeki Konut
38. 444 Ada 2 Parseldeki Konut
39. 444 Ada 3 Parseldeki Konut
40. 444 Ada 12 Parseldeki Konut
41. 447 Ada 7-8 Parsellerdeki Konut
42. 447 Ada 9-10 Parsellerdeki Konut
43. 447 Ada 13 Parseldeki Konut
44. 449 Ada 74 Parseldeki Konut
45. 451 Ada 7 Parseldeki Konut
46. 451 Ada 8 Parseldeki Konut
47. 451 Ada 10 Parseldeki Konut
48. 451 Ada 16 Parseldeki Konut
49. 456 Ada 43 Parseldeki Konut